Mauritshuis
2006

Het in 1644 voltooide Mauritshuis werd door Jacob van Campen als woonhuis ontworpen voor graaf Johan Maurits van Nassau-Siegen en opende in 1822 zijn deuren als museum. Vanaf dat jaar is in het Mauritshuis de van oorsprong stadhouderlijke verzameling schilderijen te bezichtigen. De collectie beslaat de periode van de vijftiende tot en met de achttiende eeuw. Het zwaartepunt ligt op de Hollandse schilderkunst uit de Gouden Eeuw met als hoogtepunten schilderijen van Vermeer, Rembrandt, Frans Hals en Jan Steen.

Sinds 1987 beheert het museum de Galerij Prins Willem V aan het Buitenhof, waar ruim 140 doeken en panelen – voornamelijk afkomstig uit de eigen collectie – in een achttiende-eeuwse opstelling aan het publiek worden getoond.

Het beleid van het Mauritshuis is gebaseerd op de volgende doelstellingen:
– Het zo optimaal mogelijk beheren en conserveren van zowel gebouw als collectie
– Het wetenschappelijk bewerken van de collectie
– Het zo optimaal mogelijk presenteren van de collectie
– Het verbeteren en uitbreiden van de collectie
– Het bevorderen van de belangstelling voor de oude Hollandse en Vlaamse schilderkunst in het algemeen, voor de collectie van het Mauritshuis en de unieke combinatie van gebouw en verzameling in het bijzonder.

Bezoekadres Mauritshuis
Korte Vijverberg 8
Den Haag

Postadres
Postbus 536
2501 CM Den Haag

Bezoekadres kantoren
Lange Vijverberg 12
2513 AC Den Haag

Telefoon 070 302 34 56
Fax 070 365 38 19
E-mail communicatie@mauritshuis.nl
Internet www.mauritshuis.nl

Openingstijden Mauritshuis
Dinsdag t/m zaterdag ▸ 10.00–17.00 uur
Zon- en feestdagen ▸ 11.00–17.00 uur
Van 1 april tot 1 september op maandag geopend
Gesloten op Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag

Openingstijden Galerij Prins Willem V
Buitenhof 35
Den Haag
Gesloten tot januari 2009

The Mauritshuis was designed as a residence for Count Johan Maurits of Nassau-Siegen and completed in 1644. Since 1822 it has served as a museum with a collection of paintings originally owned by the stadholder Prince Willem V of Orange-Nassau. This collection ranges from fifteenth to eighteenth-century works, with an emphasis on Dutch painting of the Golden Age. Paintings by Vermeer, Rembrandt, Frans Hals and Jan Steen are among the highlights.

Since 1987 the museum has managed the Prince Willem V Gallery on the Buitenhof, where more than 140 canvases and panels – most of which belong to the Mauritshuis collection – are on public display in an eighteenth-century style.

The policy of the Mauritshuis is based on the following objectives:
– Optimal management and conservation of the museum building and collection
– Scholarly research into the collection
– Optimal presentation of the collection
– Improvement and expansion of the collection
– Promotion of interest in Dutch and Flemish old master paintings in general, and in particular the Mauritshuis collection and the unique combination of the building and the art.

Visiting address Mauritshuis
Korte Vijverberg 8
The Hague
The Netherlands

Postal address
P.O. box 536
2501 CM The Hague, The Netherlands

Visiting address offices
Lange Vijverberg 12
2513 AC The Hague, The Netherlands

Telephone +31 70 302 34 56
Fax +31 70 365 38 19
E-mail communicatie@mauritshuis.nl
Internet www.mauritshuis.nl

Opening hours Mauritshuis
Tuesday to Saturday ▸ 10 am–5 pm
Sundays and holidays ▸ 11 am–5 pm
Open on Mondays from 1 April through 31 August
Closed on Christmas Day and New Year's Day

Opening hours Prince Willem V Gallery
Buitenhof 35
The Hague, The Netherlands
Closed until January 2009

Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

Galerij Prins Willem V

2006

Royal Picture Gallery
Mauritshuis

Prince Willem V Gallery

2006

Subsidiënt
Ministerie van OCW

Begunstigers
BankGiro Loterij
Stichting Vrienden van het Mauritshuis
Stichting de Johan Maurits Compagnie
American Friends of the Mauritshuis

Schenkers
Mevrouw dr. E. Frederiks

Sponsoren
NIBC
GAM / Julius Bär
DSM
ING
Aegon NV
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
The Michael Marks Charitable Trust

Operating grant provided by
Ministry of Education, Culture and Science

Benefactors
BankGiro Loterij
Friends of the Mauritshuis Foundation
Johan Maurits Compagnie Foundation
American Friends of the Mauritshuis

Donors
Dr E. Frederiks

Sponsors
NIBC
GAM / Julius Bär
DSM
ING
Aegon NV
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Foundation
The Michael Marks Charitable Trust

Inhoud

Voorwoord Raad van Toezicht 6
Voorwoord Directeur 11
De BankGiro Loterij als moderne mecenas 16
De 'schaduwcollectie': Langdurige bruiklenen uit particuliere verzamelingen 24
Adriaen Coorte 40
Jaarverslag 2006 49

Contents

Foreword Supervisory Board 6
Foreword Director 11
The BankGiro Loterij: A modern Maecenas 16
The 'shadow collection': Long-term loans from private collections 24
Adriaen Coorte 40
Annual report 2006 49

Voorwoord

Raad van Toezicht

Raad van Toezicht Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

A. Burgmans *Voorzitter*

Dr. A.H.E.M. Wellink *Penningmeester*

Mr. J.W. Winter *Secretaris*

Mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You

Mevrouw L.C.E. van Tets-van Tienhoven

Mr. R.J. Hoekstra

Prof. C.J. White CVO FBA

Foreword

Supervisory Board

Board of Supervisors Royal Picture Gallery Mauritshuis

Mr A. Burgmans *Chairman*

Dr A.H.E.M. Wellink *Treasurer*

Mr J.W. Winter *Secretary*

Mrs L.Y. Gonçalves-Ho Kang You

Mrs L.C.E. van Tets-van Tienhoven

Mr R.J. Hoekstra

Prof. C.J. White CVO FBA

De Raad van Toezicht kan terugkijken op wederom een goed jaar voor het museum. Verschillende activiteiten, zoals de twee spraakmakende tentoonstellingen *Droom van Italië* en *Rubens & Brueghel Samen*, werden succesvol afgerond. Zowel deze tijdelijke tentoonstellingen alsook de Rembrandtpresentatie en de vaste collectie bleken grote aantrekkingskracht uit te oefenen op het publiek. Dankzij het succes van de tentoonstellingen kon het jaar wederom met een positief financieel resultaat worden afgesloten.

Op personeelsgebied vonden talrijke ontwikkelingen plaats. Niet minder dan drie van de zes stafleden verlieten het Mauritshuis om elders een betrekking te aanvaarden. Wij zijn verheugd dat het museum voor hen inmiddels goede en ervaren medewerkers heeft kunnen aantrekken. Het meest ingrijpend was het vertrek van zakelijk directeur Rik van Koetsveld. Na bijna 17 jaar in het Mauritshuis nam hij een identieke functie aan in het Van Gogh Museum te Amsterdam. De Raad van Toezicht dankt de heer Van Koetsveld voor het vele werk dat hij door de jaren heen met veel enthousiasme voor het museum heeft verricht en wenst hem veel succes in zijn nieuwe functie. Wij zijn verheugd dat per 1 januari 2007 de heer Victor Moussault kon worden benoemd voor de functie van zakelijk directeur. Op datzelfde

The Supervisory Board can look back on another good year for the museum. A variety of activities, such as the two high-profile exhibitions *Dreaming of Italy* and *Rubens & Brueghel: A working friendship*, were brought to a successful conclusion. These temporary exhibitions, the Rembrandt display and the permanent collection all attracted large numbers of visitors. Thanks to their success, the museum again showed a financial gain at year's end.

There were many changes in the museum's staff. No fewer than three of the six senior managers left to take up positions elsewhere. We are very pleased to report that the Mauritshuis has since been able to find capable and experienced replacements for them. The departure of deputy director Rik van Koetsveld had the most profound impact. After almost 17 years in the Mauritshuis, he accepted the identical position at the Van Gogh Museum in Amsterdam. The Supervisory Board would like to thank him for serving the museum with such enthusiasm for many years, and wishes him every success in his new position. We are delighted to welcome Victor Moussault, the new deputy director, as of 1 January 2007. On that same date, Mr Michiel Leijenaar was appointed as head of facilities management and Ms Giovanna Martinez as head of the financial department.

moment traden de heer Michiel Leijenaar als facilitair manager en mevrouw Giovanna Martinez als hoofd van de financiële afdeling aan.

Ondanks tevredenheid over de mooie resultaten, is er bij de Raad ook sprake van een groeiende bezorgdheid voor de midden en lange termijn over twee belangrijke aspecten, de financiële basis van het Mauritshuis en de logistiek. Als uitgangspunt bij de verzelfstandiging van het museum in 1995 gold dat de subsidies, die het museum jaarlijks van het Ministerie van OCW ontvangt, samen met de entreeopbrengsten dekkend zouden zijn voor zowel een verantwoord beheer van de monumentale gebouwen als van de eigen collectie. Ondanks herhaalde verzoeken daartoe zag het Ministerie, met uitzondering van een korte periode, af van een bijdrage voor educatieve projecten. Ook voor tentoonstellingen is het museum bijna geheel aangewezen op externe financiering. Dankzij een actief sponsorbeleid wist het museum desondanks een indrukwekkende reeks spraakmakende tentoonstellingen te organiseren, een breed en zeer populair educatief programma op te zetten en talrijke publicaties uit te brengen.

Sinds de verzelfstandiging in 1995 zijn de salariskosten en de overige kosten zeer aanzienlijk gestegen terwijl daar slechts een gedeeltelijke compensatie uit hoofde van reguliere subsidies

Though the Board is pleased with what the Mauritshuis has achieved, it also harbours growing concerns about two important medium- and long-term issues: the museum's financial basis and logistics. When the Mauritshuis became autonomous from the Dutch government in 1995, it was on the premise that the annual operating grants from the Ministry of Education, Culture and Science, in combination with admission fees, would cover the costs of sound management of both the monumental buildings and the museum's collection. Despite repeated requests, outside of one brief period, the Ministry has not seen fit to provide financial support for educational projects. For exhibitions, too, the Mauritshuis is almost entirely dependent on external funding. Thanks to an active sponsorship policy, it has nevertheless managed to mount an impressive series of high-profile exhibitions, develop a comprehensive and very popular education programme and produce a multitude of publications.

Since the Mauritshuis became autonomous in 1995, salary costs and other expenses have risen considerably, a trend that has been only partly offset by regular grants. For instance, the portion of the operating grant intended for salary costs for the

tegenover heeft gestaan. Zo was alleen al het ontvangen subsidiebedrag voor salariskosten voor de periode van 2001 tot en met 2006 in totaal bijna € 900.000 (9%) lager dan het bedrag dat op basis van de CAO's voor de verzelfstandigde musea in die zes jaren is uitbetaald. In het afgelopen boekjaar was het verschil opgelopen tot 13%. De afgelopen jaren heeft het museum deze sterk opgelopen vaste kosten kunnen opvangen dankzij de resultaten van enkele succesvolle tijdelijke tentoonstellingen. De druk op de medewerkers van het museum om elk jaar weer publiektrekkende exposities te organiseren om daarmee een negatief financieel resultaat te voorkomen, heeft in de ogen van de Raad inmiddels zorgelijke proporties aangenomen.

Voorts is de Raad bezorgd over de logistieke en ruimtelijke situatie in het Mauritshuis. Sinds de ingrijpende renovatie van ruim 20 jaar geleden is het aantal bezoekers per jaar meer dan verdubbeld en is het aantal activiteiten sterk toegenomen. Bovendien zijn de eisen die worden gesteld aan een verantwoord beheer van de collectie en het gebouw sterk uitgebreid en verscherpt. De afgelopen decennia hebben de directie en staf met grote creativiteit tijdelijke oplossingen gezocht en deels gevonden. Thans zijn echter de grenzen van het mogelijke bereikt. Om de collectie op

period 2001–2006 is almost € 900,000 less (9%), in total, than the actual salary costs paid in the same six-year period on the basis of the collective agreements for autonomous State museums. In the past financial year, this discrepancy reached 13%. In recent years, the Mauritshuis has been able to meet these steeply rising fixed costs thanks to revenues from a number of successful temporary exhibitions. The Supervisory Board believes that the pressure on the museum staff to hold popular exhibitions every year in order to avoid financial losses has now reached disconcerting levels.

The Board is also concerned about logistical and spatial issues in the Mauritshuis. Since the last major renovation, more than 20 years ago, the annual number of visitors has more than doubled and the number of activities has greatly increased. The museum must now meet much higher and more numerous standards for sound management of the collection and buildings. Over the past decades, the management and staff have shown great creativity in seeking and often finding stopgap solutions. Now, however, they have reached the limits of what is possible. For the continued sound management of the collection and the provision of services (for both individual visitors and groups) that meet contemporary standards, it is

een verantwoorde wijze te kunnen blijven beheren en zowel individuele bezoekers als groepen te kunnen blijven ontvangen zoals van een eigentijds museum mag worden verwacht, moeten op korte termijn diverse ingrijpende maatregelen worden getroffen. Daartoe dienen vooral ook de mogelijkheden tot ruimtelijke uitbreiding onderzocht te worden.

Vanaf de stichting van het museum in 1816 heeft het Mauritshuis met regelmaat schenkingen van particuliere verzamelaars mogen ontvangen. Het is verheugend dat die traditie nog steeds levend is: in 2006 werd een stilleven van Adriaen Coorte geschonken door mevrouw dr. E. Frederiks (zie pp. 40–47).

De Raad voerde regelmatig overleg met de directie en kwam tijdens het boekjaar driemaal in vergadering bijeen. De door de directie opgestelde jaarrekening over 2006 is ter goedkeuring aan de Raad voorgelegd en heeft deze goedgekeurd mede op grond van de door de accountants afgegeven verklaring en verslag.

We zijn verheugd dat per 1 januari 2006 mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You, mevrouw L.C.E. van Tets-van Tienhoven en de heer mr. R.J. Hoekstra tot de Raad zijn toegetreden. Tot slot dankt de Raad de directie en de overige medewerkers voor de grote inzet en het enthousiasme waarmee het afgelopen jaar is gewerkt.

essential to take a number of drastic steps in the near future. In particular, possibilities for the expansion of the museum should be thoroughly investigated.

Since the Mauritshuis was founded, in 1816, it has regularly received gifts from private collectors. The museum is most fortunate that this tradition is still alive and well. This year, a new gift was added to its collection: a magnificent still life painting by Adriaen Coorte, donated by Dr. E. Frederiks (see pp. 40–47).

The Board consulted regularly with the management and met three times in the year under review. The annual accounts for 2006 prepared by the management were presented to the Board for approval. The Board approved these annual accounts, partly in view of the opinion and report issued by the auditors.

We are very pleased to report that Mrs L.Y. Gonçalves-Ho Kang You, Mrs L.C.E. van Tets-van Tienhoven and Mr R.J. Hoekstra joined the Supervisory Board on 1 January 2006. Finally, the Board would like to thank the management and staff for the tremendous dedication and enthusiasm they have shown in the past year.

Voorwoord

F.J. Duparc *Directeur*

Het afgelopen jaar was een mooi jaar voor het Mauritshuis. Dankzij uiteenlopende activiteiten mocht het museum wederom een hoger aantal bezoekers verwelkomen. In totaal trokken de tentoonstellingen en de vaste collectie 265.000 belangstellenden. Verheugend is ook dat het museum, ondanks het geheel ontbreken van overheidssteun voor dit doel, er in slaagde de almaar toenemende vraag naar educatieve programma's succesvol te beantwoorden. Het museum levert op die wijze een zinvolle bijdrage aan het primair en voortgezet onderwijs in Nederland.

Vanzelfsprekend besteedde het museum in het 400ste geboortejaar van Rembrandt aandacht aan deze

Foreword

F.J. Duparc *Director*

The past year was a good one for the Mauritshuis. An array of activities led to another increase in the total number of visitors; the exhibitions and permanent collection attracted 265,000 viewers in total. It also gives me great pleasure to report that, despite the total lack of public funding for this purpose, the museum managed to meet the rising demand for educational programmes. This allowed it to make a meaningful contribution to primary and secondary education in the Netherlands.

It is only natural that Rembrandt figured in the museum's activities during the quadricentennial of his birth. In the summer months, all

kunstenaar. Gedurende de zomermaanden werden alle Rembrandts in de eigen collectie samen met twee langdurige bruiklenen in de Potterzaal getoond waarbij de bezoeker uitgebreid werd geïnformeerd over de recente restauraties van drie schilderijen van de meester in het Mauritshuis. Deze restauraties konden uitgevoerd worden dankzij financiële steun van DSM. Tezelfdertijd verscheen *Rembrandt in het Mauritshuis*, een publicatie waarin alle schilderijen van de meester in de eigen collectie op een voor iedereen begrijpelijke wijze worden toegelicht.

Het voorjaar stond geheel in het teken van de tentoonstelling *Droom van Italië*, over de aantrekkingskracht die de cultuur, de kunst en het landschap van dat land door de eeuwen heen op West-Europese kunstenaars hebben uitgeoefend. Het idee voor dit thema werd aangedragen door Professor Henk van Os, die ook de catalogus samenstelde. De heer Van Os verdient grote dank voor zijn voortreffelijke en enthousiaste inzet voor deze succesvolle tentoonstelling, die werd gesponsord door GAM / Julius Bär en gesteund door de Stichting Vrienden van het Mauritshuis.

Na jarenlang onderzoek en langdurige voorbereidingen vond op 19 oktober in aanwezigheid van de kroonprinselijke paren van België en Nederland de feestelijke opening van de tentoonstelling *Rubens & Brueghel Samen*

the Rembrandts in the permanent collection, along with two long-term loans, were on show in the Potter Room, with detailed information for visitors on the recent restoration of three Rembrandt paintings in the Mauritshuis. That restoration work was made possible by financial support from DSM. The concurrent publication *Rembrandt in the Mauritshuis* shed light on all the master's paintings in the permanent collection in a highly accessible style.

The spring season was dominated by the exhibition *Dreaming of Italy*, about the allure of that country's culture, art and landscape for Western European artists over the centuries. The theme was suggested by Professor Henk van Os, who was also responsible for the catalogue. Professor Van Os merits high praise for his superb and enthusiastic work on this exhibition. Over 100,000 visitors enjoyed more than 40 masterpieces by Dutch artists, such as Berchem, Both and Du Jardin, as well as foreign painters like Claude Lorrain, Poussin, Turner, Corot, Ingres and Böcklin. The exhibition was sponsored by GAM / Julius Bär and supported by the Friends of the Mauritshuis Foundation.

After years of research and long preparation, the gala opening of the exhibition *Rubens & Brueghel: A working friendship* took place on 19 October,

plaats. Ruim 25 schilderijen belichtten de unieke samenwerking tussen de kunstenaarsvrienden Jan Brueghel de Oude en Peter Paul Rubens alsmede die tussen hen en andere Vlaamse kunstenaars. In een speciaal voor deze gelegenheid aangelegd paviljoen op de Hofvijver konden de vele bezoekers op gastvrije wijze worden ontvangen. Zowel de tentoonstelling als het paviljoen kwamen tot stand met grote financiële steun van ING, waarmee op een bijzonder plezierige wijze werd samengewerkt. De tentoonstelling werd georganiseerd samen met The J. Paul Getty Museum in Los Angeles, waar de schilderijen van juli tot en met september te zien waren.

De eigen collectie leed dit jaar een gevoelig verlies. In februari werd bekend dat de regering had besloten de claim van de erven Jacques Goudstikker alsnog te erkennen. Aldus verlieten drie schilderijen die in 1960 door het Rijk aan het Mauritshuis waren overgedragen en twee panelen die het museum in bruikleen had van het Instituut Collectie Nederland het museum. Vooral Pieter Lastmans *David geeft de brief aan Uria* wordt node gemist. Het valt te hopen dat in de nabije toekomst de leermeester van Rembrandt weer met een representatief stuk in de collectie vertegenwoordigd zal zijn. Gelukkig valt ook een mooie aanwinst voor de verzameling te melden. Mevrouw dr. E. Frederiks

with the crown princes of Belgium and the Netherlands and their spouses in attendance. More than 25 paintings illuminated the unique partnership between the two artists and friends Jan Brueghel the Elder and Peter Paul Rubens, as well as their collaboration with other Flemish artists. The many visitors could be welcomed to the museum in a specially designed pavilion on the Hofvijver. Both the exhibition and the pavilion were developed with generous financial support from ING, with which the museum had a very congenial working relationship. The exhibition was co-organised with the J. Paul Getty Museum in Los Angeles, where the paintings were on exhibition from July to September.

The permanent collection suffered a serious loss in February, when the Dutch government announced that it had decided to honour the claim made by Jacques Goudstikker's heirs. The Mauritshuis had to say farewell to three paintings transferred from the State to the museum in 1960 and two panels on long-term loan from the Netherlands Institute for Cultural Heritage. Pieter Lastman's *David handing over a letter to Uriah*, in particular, will be sorely missed. It is to be hoped that Rembrandt's teacher will soon be represented in the collection once again by a characteristic work.

schonk het Mauritshuis een prachtig stilleven van Adriaen Coorte (zie pp. 40–47).

De publieksbegeleiding werd in het afgelopen jaar sterk verbeterd. Sinds juni zijn alle schilderijen voorzien van een bordje met relevante informatie. Bovendien is een gratis audiotour beschikbaar in het Nederlands, Frans, Duits en Engels naast een 'highlights tour' in het Japans en een Nederlandse kindertour. De in 2005 gelanceerde nieuwe website bleek in een grote behoefte te voorzien: de site kreeg meer dan 800.000 bezoekers.

De wetenschappelijke afdeling wijdde zich naast het werk aan *Rubens & Brueghel Samen*, *Droom van Italië* en de Rembrandt-presentatie aan de voorbereidingen voor de tentoonstellingen die de komende jaren in het Mauritshuis zullen worden getoond: *Hollanders in beeld: Portretten uit de Gouden Eeuw* (2007–2008), *Adriaen Coorte* (2008) en *Hollandse stadsgezichten* (2008). Voor de jaren daarna worden ook al tentoonstellingen voorbereid, waaronder monografische tentoonstellingen over Philips Wouwerman en Gabriël Metsu, een presentatie rond de Bentheim-schilderijen van Jacob van Ruisdael en grote overzichtstentoonstellingen van de Hollandse genreschilders en van de Vlaamse zeventiende-eeuwse portretschilderkunst.

Naast de voltooiing van de reeds genoemde Rembrandt-restauraties

Fortunately, there is also a significant acquisition to report: Dr. E. Frederiks has given the Mauritshuis a beautiful still life by Adriaen Coorte (see pp. 40–47).

Information for visitors has been greatly enhanced in the past year. Since June, all paintings have had descriptive labels with relevant information. There is also a free audio tour in Dutch, French and English, as well as a 'highlights tour' in Japanese and a Dutch children's tour. It has become clear that the new website, launched in 2005, is meeting a huge demand; this year, it had more than 800,000 visitors.

Alongside its work on *Rubens & Brueghel: A working friendship*, *Dreaming of Italy* and the Rembrandt display, the curatorial department prepared for the exhibitions that will take place in the Mauritshuis over the next few years: *Dutch portraits: The Age of Rembrandt and Frans Hals* (2007–2008), *Adriaen Coorte* (2008) and *Dutch cityscapes* (2008). Exhibitions are already being planned for later years as well; these include monographic exhibitions of the works of Philips Wouwerman and Gabriel Metsu, a display relating to Jacob van Ruisdael's Bentheim paintings and major survey exhibitions on Dutch genre painters and seventeenth-century Flemish portraiture. In addition to the Rembrandt restorations mentioned above, the rest of the restoration

werd ook het overige restauratie-programma volgens plan uitgevoerd. De ingrijpende werkzaamheden aan de Galerij Prins Willem V zijn, zij het met enige vertraging, voortgezet. Het valt te hopen dat de zaal in januari 2009 weer voor het publiek geopend zal zijn.

Het is verheugend dat het Mauritshuis naast de reeds genoemde sponsors van tentoonstellingen en presentaties ook langdurig gesteund wordt door diverse stichtingen en bedrijven. Zo werd ook dit jaar een zeer aanzienlijk bedrag voor toekomstige aankopen ontvangen van de BankGiro Loterij (zie pp. 16–23). Aegon maakt reeds sinds 1987 de publicatie mogelijk van *Mauritshuis in focus*, het bulletin van het museum. Voorts verdienen de grote steun van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis, de Stichting de Johan Maurits Compagnie en de American Friends of the Mauritshuis vermelding. Alleen dankzij die brede steun kan het Mauritshuis zijn talrijke taken en activiteiten uitvoeren.

Tot slot is een bijzonder compliment aan de medewerkers op zijn plaats. Ondanks de verschillende langdurige vacatures liepen de talrijke projecten geen vertraging op. Het museum is dankbaar voor de goede raadgevingen en belangrijke ondersteuning van de voorzitter en de leden van de Raad van Toezicht.

programme was completed according to plan. The major work on the Prince Willem V Gallery continued, albeit with some delays. It is hoped that the gallery will reopen to the public in January 2009.

The Mauritshuis is deeply grateful that, in addition to sponsorship of exhibitions and displays, it also receives long-term support from a range of foundations and businesses. Again in 2006, it received a very considerable sum for future acquisitions from the BankGiro Loterij (see pp. 16–23). Since 1987, Aegon has funded the publication of *Mauritshuis in focus*, the museum bulletin. The unstinting support of the Friends of the Mauritshuis Foundation, the Johan Maurits Compagnie Foundation and the American Friends of the Mauritshuis also deserve mention. The Mauritshuis relies on this broad support base to carry out its activities and responsibilities.

Let me close with special praise for the staff. Despite the numerous ongoing vacancies, our many projects proceeded on schedule. The museum is grateful for the good advice and crucial support of the chairman and members of the Supervisory Board.

De BankGiro Loterij als moderne mecenas

Sinds jaar en dag voert het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis een actief beleid om de verzameling te verbeteren. Schenkingen van particulieren, lang- en kortdurende bruiklenen én aankopen zorgen er mede voor dat het museum het publiek blijft boeien en verleidt tot een bezoek (zie ook pp. 24–39). Publiekslievelingen zoals Vermeers *Meisje met de parel* en Rembrandts *Portret van een oude man* zijn het resultaat van dat actieve acquisitiebeleid. Een belangrijke rol in het verwerven van aanwinsten is weggelegd voor de BankGiro Loterij die de rol van moderne mecenas op zich heeft genomen. Dankzij deze goede doelenloterij voor cultuur kon het Mauritshuis de afgelopen jaren vijf prachtige topstukken van Rembrandt, Rubens en Van Ruisdael aankopen.

The BankGiro Loterij: A modern Maecenas

By long tradition, the Royal Picture Gallery Mauritshuis takes an active approach to enhancing its collection. Thanks to private gifts, long- and short-term loans, and acquisitions, the museum has continued to intrigue the public and attract visitors (see also pp. 24–39). Public favourites such as Vermeer's *Girl with a pearl earring* and Rembrandt's *Portrait of an elderly man* are the result of that energetic acquisition policy. The BankGiro Loterij plays a key role in funding new purchases, acting as a modern Maecenas, an outstanding patron of the arts. In recent years, this lottery benefiting cultural institutions has made it possible for the Mauritshuis to purchase five sublime masterworks by Rembrandt, Rubens and Van Ruisdael.

Groot belang

In 2003 sprak directeur Frits Duparc de Rembrandt-lezing uit. Hierin zei hij over het belang van aankopen: 'Het is mijns inziens een misvatting te veronderstellen dat een collectie van welk museum ook ooit afgerond zou zijn. Het mag duidelijk zijn dat een museum dat niet met zijn tijd meegaat en zijn collectie niet aanvult en uitbreidt, al snel een zeer gedateerde indruk maakt en daarmede een deel van zijn functies niet meer naar behoren kan vervullen'. In diezelfde rede sprak hij ook over de rol van de BankGiro Loterij in het verwervingsbeleid van het Mauritshuis. 'Het is duidelijk dat majeure aanwinsten niet uit de reguliere begrotingen van de instellingen kunnen worden gefinancierd. Substantiële eigen middelen zijn onontbeerlijk vanwege hun "vliegwielfunctie" voor het generen van bijdragen van derden. In dat verband zijn de schenkingen van de BankGiro Loterij aan het Mauritshuis van het allergrootste belang'.

Vier musea als beneficiënten

Het Mauritshuis is een van de begunstigden van het eerste uur van de goede doelen loterij, samen met het Rijksmuseum, het Van Gogh Museum en het Kröller-Müller Museum. Boudewijn Poelmann, voorzitter en directeur van de

Paramount importance

In 2003, when Mauritshuis director F.J. Duparc gave the annual Rembrandt Lecture, he emphasised the importance of acquisitions, saying, 'In my opinion, the notion that any museum's collection is ever complete is a misunderstanding. Clearly, a museum that does not keep abreast of new developments, that does not enhance and expand its collection, will soon appear very dated and become incapable of performing some of its responsibilities adequately'. In the same lecture, he discussed the role of the BankGiro Loterij in the acquisition policy of the Mauritshuis: 'It is clear that major acquisitions cannot be financed from the institutions' regular budgets. Other substantial sources of income are indispensable, because they catalyse third-party contributions. In this context, the BankGiro Loterij's donations to the Mauritshuis are of paramount importance'.

Four beneficiary museums

The Mauritshuis is one of the original beneficiaries of the lottery, along with the Rijksmuseum, the Van Gogh Museum and the Kröller-Müller Museum. Boudewijn Poelmann, the director and chairman of the board of the BankGiro

BankGiro Loterij, vertelt waarom er destijds voor deze vier musea als beneficiënt is gekozen. ‘Vanuit de loterij gezien, bestond er anno 1998 behoefte aan een begunstigde van topklasse binnen de sector cultuur, waarmee de loterij kon aantonen dat zij voor de afdracht een breed gewaardeerde culturele bestemming wist te vinden: Het op peil houden, c.q. brengen van de “collectie Nederland” in het topsegment. Vanuit de voormalige rijksmusea bestond er dringend behoefte aan een solide, substantiële en langjarige bron van middelen om hun verzamelbeleid uit te kunnen voeren. Hun reguliere (rijks)bronnen waren daartoe volstrekt ontoereikend. Van die voormalige rijksmusea vormden deze “vier” de onbetwiste top van de museale piramide in Nederland die in hun collecties bovendien complementair waren en een ononderbroken tijdslijn boden van de middeleeuwen tot de nieuwste tijd. Zij vormden daarmee de aangewezen kandidaten. De bijdrage werd geoormerkt voor het doen van “aankopen”. Dankzij de loterij hebben de vier musea nu 7 miljoen euro per jaar te besteden’.

Reputatie

Hoe kijkt Poelmann, een kleine tien jaar later, aan tegen het Mauritshuis? ‘Het Mauritshuis heeft, samen met de drie andere musea, enorm bijgedragen aan de

Loterij, explains why these four museums were chosen: ‘In 1998, the lottery needed a first-class beneficiary within the cultural sector, to demonstrate that it could find a broad and valued cultural purpose for its revenues: raising the top end of Dutch public collections to a suitable level and keeping it there. The former State museums had an urgent need for a dependable, substantial, long-term source of funding for their acquisition policies. Their regular, public sources were entirely inadequate. Among those former State museums, these four formed the undisputed top of the Dutch museum pyramid. In addition, their collections were complementary and formed an unbroken timeline from the Middle Ages to the modern period, so they were the obvious candidates. We stipulated that our contributions would have to be used exclusively for acquisitions. Thanks to the lottery, the four museums now have 7 million euros a year for that purpose’.

Reputation

How does Poelmann look at the Mauritshuis now, almost ten years later? ‘The Mauritshuis and the three other museums have given an enormous boost to our reputation as the premier cultural lottery in the Netherlands. Partly thanks to the museums’ efforts, we have succeeded in strengthening our role as a major

Het Goed Geld Gala 2006: De directeuren van de vier musea ontvangen symbolisch hun bijdrage over 2006 uit handen van Ellen Damsma, general manager van de loterij.

Boudewijn Poelmann, voorzitter en directeur van de BankGiro Loterij.

The Goed Geld Gala 2006: The directors of the four beneficiary museums symbolically receive their contributions for 2006 from Ellen Damsma, the lottery's general manager.

Boudewijn Poelmann, chairman of the board and director of the BankGiro Loterij.

Rembrandt
Portret van een oude man, 1667
Verworven met steun van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis, het Ministerie van OCW, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, de BankGiro Loterij, het Fonds 1818, de Vereniging Rembrandt, het Prins Bernhard Cultuurfonds, ING Groep, de heer Prof.Dr. A.C.R. Dreesmann, de Stichting Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds en particulieren, *1999*

Volgens Poelmann spreekt deze aankoop enorm tot de verbeelding.

Rembrandt
Portrait of an elderly man, 1667
Acquired with the support of the Friends of the Mauritshuis Foundation, the Ministry of Education, Culture and Science, the National Art Collections Fund, the BankGiro Lottery, the 1818 Fund, the Rembrandt Society, the Prince Bernhard Culture Fund, ING Group, Professor A.C.R. Dreesmann, the Dr Hendrik Muller National Fund and private benefactors, *1999*

Poelmann describes this acquisition as profoundly stirring the imagination.

reputatie van de loterij als dé cultuurloterij van Nederland. Mede dankzij de inspanningen van het museum hebben wij onze positionering als substantiële behartiger van het behoud van cultureel erfgoed in de breedste zin kunnen versterken. Natuurlijk zijn wij trots dat mede dankzij de vele deelnemers van de BankGiro Loterij het museum vijf prachtige topwerken aan zijn collectie heeft kunnen toevoegen. Wat ons bovendien aanspreekt is de grote passie en het enthousiasme van de directie en staf van het Mauritshuis. Dat is voor ons erg inspirerend'.

Cultuurloterij

De BankGiro Loterij mag zich met recht de cultuurloterij van Nederland noemen. 34 culturele instellingen worden gesteund, waaronder dus het Mauritshuis. Vijftig procent van de totale inleg van de loterij is bestemd voor de culturele instellingen. De missie van de loterij is het werven van fondsen voor de goede doelen én bekendheid geven aan het werk van deze organisaties. Poelmann motiveert dit als volgt: 'Cultuur geeft ons identiteit, geeft kleur aan het dagelijks bestaan. De culturele geschiedenis van Nederland is zeer rijk. Die nalatenschap als ook de huidige culturele invloeden en stromingen moeten wij beschermen en bewaren

advocate of preserving cultural heritage in the broadest sense of the term. Of course, we are proud that, thanks in part to the many participants in the BankGiro Loterij, the museum has had the opportunity to add five world-class works of art to its collection. We are also impressed with the great passion and enthusiasm shown by the management and staff of the Mauritshuis. It's a great inspiration to us'.

A cultural lottery

The BankGiro Loterij has truly earned the title of 'cultural lottery' for the Netherlands. It supports 34 cultural institutions, including the Mauritshuis, and fifty percent of its total revenues are reserved for those institutions. Its mission is to raise funds for good causes and draw attention to the work of the organisations it supports. Poelmann offers the following motives: 'Culture gives us an identity, adds colour to our daily lives. The Netherlands has a very rich cultural tradition, and for the sake of future generations, we have to protect and preserve that tradition, along with current cultural influences and movements. For more than 30 years, the lottery has been working on behalf of our valuable cultural heritage, which cannot protect itself but is very much in need of our

voor het nageslacht. De loterij zet zich al meer dan 30 jaar in voor ons waardevolle culturele erfgoed dat zichzelf niet kan verdedigen, maar wel degelijk bescherming nodig heeft. In 2006 gaf de loterij ruim 51 miljoen euro aan instellingen die zich inzetten voor het behoud van ons cultureel erfgoed. Volgens ons vindt iedereen dat belangrijk. Want wat is Nederland zonder molens, Rembrandt en Van Gogh?'

Daarnaast heeft kunst in de ogen van het Mauritshuis ook een belangrijke educatieve taak. Directeur Duparc verwoordde dat meerdere malen als volgt: 'Een belangrijk argument ten gunste van verwerving door musea wordt gevormd door de bijdrage die musea met hun kunstwerken kunnen leveren aan het onderwijs: juist dankzij museumcollecties komen geschiedenis en cultuur tot leven'. Een argument dat Poelmann van harte onderschrijft: 'Educatie lijkt ons een vanzelfsprekende verplichting van een museum. De doelstelling zou altijd moeten zijn een zo breed mogelijk publiek bereiken, te inspireren en kennis verschaffen, nu en in de toekomst. Een bijdrage leveren aan educatie die tegemoet komt aan de behoefte van een breed publiek, jong en oud, zorgt er immers voor dat de geschiedenis, kunst en cultuur van vroeger en nu wordt bewaard, doorgegeven en gekoesterd. In de afgelopen jaren hebben de musea de "collectie Nederland" substantieel kunnen verrijken met een aantal topstukken van onomstreden

protection. In 2006 the lottery gave more than 51 million euros to institutions that work to preserve that cultural heritage. As we see it, this is a cause that everyone agrees is important. After all, what would the Netherlands be without mills, Rembrandt and Van Gogh?'

From the perspective of the Mauritshuis, art also plays an important educational role. This is a point that Duparc has often emphasised: 'One important argument for acquisition by museums is the contribution that museum collections can make to education, by bringing history and culture to life'. Poelmann fully endorses this view: 'It seems obvious to us that education is one of the tasks of any museum. The objective should always be to reach, inspire and inform the broadest possible public, now and in the future. By helping to provide education that meets the needs of a broad public, young and old, we can make sure that the history, art and culture of the past and present are preserved, passed down and cherished. In recent years, the museums we support have managed to add a number of first-rate paintings of incontestable quality to the Dutch public collections, partly because of the lottery's contribution. On top of that, everything that they accomplish with these acquisitions is fantastic, of course'.

kwaliteit, mede dankzij de bijdrage van de loterij. Alles wat daarnaast wordt bereikt met deze verwervingen is uiteraard fantastisch'.

Betrokkenheid deelnemers

Dat de BankGiro Loterij cultuur een warm hart toedraagt, uit zich niet alleen in de ondersteuning van de culturele instellingen. Het wordt ook uitgedragen naar de deelnemers van de loterij. Poelmann vertelt dat zij op allerlei manier worden betrokken bij en geïnformeerd over het culturele doel van de loterij. 'Brieven aan deelnemers bevatten altijd informatie over de instellingen. Het culturele aspect uit zich tevens in prijzen. Naast geldprijzen kan men toegangskaarten winnen van musea, of dineren onder topstukken in diverse musea. Verder behoren bijzondere cultuurreizen in Europa of theatervoorstellingen tot het prijzenpakket. Een ander mooi voorbeeld is de BankGiro Loterij Cultuuragenda, die 450.000 deelnemers als blijk van waardering ontvingen, met daarin uitgebreid aandacht voor de beneficiënten'. De loterij verwacht van haar beneficiënten dat zij in zoveel mogelijk uitingen de hoogtepunten presenteren die met steun van de loterij zijn gerealiseerd. Want zegt Poelmann: 'Om deze resultaten gaat het ten slotte'.

Antia Wiersma

Getting participants involved

The BankGiro Loterij's commitment to culture is evident not only in its support for cultural institutions, but also in its communications with lottery participants. Poelmann describes the many ways in which participants are informed about and involved in the lottery's cultural goals: 'The letters we send them always contain information about the institutions we support. The cultural dimension is also visible in the prizes, which include not only money, but also tickets to museums, or dinners in rooms with various masterpieces. The range of prizes also includes theatrical performances and cultural tours to European destinations. Another fine example is the BankGiro Loterij *Cultuuragenda*, a desk diary which 450,000 participants receive as a token of our appreciation, full of information about the beneficiaries'. The lottery expects its beneficiaries to display the masterpieces that they have acquired with its support in as many contexts as possible, because, as Poelmann says, 'Ultimately, it's all about those results'.

Antia Wiersma

De ‘schaduwcollectie’

Langdurige bruiklenen uit particuliere verzamelingen

Wie regelmatig het Mauritshuis bezoekt, zal constateren dat er geregeld nieuwe schilderijen worden gepresenteerd in de opstelling van de eigen collectie. Het opvallendst zijn natuurlijk de aanwinsten die het museum met steun van derden, waaronder de Stichting Vrienden van het Mauritshuis, de BankGiro Loterij (zie pp. 16–23) en de Vereniging Rembrandt, weet te realiseren én de schenkingen door particuliere verzamelaars (zie pp. 40–47). Daarnaast zijn er de bruiklenen die van andere musea worden verkregen, zoals zeer recent nog een olieverfschets van Peter Paul Rubens, *De aanbidding der koningen* uit omstreeks 1609, uit het Groninger Museum. Een derde groep betreft de schilderijen die door particuliere verzamelaars voor langere tijd aan het museum worden afgestaan. Zo kan het museum belangrijke werken tonen die het publiek niet of nauwelijks kent. Over deze bijzondere groep schilderijen, die een zeer wezenlijke rol vervult in de presentatie, gaat deze bijdrage.

The ‘shadow collection’

Long-term loans from private collections

Regular visitors to the Mauritshuis will notice that there are often new paintings on display in the midst of the permanent collection. The most conspicuous cases, of course, are the acquisitions supported by organisations such as the Friends of the Mauritshuis Foundation, the BankGiro Loterij (see pp. 16–23) and the Rembrandt Society, as well as the gifts from private collectors (see pp. 40–47). Another category is formed by loans from other museums, such as an oil sketch from around 1609 by Peter Paul Rubens, *The adoration of the Magi*, recently received from the Groninger Museum. A third group consists of paintings on long-term loan to the museum from private collectors; these loans enable the museum to display important paintings to which the public has had little or no exposure. This article is about that third group, which plays an absolutely essential role in the museum’s permanent exhibition.

Traditie

De oude jaarverslagen van het Mauritshuis maken veelvuldig melding van langdurige bruiklenen uit privé-bezit. Zo schreef de toenmalige directeur Abraham Bredius op 5 mei 1907, dus precies een eeuw geleden, in zijn verslag over het voorgaande jaar: 'Dergelijke tijdelijke verrijkingen van het Mauritshuis zijn van groot belang en een woord van dank aan hen die daartoe bijdragen is hier wel op zijn plaats. Zulke bruiklenen van belangrijke of leerrijke kunstwerken geven telkens aan het Mauritshuis een nieuwe aantrekkelijkheid en trekken ook wel de belangstellende aandacht van het publiek'. Deze bruiklenen van particuliere verzamelaars waren het resultaat van het uitgebreide netwerk dat hij onderhield met kunsthandelaren en verzamelaars. Die contacten vormden een cruciale rol bij zijn streven de collectie van het Mauritshuis uit te breiden door middel van aankopen en schenkingen. Maar in een tijd dat er nog nauwelijks speciale tentoonstellingen werden georganiseerd, waren de tijdelijke particuliere bruiklenen ook een belangrijke stimulans tot (herhalings)bezoek. Tijdens Bredius' directoraat stegen de bezoekersaantallen dan ook spectaculair, van 29.000 bij zijn aantreden in 1889 tot maar liefst 70.000 bezoekers per jaar bij zijn vertrek in 1909. De opvolgers van Bredius hebben dit beleid met verve voortgezet, getuige de talloze bruiklenen

Tradition

Old Mauritshuis annual reports often mention long-term loans from private parties. On 5 May 1907, a century ago, the museum director Abraham Bredius wrote in his report on the previous year: 'These temporary bestowals to the Mauritshuis are of great significance, and a word of thanks to those who make them is certainly called for. Such loans of important or instructive works of art always impart a fresh power of attraction to the Mauritshuis and draw the attention and interest of the public'. Such loans from private sources were the result of Bredius' far-flung network of contacts with collectors and art dealers. While these contacts also played a critical role in his drive to expand the Mauritshuis collection through gifts and acquisitions, temporary loans from private collectors were important means of attracting the public and encouraging return visits at a time when the museum rarely held special exhibitions. And indeed, during Bredius' term as director, visitor numbers skyrocketed, from 29,000 when he took the position in 1889 to a stunning 70,000 when he departed in 1909. His successors continued this policy with great gusto, as shown by the countless loans from private collections that have graced the museum's walls through its history. The duration of these loans varies from a few

Gerrit Dou
Zelfportret in het atelier, c.1645
Paneel (van boven afgerond),
12 x 8 cm
Bruikleen Fondation
Aetas Aurea

Rembrandt
Oude man met tulband,
c.1627–1628
Paneel, 26 x 20 cm
Bruikleen Fondation Aetas
Aurea

Joachim Beuckelaer
Keukenscène met Christus en de
Emmaüsgangers, c.1560–1565
Paneel, 110 x 169 cm
Bruikleen P. & N. de Boer
Stichting, Amsterdam

Gerrit Dou
Self-portrait in a studio, c.1645
Panel (rounded at the top),
12 x 8 cm
On loan from the
Fondation
Aetas Aurea

Rembrandt
Old man with turban,
c.1627–1628
Panel, 26 x 20 cm
On loan from the
Fondation Aetas Aurea

Joachim Beuckelaer
Kitchen scene with Christ at
Emmaus, c.1560–1565
Panel, 110 x 169 cm
On loan from the
P. & N. de Boer
Foundation, Amsterdam

uit particulier bezit die in de jaarverslagen de revue passeren. De verblijfsduur van deze bruiklenen kan variëren van enkele jaren tot wel decennia, maar in alle gevallen gaat het om schilderijen van museale kwaliteit die een uiterst zinvolle toevoeging aan de collectie vorm(d)en.

Vertrouwde gasten

Een van de schilderijen die al lang als bruikleen worden getoond, en daardoor voor de trouwe bezoeker van het Mauritshuis welhaast onlosmakelijk is verbonden met de permanente collectie, is Joachim Beuckelaers monumentale *Keukenscène met Christus en de Emmaüsgangers* uit omstreeks 1560–1565. Dit schilderij werd in 1961 in bruikleen ontvangen van de P. & N. de Boer Stichting te Amsterdam. Beuckelaer was een Vlaamse meester die zich toelegde op markt- en keukentaferelen. Hij speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling van het zelfstandige stilleven. In de onlangs vernieuwde presentatie van de permanente collectie wordt deze functie van 'sleutelstuk' nog sterker benadrukt dan voorheen: het schilderij hangt op een prominente plek in zaal 2, de eerste zaal van de rondgang, en vormt zo een 'vooraankondiging' op het vroege Noord-Nederlandse stilleven in zaal 3.

years to decades, but all of them are museum-quality paintings that form very worthy additions to the collection.

Familiar guests

One of the long-term loans that has been on display for many years, and is thus bound up almost inextricably with the permanent collection in the eyes of faithful visitors, is Joachim Beuckelaer's monumental *Kitchen scene with Christ at Emmaus* which dates from approximately 1560–1565. This painting was received on loan from the P. & N. de Boer Foundation in Amsterdam in 1961. Beuckelaer was a Flemish master who specialised in market and kitchen scenes. He played an important role in the emergence of the still life as an independent category of painting. In the recently updated presentation of the permanent collection, the key role of this work is emphasised even more strongly than in the past; the painting holds a prominent place in room 2, the first room in the circuit around the central hall, thus 'foreshadowing' the early Northern Netherlandish still life in room 3.

In 1974 the Mauritshuis presented the first survey exhibition of the work of Gerard ter Borch. One of the loans in that exhibition was the *Portrait of Caspar van*

Johannes Thopas
Meisje uit de familie Van Valkenburg op haar doodsbed, c.1682
Paneel, 58 x 72 cm
Bruikleen Van Valkenburg Stichting

Jan van Eyck (atelier van)
Madonna bij de fontein, c.1440
Paneel, 22 x 17 cm
Bruikleen particuliere verzameling

Pieter Saenredam
Het schip van de Utrechtse Buurkerk, gezien van noord naar zuid, 1654
Paneel, 59 x 42 cm
Bruikleen Collectie Six, Amsterdam

Johannes Thopas
Young girl of the Van Valkenburg family on her deathbed, c.1682
Panel, 58 x 72 cm
On loan from the Van Valkenburg Foundation

Jan van Eyck (studio of)
Madonna at the fountain, c.1440
Panel, 22 x 17 cm
On loan from a private collection

Pieter Saenredam
The nave of the Utrecht Buurkerk, seen from north to south, 1654
Panel, 59 x 42 cm
On loan from the Six Collection, Amsterdam

In 1974 vond in het Mauritshuis de eerste overzichtstentoonstelling plaats van het werk van Gerard ter Borch. Een van de bruiklenen aan die tentoonstelling was het *Portret van Caspar van Kinschot*, afkomstig uit particulier bezit. Het miniatuurportretje maakt deel uit van een reeks van acht van dergelijke portretten die Ter Borch omstreeks 1646-1647 in Münster schilderde. De geportretteerden waren leden van de Nederlandse delegatie aan de vredesbesprekingen in Münster of, zoals in het geval van Van Kinschot, een toegevoegd adviseur. Ter Borch is met prachtige genrevoorstellingen en een zelfportret goed vertegenwoordigd in de verzameling van het Mauritshuis, maar een voorbeeld van het voor zijn ontwikkeling als portretschilder zo belangrijke miniatuurportret ontbrak nog. Het was daarom bijzonder verheugend dat dit portretje na afloop van de Ter Borch-tentoonstelling als langdurig bruikleen mocht worden ontvangen en tot op heden de collectie versterkt.

Jan van Eyck

Een heel bijzonder bruikleen is *Madonna bij de fontein*, een klein paneeltje uit omstreeks 1440 dat in 2000 van een particulier in bruikleen is ontvangen. Het schilderij is een exacte kopie naar een voorstelling van Jan van Eyck in het

Kinschot, which came from a private collection. That miniature portrait forms part of a series of eight such works painted by Ter Borch around 1646–1647 in Münster. The subjects were members of the Dutch delegation to the peace negotiations in Münster and attachés such as Van Kinschot. Ter Borch is well represented in the Mauritshuis collection, with marvellous genre scenes and a self-portrait, but the museum did not have an example of the miniature portraits so central to his development as a portrait painter. It was thus a great pleasure to receive the *Portrait of Caspar van Kinschot* on long-term loan following the Ter Borch exhibition, and the work continues to augment the collection today.

Jan van Eyck

One very special loan is *Madonna at the fountain*, a small panel from around 1440 that was received on loan in 2000 from a private collector. The painting is an exact copy of a picture of Jan van Eyck at the Royal Museum of Fine Arts in Antwerp. The Hague version is of such high quality that it must have come from the studio of the master himself, who may even have assisted in its creation. The back of the panel is painted to resemble brown porphyry (granite), which suggests that the painting may not have been intended primarily for display on

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen. De kwaliteit van de Haagse versie is zo hoog dat het op het atelier van de meester zelf moet zijn ontstaan, mogelijk met zijn medewerking. De achterkant van het paneel is beschilderd met een imitatie van bruin porfier (graniet), wat doet vermoeden dat het schilderijtje niet was bedoeld om aan de wand te hangen, maar eerder om in de hand bewonderd te worden. Het uitstekend bewaarde paneeltje wordt meestal tentoongesteld temidden van de vroege Vlaamse religieuze werken in zaal 6.

Kinderleed

Een opmerkelijke categorie binnen de Nederlandse portretkunst is die van de portretten van kinderen op hun doodsbed. De kindersterfte lag in de zeventiende eeuw vrij hoog, en het aantal doodsportretten is dan ook omvangrijk. Op het eerste gezicht lijkt dit een vrij naargeestig onderwerp, maar wanneer de schilder de juiste snaar weet te treffen, zijn deze portretten van een ontroerende schoonheid. *Meisje uit de familie Van Valkenburg op haar doodsbed* van de Haarlemse kunstenaar Johannes Thopas, vooral bekend van zijn werken op papier, vormt ongetwijfeld een van de mooiste voorbeelden. De identificatie van het meisje is onzeker, maar het moet een van de dochtertjes uit de familie Van Valkenburg zijn geweest die

the wall, but to be held in the hand. This remarkably well-preserved panel is usually shown amid the early Flemish religious works in room 6.

Suffering children

One unusual category of Dutch portraits are those of children on their death-beds. Since child mortality was fairly high in the seventeenth century, the number of death portraits is rather large. Though the subject matter may seem somewhat morbid at first, if the painter strikes the right chord, such a portrait can be touching in its beauty. *Young girl of the Van Valkenburg family on her deathbed* by the Haarlem artist Johannes Thopas, generally known for his works on paper, is unquestionably one of the finest paintings of this type. The identity of the girl is not entirely clear, but she must be one of the daughters of the Van Valkenburg family, and she died in 1681 or 1682 at the age of two. The portrait is still the property of the family foundation, which lent it to the museum in 2002.

Fondation Aetas Aurea

One of the most active present-day collectors is George Kremer. About ten years ago he and his wife Ilone began amassing an art collection, which is now

Rembrandt
Portret van Aeltje Uylenburgh, 1632
Paneel (ovaal), 74 × 56 cm
Bruikleen Rose-Marie en Eyk de Mol van Otterloo

Michael Sweerts
Jonge dienstmeid, c.1660
Doek, 61 × 53 cm
Bruikleen Fondation Aetas Aurea

Gerrit van Honthorst
Oude vrouw die een munt bestudeert, c.1623
Doek, 75 × 60 cm
Bruikleen Fondation Aetas Aurea

Rembrandt
Portrait of Aeltje Uylenburgh, 1632
Panel (oval), 74 × 56 cm
On loan from Rose-Marie and Eyk de Mol van Otterloo

Michael Sweerts
A young maidservant, c.1660
Canvas, 61 × 53 cm
On loan from the Fondation Aetas Aurea

Gerrit van Honthorst
Old woman examining a coin, c.1623
Canvas, 75 × 60 cm
On loan from the Fondation Aetas Aurea

in 1681 en 1682 op twee-jarige leeftijd kwamen te overlijden. Het portret is nog steeds in het bezit van de familiestichting, die het sinds 2002 in bruikleen heeft afgestaan aan het museum.

Fondation Aetas Aurea

Een van de actiefste verzamelaars van dit moment is George Kremer. Samen met zijn echtgenote Ilone is hij een tiental jaren geleden begonnen met het aanleggen van een kunstverzameling. Het zwaartepunt in die verzameling, ondergebracht in de Fondation Aetas Aurea, wordt gevormd door Noord- en Zuid-Nederlandse schilderijen uit de zeventiende eeuw. Het echtpaar Kremer leent genereus uit, zowel aan tijdelijke tentoonstellingen als voor de permanente presentatie van musea. Het Mauritshuis prijst zich gelukkig al een aantal jaren te mogen beschikken over enkele van de belangrijkste schilderijen uit deze verzameling: *Zelfportret in het atelier* van Gerrit Dou, *Man en vrouw in interieur* van Pieter de Hooch, *Oude man met tulband* van Rembrandt, *Jonge dienstmeid* van Michael Sweerts en *Interieur van de Oude Kerk te Amsterdam tijdens een dienst* van Emanuel de Witte. Stuk voor stuk zijn dit schilderijen die een belangrijke lacune in de collectie van het museum opvullen of een uitermate zinvolle kunsthistorische aanvulling betekenen.

managed by the Fondation Aetas Aurea and focuses on seventeenth-century Northern and Southern Netherlandish paintings. The Kremers are generous lenders, contributing to both temporary exhibitions and museums' permanent displays. The Mauritshuis considers itself lucky to have had some of the leading works in this collection at its disposal for several years already; these include Gerrit Dou's *Self-portrait in a studio*, Pieter de Hooch's *Man and woman in interior*, Rembrandt's *Old man with turban*, Michael Sweerts' *Young maidservant*, and Emanuel de Witte's *Interior of the Oude Kerk, Amsterdam, during a service*. Each one of these paintings fills a significant gap in the museum's collection or forms a very meaningful art-historical addition. For instance, the Mauritshuis collection includes only one De Hooch painting, which is one of the artist's lesser efforts and imperfectly preserved to boot. That is why the De Hooch genre piece from the Kremer collection is on permanent display in room 15 (the Vermeer room). This gives visitors in this room a fuller sense of painting in Delft and the background to Johannes Vermeer's work. The magnificent work by the young Rembrandt in room 9 adds an unexpected note to the beautiful and important group of early Rembrandts there.

Zo bezit het museum zelf van De Hooch slechts een vrij zwak en bovendien matig bewaard schilderij, reden waarom het genrestuk uit de collectie-Kremer permanent wordt tentoongesteld in zaal 15 (Vermeerzaal). Op deze wijze kan aan de bezoeker van het museum op deze zaal het verhaal over Johannes Vermeer en de Delftse schilderkunst volledi ger worden verteld. Het prachtige jeugdwerk van Rembrandt in zaal 9 voegt een verrassend aspect toe aan de mooie en belangrijke groep vroege Rembrandts.

Het mag duidelijk zijn dat het verkrijgen van langdurige bruiklenen voor het museum en de bezoekers veel voordelen oplevert. Automatisch dringt zich dan de vraag op hoe de gulle bruikleengever deze situatie ervaart. George en Ilone Kremer verwoorden desgevraagd hun gevoel als volgt: 'Mensen vragen wel eens of we het niet jammer vinden dat deze schilderijen niet thuis hangen. Integendeel, wij krijgen een kick van het idee dat jaarlijks zo'n 250.000 bezoekers onze schilderijen zien in het museum – die komen niet bij ons thuis! Bovendien bezoeken wij zeer regelmatig onze schilderijen in het museum en zien ze dan temidden van al die andere fantastische kunstwerken die de context vormen. Zo blijkt de tedere *Jonge dienstmeid* van Sweerts uit omstreeks 1660 een wonderlijk mooie combinatie op te leveren met Vermeers ongeveer vijf jaar later geschilderde *Meisje met de parel*. Ook

These examples make it abundantly clear that long-term loans have many benefits for the museum and its visitors. This immediately raises the question of how the generous lenders perceive this situation. George and Ilone Kremer gave this answer: 'People sometimes ask whether we mind not having the paintings on display in our house. On the contrary, we get a kick out of the idea that about 250,000 visitors a year will see our paintings at the museum – they wouldn't be visiting us at home! What's more, we go to see our paintings at the museum very regularly, and we find them amidst all sorts of other wonderful works of art that create a context. Sweerts' tender painting of a young maidservant from around 1660, for instance, turns out to form a surprisingly beautiful combination with Vermeer's *Girl with a pearl earring*, painted about five years later. Gerrit van Honthorst's candlelit Caravaggist genre scene from around 1623 also goes very well with the recently acquired *Old woman and a boy with candles*, which Rubens executed a few years earlier. But the most successful addition of all, in our opinion, is the De Hooch, partly because it's a quintessentially Dutch painting and shows that the artist could still create great masterpieces in his Amsterdam period'.

Pieter de Hooch
Man en vrouw in interieur,
c.1670–1674
Doek, 77 x 70 cm
Bruikleen Fondation
Aetas Aurea

Hendrick Avercamp
Winterlandschap met ijsvermaak,
c.1610–1615
Paneel, 53 x 95 cm
Bruikleen Rose-Marie en Eyk
de Mol van Otterloo

Emanuel de Witte
Interieur van de Oude Kerk te
Amsterdam tijdens een dienst, 1678
Doek, 81 x 70 cm
Bruikleen Fondation
Aetas Aurea

Pieter de Hooch
Man and woman in interior,
c.1670–1674
Canvas, 77 x 70 cm
On loan from the
Fondation Aetas Aurea

Hendrick Avercamp
Winter landscape with skaters,
c.1610–1615
Panel, 53 x 95 cm
On loan from Rose-Marie
and Eyk de Mol van
Otterloo

Emanuel de Witte
Interior of the Oude Kerk,
Amsterdam, during a service,
1678
Canvas, 81 x 70 cm
On loan from the
Fondation Aetas Aurea

de caravaggistische genrevoorstelling bij kaarslicht van Gerrit van Honthorst uit omstreeks 1623 sluit heel mooi aan bij de recentelijk verworven *Oude vrouw en jongen met kaarsen* door Rubens van enkele jaren eerder. Maar de meest geslaagde toevoeging vinden wij toch de De Hooch, ook omdat dit schilderij oer-Hollands is en laat zien dat De Hooch in Amsterdam nog tot grote meesterwerken in staat was'.

Saenredam en Potter

Soms vult een bruikleen niet zozeer een lacune op, maar betreft het een stuk dat zelden of nooit tentoongesteld is. Het bruikleen uit de Collectie Six van een van Saenredams mooiste kerkinterieurs is zo'n relatief onbekend meesterwerk. *Het schip van de Utrechtse Buurkerk, gezien van noord naar zuid* uit 1654 schittert sinds 2004 in zaal 15 naast de twee panelen van de meester uit de eigen verzameling.

Onlangs werd een paneel van Paulus Potter uit Engels particulier bezit in bruikleen verkregen. Het is meer dan 130 jaar geleden dat het voor het laatst publiekelijk werd getoond. Deze kleine versie van Potters *Stier* uit 1647 in het Mauritshuis geeft enigszins een indruk van de compositie van het grote doek voordat de schilder het links, boven en rechts vergrootte. Nog niet eerder waren beide stukken, ontstaan in hetzelfde jaar, samen te zien.

Saenredam and Potter

Sometimes, instead of filling a particular gap, a loan is exciting because it has rarely or never been on public display. One of Saenredam's most beautiful church interiors, on loan from the Six Collection, is precisely this type of unknown masterpiece. Since 2004, *The nave of the Utrecht Buurkerk, seen from north to south* has adorned room 15, side by side with the two Saenredam panels in the Mauritshuis collection.

A work on panel by Paulus Potter was recently received on loan from a private collection in England. It has been more than 130 years since it was last shown to the public. This small version of Potter's 1647 *Bull* in the Mauritshuis collection gives a general impression of the composition of the large canvas before the painter extended the view further upward, to the left and to the right. The two pieces, which were executed in the same year, have never been displayed together before.

Avercamp and Rembrandt

Two of the most spectacular loans come from the collection of Rose-Marie and Eyk de Mol van Otterloo, who have lent important works to the Mauritshuis

Avercamp en Rembrandt

Twee van de spectaculairste bruiklenen zijn afkomstig uit de collectie van Rose-Marie en Eyk de Mol van Otterloo, die regelmatig belangrijke schilderijen aan het Mauritshuis uitlenen. In de zomer van 2005 konden kort na elkaar *Winterlandschap met ijsvermaak* van Hendrick Avercamp en Rembrandts *Portret van Aeltje Uylenburgh* aan de presentatie worden toegevoegd. Voor de groep vroege winterlandschappen – met mooie werken van Avercamp, Esaias van de Velde en Jan van Goyen – betekende de monumentale Avercamp een prachtige afronding. De presentatie van het portret van Rembrandt resulteerde in een zo mogelijk nog sterker ensemble. Het portret dateert uit 1632, en toont Aeltje Uylenburgh, een nicht van de Amsterdamse kunsthandelaar Hendrick Uylenburgh, bij wie Rembrandt op dat moment werkte en woonde. De gedetailleerde, zorgvuldige schilderwijze is kenmerkend voor Rembrandts stijl uit die jaren. De logische en 'vaste' plek voor dit portret is daarom zaal 9, waar het tegenover Rembrandts *Anatomische les van Dr. Nicolaes Tulp* hangt, uit hetzelfde jaar. Maar in de zomer van 2006 hing Aeltje's portret naast het in 1999 verworven *Portret van een oude man*, dat Rembrandt in 1667 schilderde (afb. p. 20). Een kernachtiger illustratie van de ontwikkeling van Rembrandts schilderwijze is nauwelijks denkbaar.

on a regular basis. In the summer of 2005, *Winter landscape with skaters* by Hendrick Avercamp and Rembrandt's *Portrait of Aeltje Uylenburgh* were added to the permanent exhibition in quick succession. The monumental Avercamp perfectly completed the group of winter landscapes, which includes other beautiful works by Avercamp, Esaias van de Velde and Jan van Goyen. The arrival of the Rembrandt portrait strengthened the museum's first-class ensemble of Rembrandts still further. The portrait dates from 1632 and depicts Aeltje Uylenburgh, a relative of the Amsterdam art dealer Hendrick Uylenburgh, in whose household Rembrandt was living and working at the time. The detailed, meticulous manner of painting is characteristic of Rembrandt's style in that period. The logical and 'permanent' location for this portrait is therefore room 9, where it hangs opposite Rembrandt's *Anatomy lesson of Dr Nicolaes Tulp*, produced in the same year. But in the summer of 2006, Aeltje's portrait was displayed next to the *Portrait of an elderly man* acquired in 1999, which Rembrandt painted in 1667 (ill. p. 20). It is almost impossible to imagine a more concise way of illustrating the development of Rembrandt's style.

Een levende collectie

Abraham Bredius verwoordde als een van de eersten dat het Mauritshuis zijn collectie en presentatie levendig dient te houden door middel van tijdelijke bruiklenen. Dit aspect van het museumwerk had ook zijn grote liefde, naast het verbeteren van de vaste collectie en het doen van kunsthistorisch onderzoek. Dat hij zich eigenlijk in hart en nieren een verzamelaar voelde, die daarnaast en slechts tijdens een deel van zijn loopbaan – hij ging uit eigen beweging met pensioen op zijn 54ste – ook nog directeur van het Mauritshuis was, lijkt een voor de hand liggende verklaring voor zijn opstelling. Directeuren en conservatoren worden tegenwoordig meer dan voorheen – terecht – geacht hun museum professioneel en zakelijk te besturen maar voor een verantwoorde opbouw en presentatie van een museumcollectie komt meer kijken. Daarbij is het raadzaam af en toe aan de werkwijze en de woorden van Bredius te denken.

F.J. Duparc

A vibrant collection

Abraham Bredius was one of the first to say that the Mauritshuis needs temporary loans to keep its collection and public display vibrant. He was passionate about this aspect of museum work, alongside art historical research and the enhancement of the permanent collection. A natural explanation for this attitude is that Bredius was a collector at heart, who also happened to be the director of the Mauritshuis for part of his career – he elected to retire at the age of 54. Today, more than ever before, directors and curators are expected to run their museums in a professional and businesslike way – and rightly so – but it takes more than that to build and present a collection effectively. As we pursue that goal, every once in a while it is helpful to think about the words and working method of Abraham Bredius.

F.J. Duparc

Adriaen Coorte

Werkzaam in Amsterdam en Middelburg, *c.*1683–1707

Stilleven met vijf abrikozen

1704
Doek, 30 x 23,5 cm
Schenking mevrouw dr. E. Frederiks, 2006
Inv. 1154

Adriaen Coorte

Active in Amsterdam and Middelburg, *c.*1683–1707

Still life with five apricots

1704
Canvas, 30 x 23.5 cm
Gift of Dr E. Frederiks, 2006
Inv. 1154

A. Copete
1704

In de intieme composities van Adriaen Coorte keren bepaalde motieven steeds weer terug. Telkens zien we een stenen plint of tafelblad, waarop hij één soort groente of vruchten of juist verschillende soorten bij elkaar plaatste, steevast tegen een donkere achtergrond. Op de aanwinst, gesigneerd en voorzien van het jaartal 1704, zijn vijf abrikozen afgebeeld, met daarachter een liggende tak. Alleen de bovenzijde van de plint wordt belicht, waardoor de rand ervan scherp is afgetekend. De heldere belichting – de lichtval op de tak is buitengewoon fraai uitgewerkt – geeft het schilderijtje een magisch karakter. Na de recent voltooide restauratie komt dit lichteffect nog beter tot zijn recht. De vruchten ogen zeer aantrekkelijk, waarbij kan worden aangetekend dat de perspectivische weergave van de plint waarop ze liggen niet geheel correct is, wat typerend is voor Coorte's stillevens.

Het motief is vrij zeldzaam, want abrikozen schilderde Coorte net als perziken vooral in combinatie met andere vruchten en vrijwel nooit als enig onderwerp. Van de vijf bekende voorstellingen met abrikozen dateert de vroegste uit 1697 of 1698, en de laatste, waaronder de aanwinst, stammen uit 1704. De aanwinst wordt in zaal 11 gepresenteerd bij de andere Coorte van het Mauritshuis, het een jaar later voltooide *Stilleven met bosaardbeien* dat in 1995 als geschenk

In the intimate compositions of Adriaen Coorte, certain motifs recur consistently. There is invariably a stone plinth or tabletop, on which he places one variety of vegetable or fruit, or a few in combination, always against a dark background. This new acquisition, signed and dated 1704, shows five apricots with a twig lying behind them. The light falls only on the top of the plinth, making the edge stand out sharply. The brilliant illumination – the light falling on the twig is rendered with particular skill – lends this small painting an aura of enchantment. The recently completed restoration makes it possible to appreciate this aspect of the painting more fully. The fruit looks very enticing, and it is interesting to note that the perspective technique in the representation of the plinth is not entirely accurate; this is characteristic of Coorte's still lifes.

The motif is a fairly uncommon one. Coorte usually painted apricots, like peaches, in combination with other fruit, and almost never on their own. The earliest of his five known pictures of apricots dates from 1697 or 1698, and the latest, including this acquisition, date from 1704. The new painting will be displayed in room 11, alongside the museum's other Coorte, *Still life with wild strawberries*, which was completed a year later and

van mevrouw E. Speelman werd verworven. Voor de gelegenheid zijn beide stukken voorzien van nieuwe, eenvoudige zwarte lijsten, die de sobere voorstellingen met hun kleurrijke vruchten optimaal doen uitkomen. De vier stillevens van Coorte die in 2004 in bruikleen zijn ontvangen van een particuliere verzameling, waaronder een ander stilleven met abrikozen als hoofdmotief, zijn tijdelijk niet tentoongesteld. Ze maken van juni tot en met september 2007 deel uit van de tentoonstelling over Hollandse schilderkunst uit de periode 1680–1750 in de Gemäldegalerie te Kassel. De vier schilderijen zullen later, evenals de twee stukken uit de verzameling van het Mauritshuis, deel uitmaken van de monografische tentoonstelling over de kunstenaar die in het voorjaar van 2008 in Den Haag te zien zal zijn (zie p. 58).

Over het leven van Coorte is vrijwel niets bekend. In de achttiende en negentiende eeuw was zijn naam vrijwel vergeten en op veilingen bracht zijn werk maar weinig op. De aanzet tot de hedendaagse waardering voor Coorte werd gegeven door de oud-directeur van het Dordrechts Museum, Laurens J. Bol (1898–1994). Na een artikel in het Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek (1952–1953) en een monografische tentoonstelling in het Dordrechts Museum in 1958, publiceerde hij in 1977 een catalogus van Coorte's oeuvre.

given to the museum by Mrs Edward Speelman in 1995. For the occasion, the two pieces have been provided with new, plain black frames, which ideally set off the austere compositions and colourful fruit. The four Coorte still lifes received on loan from a private collection in 2004, which include another with apricots as its main subject, are not on show at the moment. From June to September 2007, they will form part of the exhibition on Dutch painting from 1680 to 1750 at the Gemäldegalerie in Kassel. These four paintings, along with the two pieces from the Mauritshuis collection, will be included in the monographic exhibition of Coorte's work to take place in The Hague in the spring of 2008 (see p. 58).

We know next to nothing about Coorte's life. In the eighteenth and nineteenth centuries, his name was virtually forgotten, and his work fetched low prices at auctions. The current enthusiasm for Coorte was sparked by the former director of the Dordrechts Museum, Laurens J. Bol (1898–1994). After publishing an article about Coorte in the Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek (1952–1953) and holding a monographic exhibition of the artist's work at the Dordrechts Museum in 1958, he published a catalogue of Coorte's oeuvre in 1977.

Aanwinst

44

Adriaen Coorte
Stilleven met bosaardbeien, 1705
Papier op paneel,
16,5 x 14 cm
Schenking Mrs Edward
Speelman ter nagedachtenis
van Mr Edward Speelman,
1995
Inv. 1106

Acquisition

Adriaen Coorte
Still life with wild strawberries,
1705
Paper on panel, 16.5 x
14 cm
Gift of Mrs Edward
Speelman in memory of
Mr Edward Speelman,
1995
Inv. 1106

Hoewel Bol geen biografische gegevens over de schilder kon vinden, bleek uit zijn onderzoek in oude veilingcatalogi dat er zich tussen 1700 en 1900 juist in verzamelingen in Middelburg en omgeving vele schilderijen van Coorte bevonden. Aangezien Zeeuwse verzamelaars vooral in werken van lokale schilders waren geïnteresseerd, lijkt het aannemelijk dat Coorte in of nabij Middelburg woonde en werkte. Deze hypothese wordt ondersteund door de jaarboeken uit 1695–1696 van het Sint-Lucasgilde te Middelburg, die vermelden dat 'Coorde' een boete moest betalen voor een ongeautoriseerde verkoop van enkele schilderijen. Uit een vergelijking van Coorte's oeuvre met dat van andere stillevenschilders kan worden geconcludeerd dat hij ook in Amsterdam moet hebben gewerkt. De grote eenvoud van zijn latere voorstellingen sluit naadloos aan bij een Amsterdamse en ook Haarlemse traditie van sobere stillevens op klein formaat. In totaal zijn er ongeveer 80 gesigneerde en tussen 1683 en 1707 gedateerde schilderijen van Coorte bekend.

De schenker van Coorte's *Stilleven met vijf abrikozen* is geen onbekende in de Nederlandse museumwereld. Reeds in 1967 gaf mevrouw dr. E. Frederiks een collectie archeologische voorwerpen uit de omvangrijke verzameling van haar vader, mr. J.W. Frederiks (1889–1962), in langdurig bruikleen aan het Museum

Although Bol could not find any biographical information about the painter, his scrutiny of old auction catalogues revealed that between 1700 and 1900 many of Coorte's paintings were in collections in or near the town of Middelburg. Given that collectors in the province of Zeeland were interested primarily in local painters, it is plausible that Coorte lived and worked in the Middelburg area. This hypothesis is supported by the yearbooks of Middelburg's Guild of St. Luke (the local professional organisation for visual artists) for 1695-1696, which state that 'Coorde' had to pay a fine for selling several paintings without authorisation. Comparison of Coorte's oeuvre with those of other still life painters points to the conclusion that he also worked in Amsterdam. The profound simplicity of his later works fits seamlessly into an Amsterdam and Haarlem tradition of small, austere still lifes. In total, some 80 known paintings are signed by Coorte and dated from 1683 to 1707.

The donor of Coorte's *Still life with five apricots* is no stranger to the Dutch museum world. Back in 1967, Dr E. Frederiks gave a collection of archaeological finds from the large collection assembled by her father, J.W. Frederiks (1889–1962), to the Museum Boijmans Van Beuningen

Boijmans Van Beuningen te Rotterdam. Het daaropvolgende jaar volgden nog meer bruiklenen aan dat museum, waaronder laat-middeleeuwse houtsculpturen, bronzen uit de Renaissance, Italiaanse majolica en een verzameling gebruiksvoorwerpen uit de veertiende tot en met zeventiende eeuw. Jarenlang was deze belangrijke verzameling in Rotterdam in een aparte zaal opgesteld, de 'Frederikszaal', totdat vele stukken uit de verzameling werden opgenomen in de chronologische museumopstelling. In 1994 werd het bruikleen omgezet in een schenking, waarna in daaropvolgende jaren nog meer voorwerpen werden toegevoegd. Bij de diverse schenkingen waren ook enkele oude schilderijen inbegrepen, waaronder vier stillevens.

Het stilleven van Coorte, dat in privébezit bleef en in 1958 voor het laatst in het openbaar te zien was, behoort tot oud familiebezit. Het is niet bekend wanneer het schilderijtje precies in bezit is gekomen van de in kunst en monumenten geïnteresseerde familie Frederiks, al kan worden verondersteld dat het verworven werd door Jan Adriaan Frederiks (1849–1931). Deze grootvader van de huidige schenker was werkzaam als restauratie-architect in Middelburg, de stad waar Coorte's schilderijen vaak voor een habbekrats verkrijgbaar waren. Vanaf 1907 woonde Jan Adriaan in Den Haag, waar hij veel contact had met

in Rotterdam on long-term loan. The following year brought more loans to that museum, including late medieval wooden sculptures, Renaissance bronzes, Italian majolica and a collection of everyday objects from the fourteenth to seventeenth centuries. For years this important collection was on display in a room of its own in Rotterdam, the 'Frederiks Room', until many of the objects in it were incorporated into the museum's chronological display. In 1994 the loan was converted into a gift, and additional objects were donated in the years that followed. Among these gifts were a number of old master paintings, including four still lifes.

Coorte's still life, which remained in private hands and had last been on public show in 1958, was part of the family collection. It is not clear when, exactly, the painting came into the possession of the Frederiks family, with their interest in art and monuments. One can reasonably assume, however, that it was acquired by Jan Adriaan Frederiks (1849–1931), the current donor's grandfather, who worked as a restoration architect in Middelburg, where Coorte's paintings could often be purchased for a pittance. In 1907 Jan Adriaan moved to The Hague, where he was in frequent contact with his old friend *jonkheer* Victor de Stuers (1843–1916), a government adviser

zijn oude vriend, jonkheer Victor de Stuers (1843–1916), die als adviseur van de overheid grote invloed had op het kunstbeleid van die jaren en die zelf een actief verzamelaar was. In 1916 zou Frederiks deze kunstpaus opvolgen als beheerder van de Gevangenpoort aan het Buitenhof, waar hij zijn verzameling onderbracht. In Den Haag was Coorte bij enkele liefhebbers toen al geen onbekende meer: De Stuers had twee stillevens van hem in bezit, terwijl zijn buurman Andries des Tombe in 1903 een schilderij van Coorte aan het Rijksmuseum zou nalaten, *Stilleven met asperges* uit 1697, het eerste werk van de schilder in Nederlands openbaar kunstbezit. Vermoedelijk door vererving kwam het hier besproken stilleven in bezit van de Haagse jurist Johan Willem Frederiks, een gepassioneerde verzamelaar. Zijn dochter schonk de Coorte aan het Mauritshuis omdat zij van mening is dat de intieme museumzalen de juiste context vormen voor het op klein formaat uitgevoerde schilderij. Tegelijkertijd gaf zij een anoniem zeventiende-eeuws portretje van Hugo de Groot ten geschenke aan het Haags Historisch Museum ten behoeve van de Gevangenpoort. Het is verheugend dat de verzameling van het Mauritshuis wederom dankzij de vrijgevigheid van een particulier kon worden verrijkt.

Quentin Buvelot

who had a great influence on art policy at the time and was himself an active collector. In 1916 Frederiks succeeded this high priest of the art world as the manager of the historic Gevangenpoort (Prisoner's gate) on Buitenhof square, where he kept his collection. By that time, a number of connoisseurs in The Hague had become familiar with Coorte's work; De Stuers owned two of his still lifes and in 1903 his neighbour Andries des Tombe had left a Coorte painting to the Rijksmuseum: the 1697 *Still life with asparagus*, Coorte's first work in a Dutch public collection. *Still life with five apricots* came, probably through inheritance, into the hands of the Hague jurist Johan Willem Frederiks, an avid collector and a major force behind the passage of the Monuments Act. His daughter has given the painting to the Mauritshuis in the belief that the museum's intimate spaces are the appropriate venue for this piece with its modest dimensions. She made a simultaneous gift of a small, anonymous seventeenth-century portrait of Hugo Grotius to the Haags Historisch Museum for display in the Gevangenpoort Museum. The Mauritshuis is delighted that its permanent collection has once again been enriched by the generosity of a private donor.

Quentin Buvelot

Jaarverslag
2006

Aanwinsten en bruiklenen	50
Tentoonstellingen	51
Onderzoek en collectiebeheer	57
Communicatie en educatie	63
Facilitair management	67
Personeel en organisatie	67
Steunstichtingen	71
Bruikleenverkeer	74
Verkort financieel verslag	82

Annual report
2006

Acquisitions and loans	50
Exhibitions	51
Research and collection management	57
Communication and education	63
Facilities management	67
Human resources	67
Supporting foundations	71
Loans	73
Summary financial report	82

Aanwinsten en bruiklenen

De collectie Hollandse schilderijen uit de Gouden Eeuw in het Mauritshuis geldt als een van de belangrijkste ter wereld. Bij de uitbreiding van de collectie richt het museum zich vooral op de invulling van een aantal lacunes. Er wordt niet naar volledigheid gestreefd maar naar de verwerving van representatieve en karakteristieke schilderijen van meesters die van belang zijn geweest voor de Hollandse en Vlaamse schilderkunst van de vijftiende, zestiende en zeventiende eeuw en die niet of ondermaats in de collectie zijn vertegenwoordigd. Gelet op de beperkte expositiemogelijkheden en de hoge kwaliteit van de reeds aanwezige schilderijen geldt ook een selectief beleid ten aanzien van schenkingen en legaten. In het verslagjaar kon dankzij een schenking een fraai stilleven aan de verzameling worden toegevoegd:

Adriaen Coorte (werkzaam *c.*1683–1707)
Stilleven met vijf abrikozen, 1704
Doek, 30 x 23,5 cm
Schenking mevrouw dr. E. Frederiks, 2006
Inv. 1154 (zie pp. 40–47)

Als vanouds is een actief beleid gevoerd om de vaste presentatie te versterken met bruiklenen uit particuliere en openbare collecties in binnen- en buitenland (zie pp. 24–39). Sinds 1948 vindt een uitwisseling op semi-permanente basis plaats met het Rijksmuseum te Amsterdam. Ook het bruikleen van schilderijen van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis en het Instituut Collectie Nederland werd gecontinueerd. Tevens ontving het museum in het verslagjaar nieuwe bruiklenen uit particuliere en openbare verzamelingen:

Gerrit van Honthorst (1592–1656)
Oude vrouw die een munt bestudeert, c.1623
Doek, 75 x 60 cm
In bruikleen van de Fondation Aetas Aurea (zie p. 37)

Paulus Potter (1625–1654)
Stier en schapen in een weide, 1647
Paneel, 54 x 65 cm
In bruikleen van een particuliere verzameling (zie p. 37)

Acquisitions and loans

The Mauritshuis has one of the world's foremost collections of Dutch paintings from the Golden Age. Its main objective when expanding the collection is to fill a number of gaps. The aim is not to 'complete' the collection, however, but to acquire representative, characteristic paintings by old masters who played a prominent role in Dutch and Flemish painting of the fifteenth, sixteenth and seventeenth centuries and are not adequately represented in the collection, or not present at all. Given the limited scope for exhibitions and the high quality of the paintings already in its possession, the Mauritshuis takes a selective approach to gifts and bequests. In the year under review, thanks to a gift, it proved possible to add a very fine still life to the collection:

Adriaen Coorte (active *c.*1683–1707)
Still life with five apricots, 1704
Canvas, 30 x 23.5 cm
Gift of Dr E. Frederiks, 2006
Inv. 1154 (see pp. 40–47)

The museum has gone on pursuing its long-standing, active policy of enhancing its permanent display with loans from private and public collections at home and abroad (see pp. 24–39). Since 1948, the Mauritshuis has been involved in a semi-permanent art exchange with the Rijksmuseum in Amsterdam. It also continues to display works on loan from the Friends of the Mauritshuis Foundation and the Netherlands Institute for Cultural Heritage. In addition, the museum received new loans from private and public collections in the year under review:

Gerrit van Honthorst (1592–1656)
Old woman examining a coin, c.1623
Canvas, 75 x 60 cm
On loan from the Fondation Aetas Aurea (see p. 34)

Paulus Potter (1625–1654)
A bull and sheep in the meadow, 1647
Panel, 54 x 65 cm
On loan from a private collection (see p. 37)

Peter Paul Rubens (1577–1640)
De aanbidding der koningen, c.1609
Paneel, 54 × 76 cm
In bruikleen van het Groninger Museum, Groningen

Het bruikleen van een aantal belangrijke stukken uit particuliere verzamelingen in binnen- en buitenland, waarover eerder verslag is gedaan, werd voortgezet (zie pp. 79–81).

Tentoonstellingen

Frans van Mieris 1635–1681: Fijngeschilderde verhalen

1 oktober 2005 tot en met 22 januari 2006
Met NIBC als exclusieve sponsor en met steun van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis

Frans van Mieris de Oude (1635–1681) is een van de bekendste Hollandse 'fijnschilders'. De Leidse kunstenaar beschikte over een perfecte schildertechniek, waarin individuele penseelstreken nauwelijks te onderscheiden zijn. Zijn verbluffende techniek bezorgde hem internationale faam. De tentoonstelling in Den Haag bevatte omstreeks 35 van de mooiste schilderijen en zeven tekeningen. Vele werken waren afkomstig uit particuliere verzamelingen en al geruime tijd niet meer in het openbaar te zien geweest.

De tentoonstelling werd georganiseerd in samenwerking met Van Mieris-kenner dr. Otto Naumann. Deze eerste overzichtstentoonstelling van het werk van Van Mieris, gesponsord door NIBC en ondersteund door de Stichting Vrienden van het Mauritshuis, was vanaf februari 2006 te zien in de National Gallery of Art in Washington. In Den Haag werden ruim 60.000 bezoekers geteld (zie verder het jaarverslag over 2005, pp. 45–46).

Droom van Italië

11 maart tot en met 25 juni
Met als gezamenlijke sponsoren GAM / Julius Bär en met steun van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis

In het voorjaar presenteerde het museum de tentoonstelling *Droom van Italië* over de liefde die kunstenaars eeuwenlang hebben gevoeld voor Italië, het land van licht, warmte, kunst en cultuur. Met 42

Peter Paul Rubens (1577–1640)
The adoration of the Magi, c.1609
Panel, 54 × 76 cm
On loan from the Groninger Museum, Groningen

The loan of a number of major paintings from private collections at home and abroad, described in earlier reports, has been continued (see pp. 79–80).

Exhibitions

Frans van Mieris (1635–1681): Painted perfection

1 October 2005 to 22 January 2006
Exclusive sponsor: NIBC, with additional support from the Friends of the Mauritshuis Foundation

Frans van Mieris the Elder (1635–1681) is one of the most renowned Dutch *fijnschilders* ('fine' painters). This Leiden artist astonished connoisseurs and won international acclaim with his masterful technique, which makes it almost impossible to discern individual brushstrokes in his works. The exhibition in The Hague comprised approximately 35 of his most beautiful paintings, as well as seven drawings. Many works came from private collections and had not been on public view in the recent past.

The exhibition, which was the first ever to survey this artist's oeuvre, was sponsored by NIBC and organised in cooperation with the Van Mieris expert Dr Otto Naumann. After showing in the Mauritshuis, it opened at the National Gallery of Art in Washington in February 2006. More than 60,000 visitors came to The Hague to see it (see also the 2005 annual report, pp. 45–46).

Dreaming of Italy

11 March to 25 June
Joint sponsors: GAM / Julius Bär, with additional support from the Friends of the Mauritshuis Foundation

In the spring, the museum presented the exhibition *Dreaming of Italy*, about artists' age-old love of Italy, the country of light, warmth, art and culture. The 42 exceptional masterpieces on display revealed the many facets of Italy's appeal. These works of

uitzonderlijke meesterwerken werd de veelzijdige aantrekkingskracht van Italië zichtbaar gemaakt. De kunstwerken ontstonden in de zestiende tot en met de negentiende eeuw, in Frankrijk, Engeland, Duitsland, Oostenrijk, Denemarken en in de Nederlanden. Kunstenaars schiepen heel uiteenlopende visies op het droomland Italië, van precies getekende ruïnes tot vlugge schetsjes in olieverf, van zware symbolische voorstellingen tot paradijselijke landschappen. Het werk van een groot deel van de geselecteerde kunstenaars – onder wie Lorrain, Poussin, Turner, Corot, Ingres, Böcklin en Feuerbach – is zelden in Nederland te zien.

Op dinsdag 7 maart was er een grote persbijeenkomst en diezelfde middag was er tevens een speciale ontvangst voor de Belgische pers in samenwerking met Den Haag Marketing. Op maandag 13 maart vond de feestelijke opening plaats in de vorm van een open huis, met signeersessies van de catalogus door gastconservator Henk van Os, een modeshow van schoenen en tassen van ontwerper René van der Berg, Italiaanse muziek en drankjes en hapjes. Fiats 500 en Vespa's op de stoep zorgden voor veel aandacht en publiciteit.

De Avro wijdde vijf afleveringen van Van Os' televisieprogramma *Beeldenstorm* aan de tentoonstelling. De eerste aflevering werd gedurende de tentoonstelling getoond in de Johan Mauritszaal als onderdeel van de publieksbegeleiding. Van Os heeft ook de audiotour bij de expositie ingesproken. Voor internet werden beknopte themapagina's ontwikkeld en de e-nieuwsbrief van maart was geheel aan de tentoonstelling gewijd. Op 23 mei werd de 75.oooste bezoeker feestelijk verwelkomd. De heer en mevrouw Van Dam uit Zaltbommel wonnen een weekend Rome, dat hen werd overhandigd door de heer Mario Lucchesi, directeur van het Italiaans Verkeersbureau.

In tegenstelling tot tentoonstellingen in het verleden was er ditmaal geen mediacampagne, maar werd er ruim ingezet op het genereren van vrije publiciteit:
– Avro Kunst organiseerde op 20 april een avondopenstelling met koffie en taart;
– een exclusieve maandagopenstelling voor lezers van het blad *Spoor* – vaste klanten van de NS – vond plaats op maandag 27 maart. Koffie en taart werden aangeboden door de NS. Ongeveer 500 bezoekers kwamen op deze dag af;

art were created in France, England, Germany, Austria, Denmark and the Netherlands from the sixteenth through the nineteenth century. They presented diverse visions of the country of dreams, Italy, ranging from precisely drawn ruins to swift sketches in oils, from profound symbolic scenes to paradisiacal landscapes. Many of the artists, such as Lorrain, Poussin, Turner, Corot, Ingres, Böcklin and Feuerbach, had rarely been exhibited in the Netherlands.

On Tuesday 7 March a major press conference was held, and that same afternoon there was a special reception for the Belgian press, held in cooperation with The Hague Marketing. The grand opening took place on Monday 13 March, in the form of an open house with catalogue-signing by guest curator Henk van Os, a fashion show featuring shoes and handbags by the designer René van der Berg, Italian music and refreshments. Fiat 500s and Vespas parked in front of the museum attracted a great deal of attention and publicity.

AVRO broadcasting company devoted five episodes of its television programme *Beeldenstorm* ('Iconoclasm') to the exhibition. The first episode was shown in the Johan Maurits Room during the exhibition as background information for visitors. Van Os recorded the audio tour for the exhibition. Web pages briefly describing the event were created for the website, and the March e-newsletter was dedicated entirely to the exhibition. On 23 May, the Mauritshuis welcomed the 75,000th visitor to *Dreaming of Italy*. Mr and Mrs Van Dam from Zaltbommel won a weekend in Rome, presented to them by Mario Lucchesi, the director of the Italian tourist office.

Unlike previous exhibitions, *Dreaming of Italy* was not accompanied by a media campaign, but a great deal of energy went into generating free publicity:
– AVRO's art department held an evening viewing of the exhibition with coffee and cake.
– An exclusive Monday viewing for readers of *Spoor* magazine (regular train travellers) took place on 27 March. Dutch Railways provided coffee and cake, and there were approximately 500 visitors.
– In cooperation with the Vrije Academie, Henk van Os gave two lectures at Sociëteit de Witte on

– in samenwerking met de Vrije Academie verzorgde Henk van Os twee lezingen in Sociëteit de Witte op 24 mei. Beide lezingen werden door ruim 200 mensen bezocht;
– in samenwerking met NRC *Handelsblad* is op 19 april, 25 april en 15 mei een avondopenstelling georganiseerd, waarbij een conservator een inleiding op de tentoonstelling gaf waarna de schilderijen bekeken konden worden;
– een lezersactie met het magazine *Zin*;
– kortingsvouchers voor de tentoonstelling zijn breed verspreid, onder andere in Italiaanse restaurants van La Galleria in Scheveningen, Kijkduin en Noordwijk en een aantal Italiaanse restaurants in de nabije omgeving van het Mauritshuis;
– in totaal hebben de rondleidsters 43 rondleidingen over de tentoonstelling verzorgd voor diverse groepen en in verschillende talen.

Het educatieve materiaal bestond uit een kinderaudiotour met een speciale plattegrond in de vorm van een landkaart van Italië voor het primair onderwijs. Leerlingen uit het voortgezet onderwijs konden kiezen uit acht verschillende reisbrochures (*Dromen & Verlangen / Italianisanten en Bamboccianti / Klassieke Oudheid / Licht / Binnen en Buiten / Grand Tour / Italië toen en nu / Leven en werk*). Deze werden vormgegeven door ontwerpbureau Kade 10 en waren gratis te downloaden vanaf de website van het museum. De druk bezochte docentenmiddag vond plaats op 15 maart.

Een zomer met Rembrandt: Recente restauraties in het Mauritshuis

26 juni tot en met 17 september, verlengd tot en met 24 september
Mogelijk gemaakt door DSM

Ter ere van de 400ste geboortedag van Rembrandt organiseerde het Mauritshuis *Een zomer met Rembrandt*. Tijdens deze presentatie waren alle Rembrandts van het Mauritshuis in een nieuwe opstelling in de Potterzaal te zien. De tien schilderijen van het Mauritshuis – een van de mooiste Rembrandtcollecties van de wereld – gingen vergezeld van twee Rembrandts die het museum in langdurig bruikleen heeft van particulieren en van drie schilderijen die niet langer als eigenhandig te boek staan. Dit beknopte, maar uitgelezen overzicht van

24 May. Both events drew an audience of more than 200.
– In cooperation with the newspaper NRC *Handelsblad*, an evening viewing was held on 19 April, 25 April and 15 May, with a preliminary lecture by a curator.
– There was a special offer for readers of *Zin* magazine.
– Discount vouchers for the exhibition were widely distributed in locations such as the Italian restaurant chain La Galleria in Scheveningen, Kijkduin and Noordwijk and a number of other Italian restaurants near the Mauritshuis.
– The museum guides gave 43 tours of the exhibition in total, for a variety of groups and in multiple languages.

The educational materials comprised an audio tour for children with a special exhibition guide in the form of a map of Italy for primary schools. Secondary pupils could choose among eight travel brochures (*Dreaming & Longing / Italianates and Bamboccianti / Classical Antiquity / Light / Inside and Out / The Grand Tour / Italy Then and Now / Life and Work*) designed by the agency Kade 10, which could be downloaded free from the museum's website. The well-attended afternoon event for teachers took place on 15 March.

A summer full of Rembrandt: Recent restorations in the Mauritshuis

26 June to 17 September, extended to 24 September
Made possible by DSM

In honour of Rembrandt's 400th anniversary the Mauritshuis presented *A summer full of Rembrandt*. All of the museum's Rembrandts were on show for this occasion in a new display in the Potter Room. The ten paintings belonging to the Mauritshuis – one of the finest Rembrandt collections in the world – were accompanied by two Rembrandts on long-term loan to the museum from private collections and three paintings no longer believed to have been executed by the master. This compact but outstanding introduction to Rembrandt's extensive oeuvre was part of a national programme coordinated by the Rembrandt 400 foundation, which developed numerous activities in cooperation with a range of Dutch cultural

Rembrandts omvangrijke oeuvre maakte deel uit van het landelijke programma van de Stichting Rembrandt 400, die een groot aantal activiteiten heeft ontplooid in samenwerking met diverse Nederlandse culturele instellingen. *Een zomer met Rembrandt* behoorde tot het kernprogramma van het Rembrandt-jaar.

Drie onlangs gerestaureerde schilderijen van de meester kregen extra aandacht: *Het loflied van Simeon* uit 1631, *Homerus* uit 1663 en *Zelfportret* uit 1669, Rembrandts sterfjaar. Onderzoek naar deze schilderijen heeft veel nieuwe gegevens aan het licht gebracht, die hier voor het eerst werden gepresenteerd. Bovendien werd in het museum een film vertoond over de restauratie van het zelfportret, die in maart werd uitgezonden door het televisieprogramma *TweeVandaag*. De presentatie werd mogelijk gemaakt door DSM, die ook een financiële bijdrage leverde voor de omvangrijke restauraties van de drie genoemde schilderijen. Een speciaal ontwikkeld meubel en tekstborden gaven in de presentatie toelichting op de restauraties van deze drie topstukken. Voor de Japanse bezoekers in die periode was er een zaalblad met vergelijkbare informatie beschikbaar. In totaal hebben de rondleidsters veertien rondleidingen over de presentatie verzorgd.

Gelijktijdig met de opening van *Een zomer met Rembrandt* verscheen de publicatie *Rembrandt in het Mauritshuis*, het tweede deel van een serie over markante onderdelen van de rijke collectie van het museum. De publicatie werd mogelijk gemaakt door de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting, The Michael Marks Charitable Trust en Stichting de Johan Maurits Compagnie.

Op de website van het museum kwamen bekende Nederlanders aan het woord in de rubriek *Mijn favoriete Rembrandt*. Medewerking werd onder andere verleend door Ernst van de Wetering (Rembrandt Research Project), Axel Rüger (directeur Van Gogh Museum), Antony Burgmans (voorzitter Unilever en Raad van Toezicht Mauritshuis), Dyanne Beekman (styliste), Henk Poort (Rembrandt in de gelijknamige musical) en Gijs Scholten van Asschat (acteur). In augustus bekeken 4.200 mensen deze pagina's.

Wederom werd in samenwerking met NRC *Handelsblad* een lezersaanbieding georganiseerd.

institutions. *A summer full of Rembrandt* was part of the core programme for the painter's anniversary year.

Special attention was devoted to three recently restored paintings that rank among Rembrandt's greatest works: *Simeon's song of praise* of 1631, *Homer* of 1663 and the self-portrait he painted in 1669, the year of his death. Research into these paintings has brought to light a great deal of new information, which was presented for the first time at the exhibition, and the museum showed a film about the restoration of the self-portrait, originally broadcast in March on the television programme *TweeVandaag*. The display was made possible in part by DSM, which also provided financial support for the major restoration of the three paintings. A specially designed display unit and descriptive labels shed light on the restoration of the paintings, which are among Rembrandt's greatest works. A sheet with comparable information was available for Japanese visitors during this period. The museum guides gave 14 tours of this display.

The opening of *A summer full of Rembrandt* coincided with the publication of *Rembrandt in the Mauritshuis*, the second in a series of books focussing on outstanding sections of the museum's collection. The publication was made possible by the M.A.O.C. Gravin van Bylandt Foundation, The Michael Marks Charitable Trust and the Johan Maurits Compagnie Foundation.

The museum website featured the comments of well-known Dutch figures in a section entitled *My favourite Rembrandt*. Participants included Ernst van de Wetering (Rembrandt Research Project), Axel Rüger (director of the Van Gogh Museum), Antony Burgmans (chairman of Unilever and the Mauritshuis Supervisory Board), Dyanne Beekman (stylist), Henk Poort (who played Rembrandt in the musical named after the artist) and Gijs Scholten van Asschat (actor). In August, 4,200 people viewed these pages.

Another special offer for readers of the NRC *Handelsblad* was organised in cooperation with that newspaper: a discount on the book *Rembrandt in the Mauritshuis*. There were also advertisements in NL 70, the *Hofstad Agenda* and *Trouw* on the page *generaties op ontdekking* (expeditions for old and young).

During the summer holidays, the museum held four afternoon programmes for children, with

Lezers kregen korting op de publicatie *Rembrandt in het Mauritshuis*. Tevens stonden er advertenties in *NL 70*, de *Hofstad Agenda* en *Trouw* op de pagina *generaties op ontdekking*.

Tijdens de zomervakantie zijn vier middagen met een programma voor kinderen georganiseerd met de workshop *Hoe word ik een echte Rembrandt?* en voor hun ouders een lezing over de restauratie van schilderijen van Rembrandt door restaurator Carol Pottasch. Paul Mertz ontwikkelde advertenties in *FD Persoonlijk* ten behoeve van deze kinderactiviteiten. Er was een kleurwedstrijd met twee kleurplaten, *Zelfportret van Rembrandt* (6 t/m 8 jaar) en *Anatomische les* (8 t/m 12 jaar). De winnaars ontvingen een boek. Bovendien verschenen de kleurplaten van de winnaars als e-card op de website. *Rembrandts vakantieboekje* was beschikbaar voor kinderen van 6 t/m 12 jaar, met daarin onder andere een speurpuzzel en spelletjes. Voor kinderen van toeristen was er *The Rembrandt Discovery Trail*, de speurpuzzel uit het vakantieboekje.

Rubens & Brueghel Samen

21 oktober 2006 tot en met 28 januari 2007

Met ING als exclusieve sponsor

In de tentoonstelling *Rubens & Brueghel Samen* stond de bijzondere samenwerking tussen de kunstenaarsvrienden Jan Brueghel de Oude (1568–1625) en Peter Paul Rubens (1577–1640) centraal. Deze twee toonaangevende Antwerpse kunstenaars hebben samen fenomenale schilderijen gemaakt, waarbij Rubens de figuren schilderde en Brueghel het landschap met bloemen en dieren voor zijn rekening nam. Naast 12 gezamenlijke schilderijen van Rubens en Brueghel werden samenwerkingsprojecten van beide meesters met tijdgenoten getoond, waaronder voorstellingen die Brueghel met Hendrick de Clerck maakte en Rubens met Frans Snijders.

De tentoonstelling kwam tot stand in samenwerking met The J. Paul Getty Museum in Los Angeles, waar deze van 5 juli tot 25 september te zien was. De exclusieve sponsor was ING. Om de bezoekers in Den Haag goed te kunnen ontvangen, bouwden ING en het Mauritshuis een ontvangstpaviljoen op de Hofvijver, waar de entree, garderobe, audiotour-

the workshop *How do I become a real Rembrandt?* and a lecture for parents on restoring Rembrandt's paintings by the conservator Carol Pottasch. Paul Mertz designed advertisements in *FD Persoonlijk* for these children's activities. There was a colouring contest with two pictures, *Rembrandt's Self-portrait* (ages 6 to 8) and *The anatomy lesson* (ages 8 to 12). Each winner received a book. The winning colouring pictures also appeared on the website as e-cards. For children aged 6 to 12, there was *Rembrandts vakantieboekje* (Rembrandt's holiday book), which included games and a mystery hunt. English-speaking children could follow *The Rembrandt Discovery Trail*.

Rubens & Brueghel: A working friendship

21 October 2006 to 28 January 2007

Exclusive sponsor: ING

The exhibition *Rubens & Brueghel: A working friendship* focused on the special partnership between the two artists and friends Jan Brueghel the Elder (1568–1625) and Peter Paul Rubens (1577–1640). These two groundbreaking Antwerp painters made extraordinary paintings together, with Rubens painting the figures and Brueghel creating the landscape, the flowers and the animals. *The garden of Eden with the fall of man*, from the Mauritshuis collection, is one of the very finest products of this partnership. Twelve of the artists' joint works were presented alongside works produced in collaboration with other contemporaries, e.g. Brueghel with Hendrick de Clerck and Rubens with Frans Snijders. This was the first exhibition ever to showcase the phenomenon of collaboration between painters.

The exhibition was developed in cooperation with the J. Paul Getty Museum in Los Angeles, where it ran from 5 July to 25 September. ING was the exclusive sponsor. To accommodate visitors better, ING and the Mauritshuis constructed an entry pavilion on the Hofvijver lake next to the museum building, which housed the admissions desk, the cloakroom, the audio tour desk and an attractive restaurant with a view of the Hofvijver. The exhibition itself was displayed in five rooms. The first room contained the earliest paintings, and each of the following four had a theme:

balie en een sfeervol restaurant met uitzicht op de Hofvijver en het Torentje was ondergebracht. De tentoonstelling zelf omvatte vijf zalen. In de eerste zaal waren de vroegste schilderijen te zien, gevolgd door zalen met thema's als paradijsscènes en mythologische voorstellingen, jachtstukken, bloemen- en vruchtenkransen. In een zesde zaal werden de verschillende fases gepresenteerd van het scheppingsproces van *Het aardse paradijs met de zondeval van Adam en Eva* uit het Mauritshuis en van *De terugkeer van de oorlog* uit het Getty, beide recent gerestaureerd. Een introductiefilm gaf een beeld van de samenwerking tussen de twee meesters en besteedde aandacht aan het leven van beide schilders in het zeventiende-eeuwse Antwerpen. In de wetenschappelijke catalogus zijn alle tentoongestelde schilderijen uitvoerig beschreven; tevens bevat het een hoofdstuk over de recente bevindingen van het technisch onderzoek over de totstandkoming van de schilderijen. Begin september heeft een geselecteerde groep journalisten onder begeleiding van medewerkers van de afdeling Communicatie & Educatie en de verantwoordelijke conservator een persreis naar het Getty Museum te Los Angeles gemaakt.

Op donderdag 19 oktober vond de opening plaats in het paviljoen op de Hofvijver. De aanwezigheid van de kroonprinselijke paren uit Nederland en België trok veel pers en media-aandacht. Er waren ongeveer tien televisieploegen, ook uit België, en omstreeks vijftig persfotografen uit geheel Europa. Bovendien stonden veel fotografen, die niet geaccrediteerd waren, buiten het hek. Het muzikale intermezzo tijdens de opening werd verzorgd door het kinderkoor *De Kickers* uit Waterland, dat een compilatie speelde uit de opera *Het sluwe vosje* van Leoš Janáček. De heer Paul Huvenne, directeur van het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen, sprak de openingsspeech uit.

Op dinsdag 17 oktober was een bijeenkomst georganiseerd voor de Nederlandse pers en op vrijdag 20 oktober een voor de buitenlandse pers (wederom in samenwerking met Den Haag Marketing). Beide bijeenkomsten werden goed bezocht. Op donderdag 30 november waren collega's van Nederlandse musea uitgenodigd de tentoonstelling te bezoeken.

Voor de tentoonstelling is een grote communicatiecampagne opgezet. Gedurende de gehele tentoonstellingsperiode heeft er een

scenes of paradise and mythological paintings, hunting pictures and flower and fruit garlands. A sixth room presented different phases of the production process for *The garden of Eden with the fall of man* and the Getty's *Return from war*. Both of these paintings were recently restored. An introductory film described the partnership between the two masters and their lives in seventeenth-century Antwerp. The critical catalogue contained detailed descriptions of all the paintings in the exhibition, as well as a chapter on the latest findings of technical research into their production. In early September a selected group of journalists took a press trip to the Getty Museum in Los Angeles, escorted by staff from the Communication & Education Department and the responsible curator.

The opening took place on Thursday 19 October in the pavilion on the Hofvijver. The crown princes of the Netherlands and Belgium attended with their wives, attracting a great deal of media attention. There were approximately ten television crews, including some from Belgium, and approximately fifty photojournalists from all over Europe. Many other, non-accredited photographers were outside the gate. The children's choir *De Kickers* from Waterland provided a musical interlude during the opening, with excerpts from Leoš Janáček's opera *The cunning little fox*. Mr Paul Huvenne, the director of Antwerp's Royal Museum of Fine Arts, gave the opening speech.

There was a conference on Tuesday 17 October for the Dutch press and another on Friday 20 October for the foreign press (again in cooperation with The Hague Marketing). Both were well attended. Associates from Dutch museums were invited to view the exhibition on 30 November.

A large-scale publicity campaign was set in motion for this exhibition. Throughout the exhibition period, a Rubens & Brueghel tram rode through The Hague. There were also ads in the shelters at train stations in the west of the country. Paul Mertz designed a media campaign. A partnership with the City of Antwerp led to wide distribution of leaflets and posters, plus a promotional stand in the museum during the preview on Friday 20 October. The *Vrije Academie* held five lectures at the museum, and *Kunstschrift* dedicated an issue to the exhibition theme. Curator

Rubens & Brueghel-tram door Den Haag gereden. Tevens was er een abri-campagne op de stations in de randstad. Paul Mertz ontwikkelde een media-campagne. Samenwerking met de stad Antwerpen heeft geleid tot een uitgebreide verspreiding van folders en affiches plus een promotiestand in het museum tijdens de voorbezichtigingen op vrijdag 20 oktober. De Vrije Academie heeft vijf lezingen in het museum georganiseerd en tevens verscheen een themanummer van *Kunstschrift*. Conservator Ariane van Suchtelen verzorgde voor de lezers van het blad een lezing.

In samenwerking met sponsor ING zijn er veel acties ontwikkeld. Kern van bijna alle acties was 'twee voor de prijs van één'. Een advertentie met lezersaanbieding verscheen in het blad van Natuur-monumenten, dat door ING wordt gesponsord.

Een uitgebreide audiotour, een tekstboekje en de film *Samen Sterk* waren onderdelen van de publieks-begeleiding rond deze tentoonstelling. De film is uitgezonden door de Avro en TV West en werd getoond in het Rubenshuis en Museum Mayer van den Bergh in Antwerpen. De rondleidsters hebben 66 rondleidingen verzorgd. Op internet was een themasite over de tentoonstelling, die door bijna 45.000 bezoekers werd bezocht (Nederlands en Engels). Er werden ruim 2.200 e-tickets verkocht. De e-nieuwsbrieven van oktober en december stonden geheel in het teken van de tentoonstelling.

Het educatief materiaal bij deze tentoonstelling bestond uit een speurpuzzel (6 t/m 8 jaar), een studieblad met workshop (8 t/m 13 jaar) voor het primair onderwijs en een Kijkwijzer (14 jaar en ouder) voor het voortgezet onderwijs. De docenten-middag vond plaats op 1 november en werd goed bezocht. Er zijn twee familiedagen georganiseerd, op 29 oktober en, exclusief voor medewerkers van ING, op 26 november.

Onderzoek en collectiebeheer

Onderzoek voor toekomstige tentoonstellingen

In het verslagjaar werd gewerkt aan de voor-bereidingen van toekomstige tentoonstellingen.

Hollanders in beeld

In samenwerking met de National Gallery in Londen wordt een grote tentoonstelling voorbereid die

Ariane van Suchtelen gave a talk for readers of the periodical.

The Mauritshuis developed numerous special offers in partnership with the sponsor, ING, most of which were two-for-one ticket offers. An advertisement with a special offer sponsored by ING appeared in the magazine for members of Natuurmonumenten (a nature conservation organisation).

A detailed audio tour, an informative booklet and the film *Samen Sterk* (Strong Together) were available to visitors. The film was also aired by the broadcasting companies AVRO and TV West and shown at the Rubenshuis and Museum Mayer van den Bergh in Antwerp. The museum guides gave 66 tours. A special exhibition website (in Dutch and English) attracted almost 45,000 visitors, and more than 2,200 e-tickets were sold. The e-newsletters for October and December were devoted entirely to the exhibition.

The educational materials for this exhibition were, for primary schools, a mystery hunt (for ages 6 to 8) and an exercise book and workshop (for ages 8 to 13), and for secondary schools, an exhibition guide (for ages 14 and above). The afternoon event for teachers took place on 1 November and was well attended. Two family days were held during the school holidays, one on 29 October and the other, exclusively for ING staff, on 26 November.

Research and collection management

Research for future exhibitions

Preparations were made for several future exhibitions.

Dutch portraits

In cooperation with the National Gallery, London, the Mauritshuis is organising a major exhibition, planned for 2007, that will provide a wide-ranging, representative survey of seventeenth-century Dutch portraits. Through the most beautiful specimens of various types of portraits, the museum will introduce visitors to the diversity and superior quality of Dutch portraiture in this period.

In the year under review, a final selection for *Dutch portraits: The Age of Rembrandt and Frans Hals* was made, and all the paintings have been requested.

een breed representatief overzicht biedt van de Hollandse portretschilderkunst uit de zeventiende eeuw. Met de mooiste voorbeelden van verschillende typen portretten kan men in 2007 kennismaken met de verscheidenheid en de kwaliteit van het genre.

In het verslagjaar is de selectie voor *Hollanders in beeld: Portretten uit de Gouden Eeuw* definitief vastgesteld en zijn alle schilderijen aangevraagd. Tegelijkertijd werden voorbereidingen getroffen voor de catalogus, die zal verschijnen in Nederlandse, Engelse en Duitse edities. Het boek, dat door het Mauritshuis is samengesteld, zal bijdragen bevatten van specialisten als dr. Rudi Ekkart en dr. Marieke de Winkel.

Adriaen Coorte

Het werk van de stillevenschilder Adriaen Coorte (werkzaam in Amsterdam en Middelburg, *c.*1683–1707) wordt gekenmerkt door een grote eenvoud. In zijn intieme composities concentreerde hij zich op de weergave van vruchten, groenten of schelpen op een stenen plint, fraai uitgelicht tegen een donkere achtergrond. In totaal zijn er ongeveer 80 gesigneerde en tussen 1683 en 1707 gedateerde schilderijen van Coorte bekend, waarvan er twee zich in de verzameling van het Mauritshuis bevinden (zie verder pp. 40–47). Het Mauritshuis bereidt een representatieve tentoonstelling in 2008 voor, waarin een dertigtal van Coorte's mooiste werken zijn opgenomen.

Stadsgezichten

Het Mauritshuis beschikt met *Gezicht op Delft* van Johannes Vermeer (1632–1675) over een stadsgezicht dat wordt beschouwd als het absolute hoogtepunt van de Hollandse schilderkunst uit de Gouden Eeuw. Rondom dit meesterwerk zullen in 2008 ruim 40 van de belangrijkste en mooiste Hollandse stadsgezichten worden bijeengebracht uit binnen- en buitenlandse collecties. Het is de eerste keer dat een tentoonstelling van dit niveau exclusief aan dit onderwerp wordt gewijd. De tentoonstelling wordt georganiseerd in samenwerking met de National Gallery of Art in Washington.

Philips Wouwerman

In 2009 organiseert het Mauritshuis een overzichtstentoonstelling van het werk van Philips Wouwerman

Preparations are also being made for the catalogue, which will appear in Dutch, English and German editions. This volume, edited by the Mauritshuis, will contain contributions from specialists such as Dr Rudi Ekkart and Dr Marieke de Winkel.

Adriaen Coorte

The work of the still life painter Adriaen Coorte (active in Amsterdam and Middelburg, *c.*1683–1707) is characterised by great simplicity. In his intimate compositions, he focused on the depiction of fruit, vegetables or shells on a stone plinth, exquisitely illuminated against a dark background. Some 80 known works are signed by Coorte and dated from 1683 to 1707, including two in the Mauritshuis collection (see also pp. 40–47). The Mauritshuis is planning a monographic exhibition to be held in 2008, which will feature over 30 of the artist's most beautiful works.

Cityscapes

The *View of Delft* by Johannes Vermeer (1632–1675) in the Mauritshuis collection is a cityscape regarded as the absolute pinnacle of Dutch painting in the Golden Age. In 2008, more than 40 of the finest and most important cityscapes from collections at home and abroad will be assembled for an exhibition centred on Vermeer's masterpiece. This is the first time that an exhibition of this stature has been dedicated to the subject of cityscapes. The exhibition is being organised in cooperation with the National Gallery of Art in Washington.

Philips Wouwerman

In 2009 the Mauritshuis will present an exhibition surveying the oeuvre of Philips Wouwerman (Haarlem 1619–1668 Haarlem). No other painter of the Dutch Golden Age was so adept at portraying horses. In fact, horses form the main motif of his cabinet pictures, usually small in size, which depict a variety of subjects: battle scenes, army camps, hunting scenes, riding schools and stables. Wouwerman also painted genre scenes and religious pictures. His Italianate landscapes demonstrate his versatility and show a high level of accomplishment. Some 600 paintings by this exceptionally productive artist have survived; about 35 of the finest will be selected for the exhibition.

(Haarlem 1619–1668 Haarlem). Geen andere schilder in de Hollandse Gouden Eeuw wist het paard op zo'n overtuigende wijze weer te geven. Paarden vormen dan ook het belangrijkste motief in zijn overwegend op klein formaat geschilderde kabinetstukken, met uiteenlopende onderwerpen als veldslagen, legerkampen, jachtgezelschappen, ruiterscholen en stallen. Daarnaast heeft hij ook genrestukken en religieuze voorstellingen geschilderd. Wouwermans veelzijdigheid blijkt uit zijn Italianiserende landschappen, waarin hij eveneens een hoog niveau bereikte. Van de uitzonderlijk productieve schilder zijn ongeveer 600 schilderijen bewaard gebleven, waarvan ongeveer 35 van de beste zullen worden geselecteerd voor de tentoonstelling.

Gabriël Metsu

Naar verwachting in 2010 of 2011 organiseert het Mauritshuis een overzichtstentoonstelling van het werk van Gabriël Metsu, een meester in het schilderen van alledaagse voorstellingen die rijk aan details zijn en vaak een dubbele bodem hebben. Zijn stijlvolle interieurs worden bewoond door galante dames en heren: jonge vrouwen schrijven een brief of spelen luit, een man kijkt toe. De amoureuze spanning is voelbaar. Maar het aantrekkelijkst zijn de verschillende stoffen die Metsu schilderde. Hij blonk uit in zacht kriebelend bont, metaalglanzend satijn en aaibaar fluweel. Voor de tentoonstelling worden circa 35 van Metsu's belangrijkste en best bewaarde schilderijen samengebracht. Sommige daarvan komen uit particulier bezit en zijn voor het eerst sinds lange tijd voor het publiek te zien. Als voorbereiding op de tentoonstelling worden een aantal schilderijen technisch onderzocht. Het Mauritshuis organiseert de tentoonstelling in samenwerking met de National Gallery of Ireland in Dublin.

Bentheim

De in Haarlem geboren kunstenaar Jacob van Ruisdael (1628/29–1682) is misschien wel de bekendste landschapschilder uit de Gouden Eeuw. In *Jacob van Ruisdael in Bentheim* zullen, naast tekeningen van andere kunstenaars, de zes mooiste en meest representatieve gezichten op kasteel Bentheim van de schilder bij elkaar worden gebracht. De aanleiding tot het organiseren van deze presentatie vormt de verwerving van Van Ruisdaels recent herontdekte

Gabriel Metsu

The Mauritshuis expects to hold a survey exhibition of the work of Gabriel Metsu in 2010 or 2011. Metsu was a masterful painter of richly detailed everyday scenes, which often have concealed meanings. His stylish interiors are occupied by lovely ladies and gallant gentlemen. Young women read a letter or play the lute, while a man looks on; the romantic tension is palpable. Yet above all, Metsu was a dazzling painter of materials, excelling in the soft tickle of fur, the metallic gleam of satin and velvet that looks real enough to touch. The exhibition will include about 35 of his most important and best-preserved works. Some of them come from private collections, and have not been on public display for a long time. Preparatory to the exhibition the museum's conservators will carry out technical research into some of the selected paintings. The Mauritshuis is organising the exhibition in cooperation with the National Gallery of Ireland in Dublin.

Bentheim

The artist Jacob van Ruisdael (1628/29–1682), born in Haarlem, may be the best-known landscape painter of the Golden Age. *Jacob van Ruisdael in Bentheim* will bring together his six finest, most representative views of Bentheim Castle, alongside drawings by other artists. The occasion for this display is the acquisition of Van Ruisdael's recently rediscovered view of the castle, which was purchased by the Mauritshuis in the summer of 2005. This scene is part of a small group of paintings in which Van Ruisdael depicted Bentheim in a variety of ways. Because the paintings selected date from different periods, the group as a whole succinctly and clearly presents the stylistic development of the painter's oeuvre.

Collection Registration System

In the year under review, in cooperation with the Amsterdam firm Basket Builders, the Mauritshuis completed its work on the Collection Registration System. The system was also tested in practice, and will be operational starting in the spring of 2007. A multiyear plan has been made for incorporating

gezicht op het kasteel, in de zomer van 2005 door het Mauritshuis aangekocht. Deze voorstelling maakt onderdeel uit van een kleine groep schilderijen waarop Van Ruisdael Bentheim op uiteenlopende wijze heeft afgebeeld. De geselecteerde schilderijen dateren uit verschillende perioden waardoor ze als groep op beknopte maar inzichtelijke wijze de stilistische ontwikkeling in het oeuvre van de schilder tonen.

Collectie registratie systeem

In het verslagjaar werden, in samenwerking met de firma Basket Builders te Amsterdam, de laatste werkzaamheden aan het collectie registratie systeem uitgevoerd. Tevens werd het systeem in de praktijk getest. Vanaf het voorjaar van 2007 zal het operationeel zijn. Er is een meerjarenplanning opgesteld om alle kunsthistorische, materiaal-technische en beheersinformatie met betrekking tot de verzameling in te voeren.

Goudstikker-claim

Op 6 februari werd bekend dat drie schilderijen uit de collectie van het Mauritshuis en twee werken die in bruikleen zijn verkregen van het Instituut Collectie Nederland, worden teruggegeven aan de erven van kunsthandelaar Jacques Goudstikker (1897–1940). Directeur F.J. Duparc van het Mauritshuis zei hierover: 'Wij hebben altijd het standpunt gehad dat indien er op onrechtmatige wijze stukken aan onze collectie zijn toegevoegd, ze worden terug-gegeven aan de rechtmatige eigenaren'. Het betreft de volgende vijf schilderijen:

– Jan Fijt, *Stilleven met dode vogels*, inv. 867
– Hans Suess von Kulmbach, *Maria Cleophas en haar familie*, inv. 904
– Hans Suess von Kulmbach, *Maria Salomas en haar familie*, inv. 905
– Pieter Lastman, *David geeft de brief aan Uria*, inv. 1074 (bruikleen ICN)
– David Teniers de Jonge, *Apenkortegaard*, inv. 1092 (bruikleen ICN).

Tijdelijke sluiting Galerij Prins Willem V

Toen eind 2004 een grootscheepse verbouwing en renovatie van de omringende panden startte, sloot de Galerij Prins Willem V noodgedwongen haar deuren om risico's voor bezoekers en de bijzondere collectie

all art-historical, material/technical and administrative information on the collection into this system.

Goudstikker claim

On 6 February it was announced that three paintings from the Mauritshuis collection and two on loan from the Netherlands Institute for Cultural Heritage (ICN) would be returned to the heirs of the art dealer Jacques Goudstikker (1897–1940). The museum's director, F.J. Duparc, said, 'We have always taken the position that if works were added to the collection unlawfully, they will be returned to the rightful owners'. The five paintings in question are:

– Jan Fijt, *Still life with dead birds*, inv. 867
– Hans Suess von Kulmbach, *Maria Cleophas and her family*, inv. 904
– Hans Suess von Kulmbach, *Maria Salomas and her family*, inv. 905
– Pieter Lastman, *David handing over a letter to Uriah*, inv. 1074, on loan from the ICN
– David Teniers the Younger, *Monkeys' guardroom*, inv. 1092, on loan from the ICN.

Temporary closure of Prince Willem V Gallery

In late 2004, when major construction and renovation work began on the surrounding buildings, the Prince Willem V Gallery had to close its doors, so that visitors and the exceptional collection would not be exposed to hazardous conditions. Many of the more than 130 paintings on display were put into storage in the Mauritshuis, and a few others could be placed in the storage facilities of the Kröller-Müller Museum in Otterlo. The loans from the ICN have been put into storage in Rijswijk. The most important works from the Gallery have been moved to the Noordbrabants Museum in 's-Hertogenbosch, the Museum Het Prinsenhof in Delft, and the Bonnefanten Museum in Maastricht.

In 2005, the Ministry of Education, Culture and Science made a commitment to finance the planned general renovation of the Gallery, along with the construction of a shared entrance hall and joint facilities for the Gallery and the Gevangenpoort Museum next door, which is managed by the Haags Historisch Museum (the historical museum of The Hague). Once this has been completed, the Prince

te vermijden. De meeste van de ruim 130 tentoongestelde schilderijen zijn tijdelijk opgeslagen in het depot van het Mauritshuis en het Kröller-Müller Museum, Otterlo, terwijl de bruiklenen van het Instituut Collectie Nederland in Rijswijk werden ondergebracht. De belangrijkste schilderijen uit de Galerij zijn in bruikleen gegeven aan het Noordbrabants Museum te Den Bosch, het Museum Het Prinsenhof in Delft en het Bonnefantenmuseum in Maastricht.

Het Ministerie van OCW heeft in 2005 financiering toegezegd van plannen voor een algehele renovatie van de zaal en de aanleg van een gemeenschappelijke ingang en van gecombineerde voorzieningen voor de schilderijenzaal en de ernaast gelegen Gevangenpoort (beheerd door het Haags Historisch Museum). Daarmee zou de Galerij Prins Willem V in de toekomst beter dan ooit bezoekers kunnen ontvangen. Met het Haags Historisch Museum wordt gewerkt aan de uitwerking van deze ambitieuze plannen, waaronder de aanleg van een lift. De Galerij zal gedurende de verbouwing gesloten blijven. Naar verwachting vindt de heropening plaats in januari 2009.

Samenwerking RKD

In het verslagjaar is het Mauritshuis een samenwerking aangegaan met het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) te Den Haag. Ten behoeve van de Collectie Technische Documentatie van het RKD werden vanaf september gegevens over restauraties en technisch onderzoek van de schilderijen van Vermeer en Rembrandt in het Mauritshuis ingevoerd in de database RKD*technical*. Het betreft verschillende vormen van technisch onderzoek dat het restauratieatelier van het Mauritshuis naar schilderijen uit de verzameling heeft uitgevoerd, zoals infraroodreflectografie, röntgenonderzoek en verfmonsteranalyse, alsook een uitgebreide documentatie met betrekking tot de restauratie van kunstwerken. In het gegevensbestand, dat binnenkort via de website van de RKD te raadplegen is, zijn ook gegevens van andere musea en instellingen opgenomen.

Gerestaureerde schilderijen

- Gerard ter Borch, *Handwerkende vrouw bij een wieg*, inv. 1133 (nog niet voltooid)
- Adriaen Coorte, *Stilleven met vijf abrikozen*, inv. 1154
- Gerard de Lairesse, *Bacchus en Ariadne*, inv. 83

Willem V Gallery will be better equipped than ever to receive visitors. The Mauritshuis is working with the Haags Historisch Museum to carry out these ambitious plans, including the installation of a lift. During renovation, the Gallery will remain closed. It is expected to reopen in January 2009.

Partnership with Netherlands Institute for Art History

In the year under review, the Mauritshuis undertook a collaborative project with the Netherlands Institute for Art History (RKD) in The Hague. Starting in September, information regarding the treatment and technical research of Vermeer and Rembrandt paintings in the museum's collection was entered into RKD*technical*, a database developed for the RKD's Technical Documentation Collection. The information entered in the database relates to various forms of technical research carried out over the years by the Mauritshuis conservation studio on paintings in the collection, including infrared imaging, X-ray research and paint sample analysis, and also includes extensive documentation pertaining to the restoration of the works of art. The database, which will soon be available through the RKD website, also contains information from other museums and institutions.

Paintings restored

- Gerard ter Borch, *Woman sewing near a cradle*, inv 1133 (not yet completed)
- Adriaen Coorte, *Still life with five apricots*, inv. 1154
- Gerard de Lairesse, *Bacchus and Ariadne*, inv. 83
- Martin Meytens (studio of), *Portrait of Francis I*, inv. 37
- Jacob Ochtervelt, *A fishmonger at the door*, inv. 195
- Rembrandt, *Homer*, inv. 584 (2005-2006)
- Peter Paul Rubens, *The triumph of Rome: The youthful Emperor Constantine honouring Rome*, inv. 837 (2005–2006)

Library

The library expanded its collection, acquiring more than 200 new books and catalogues, many of which were received through reciprocal arrangements with other museums or as complimentary copies. It also renewed its subscriptions to periodicals, bulletins and auction catalogues.

– Martin Meytens (atelier van), *Portret van Frans I*, inv. 37
– Jacob Ochtervelt, *Visverkoper aan de deur*, inv. 195
– Rembrandt, *Homerus*, inv. 584 (2005–2006)
– Peter Paul Rubens, *De triomf van Rome: De jeugdige keizer Constantijn eert Rome*, inv. 837 (2005–2006)

Bibliotheek

De bibliotheek werd uitgebreid met ruim 200 boeken en catalogi, waarvan een groot deel in het kader van het museale ruilverkeer of als bewijsexemplaar werd ontvangen. Daarnaast werden abonnementen op tijdschriften, bulletins en veilingcatalogi gecontinueerd.

Publicaties Mauritshuis

– *Droom van Italië*, Den Haag-Zwolle 2006
Publicatie bij de gelijknamige tentoonstelling door H. van Os, met bijdragen van E. Runia (ook in Engelse en Duitse editie)
– *Rembrandt in het Mauritshuis*, Den Haag-Zwolle 2006
Publicatie over de Rembrandts in het Mauritshuis, door E. Runia en A. van Suchtelen (ook in Engelse editie)
– *Rubens & Brueghel: Een artistieke vriendschap*, Den Haag-Los Angeles-Zwolle 2006
Publicatie bij de Rubens & Brueghel-tentoonstelling door A.T. Woollett, A. van Suchtelen, met bijdragen van T. Doherty, M. Leonard, J. Wadum (ook in Engelse editie)
– *Mauritshuis in focus 19 (2006)*, nrs. 1–4
Onder redactie van E. Runia m.m.v. P. van der Ploeg en Q. Buvelot (nr. 2)
– *Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis: Galerij Prins Willem V: [Jaarverslag] 2005*, Den Haag 2006
Onder redactie van A. Wiersma, Q. Buvelot en P. van der Ploeg

Overige publicaties medewerkers

Uitgezonderd publicaties in *Mauritshuis in focus 19* (2006), nrs. 1–4

Q. Buvelot
– 'Frans Post: Paris', *The Burlington Magazine 148* (2006), pp. 133–134
– 'Recent acquisitions at the Mauritshuis, The Hague, 1997-2005', *The Burlington Magazine 148* (2006), pp. 157-164
– 'Royal Collection Studies, 3-12 September 2006', *The Attingham Society Newsletter* (herfst 2006), nr. 8, p. 4
– 'Annette de Vries: Ingelijst Werk. De verbeelding van arbeid en beroep in de vroegmoderne Nederlanden, Zwolle: Waanders Uitgevers 2004',

Mauritshuis publications

– *Dreaming of Italy*, The Hague-Zwolle 2006
Publication accompanying the exhibition of the same name, by H. van Os, with contributions by E. Runia (Dutch, English and German editions)
– *Rembrandt in the Mauritshuis*, The Hague-Zwolle 2006
Publication on the Rembrandts in the Mauritshuis, by E. Runia and A. van Suchtelen (Dutch and English editions)
– *Rubens & Brueghel: A working friendship*, The Hague-Los Angeles-Zwolle 2006
Publication accompanying the Rubens & Brueghel exhibition, by A.T. Woollett and A. van Suchtelen, with contributions by T. Doherty, M. Leonard and J. Wadum (Dutch and English editions)
– *Mauritshuis in focus 19* (2006), nos. 1–4
Edited by E. Runia with the assistance of P. van der Ploeg and Q. Buvelot (no. 2)
– *Royal Picture Gallery Mauritshuis / Prince Willem V Gallery [Annual Report] 2005*, The Hague 2006
Edited by A. Wiersma, Q. Buvelot and P. van der Ploeg

Additional staff publications

Other than publications in *Mauritshuis in focus 19* (2006), nos. 1–4

Q. Buvelot
– 'Frans Post: Paris', *The Burlington Magazine 148* (2006), pp. 133–134
– 'Recent acquisitions at the Mauritshuis, The Hague, 1997–2005', *The Burlington Magazine 148* (2006), pp. 157–164
– 'Royal Collection Studies, 3–12 September 2006', *The Attingham Society Newsletter* (Fall 2006), no. 8, p. 4
– 'Annette de Vries: Ingelijst Werk. De verbeelding van arbeid en beroep in de vroegmoderne Nederlanden, Zwolle: Waanders Uitgevers 2004' (book review), *Sehepunkte: Rezensionsjournal für die Geschichtswissenschaften 6* (2006), no. 11 (published at www.arthistoricum.net)
– 'Gerrit van Honthorst, Old woman examining a coin by a lantern', www.aetas-aurea.com, 7 March 2006, newsletter II
– 'Ferdinand Bol', 'Jan Baptist Weenix', www.aetas-aurea.com, 30 August 2006, newsletter III

F.J. Duparc
– 'Gezicht op kasteel Bentheim: Jacob van Ruisdael', *Bulletin Vereniging Rembrandt 16* (2006), no. 2, pp. 8–12

Sehepunkte: Rezensionsjournal für die Geschichtswissenschaften 6 (2006), nr. 11 (gepubliceerd op www.arthistoricum.net)
– 'Gerrit van Honthorst, Old woman examining a coin by a lantern', www.aetas-aurea.com, 7 maart 2006, newsletter II
– 'Ferdinand Bol', 'Jan Baptist Weenix', www.aetas-aurea.com, 30 augustus 2006, newsletter III

F.J. Duparc
– 'Gezicht op kasteel Bentheim: Jacob van Ruisdael', *Bulletin Vereniging Rembrandt 16* (2006), nr. 2, pp. 8–12
– 'Results of the Recent Art-Historical and Technical Research on Carel Fabritius's Early Work', *Oud Holland 119* (2006), pp. 76–89
– 'Frans Post na Pintura Holandesa do Sécolo XVII', in P. & B. Corrêa do Lago, *Frans Post (1612–1680): Obra Completa*, Rio de Janeiro 2006, pp. 14–19 (in 2007 in Engelse editie verschenen)

P. van der Ploeg
– 'Oude vrouw en jongen met kaarsen: Peter Paul Rubens', *Bulletin Vereniging Rembrandt 16* (2006), nr. 3, pp. 9–11

E. Runia
– [bijdragen aan] N. Köhler e.a. (red.), *Painting in Haarlem 1500-1850: The collection of the Frans Hals Museum*, Gent 2006

A. van Suchtelen
– 'Rubens en Brueghel: Een artistieke vriendschap', *Kunstschrift 50* (2006), nr. 5, pp. 26-45

Communicatie en educatie

Communicatie

BankGiro Loterij

Een greep uit de activiteiten die in het verslagjaar in het museum hebben plaatsgevonden:
– In de tentoonstellingsfolder en op de website van het Mauritshuis (met link naar de website van de loterij) is uitgebreid stilgestaan bij de rol van gast-conservator Henk van Os als ambassadeur van de BankGiro Loterij.
– Samen met de andere cultuurbeneficiënten heeft het Mauritshuis in 2006 wederom geparticipeerd in de ontwikkeling van een bedankadvertentie.
– In juni heeft het museum een herdruk van de

– 'Results of the Recent Art-Historical and Technical Research on Carel Fabritius's Early Work', *Oud Holland 119* (2006), pp. 76–89
– 'Frans Post na Pintura Holandesa do Sécolo XVII', in P. & B. Corrêa do Lago, *Frans Post (1612–1680): Obra Completa*, Rio de Janeiro 2006, pp. 14–19 (catalogue raisonné, English edition published in 2007)

P. van der Ploeg
– 'Oude vrouw en jongen met kaarsen: Peter Paul Rubens', *Bulletin Vereniging Rembrandt 16* (2006), no. 3, pp. 9–11

E. Runia
– [contributions to] N. Köhler et al. (eds.), *Painting in Haarlem 1500–1850: The collection of the Frans Hals Museum*, Ghent 2006

A. van Suchtelen
– 'Rubens and Brueghel: Een artistieke vriendschap', *Kunstschrift 50* (2006), no. 5, pp. 26–45

Communication and education

Communication

BankGiro Loterij

A selection of activities undertaken by the Mauritshuis in the year under review:
– The exhibition folder and the Mauritshuis website (with a link to the lottery website) discuss at length the role of guest curator Henk van Os as an ambassador of the BankGiro Loterij.
– In 2006, the Mauritshuis and other beneficiaries in the cultural sector again produced a joint advertisement thanking the Loterij.
– In June the museum reprinted its general folder in seven languages. The black-and-white logo of the BankGiro Loterij was replaced with a colour logo on all the folders.
– The museum supplied 2,000 vouchers granting free admission for two as a prize for lottery participants.
– The June e-newsletter highlighted the BankGiro Loterij, with the aim of encouraging readers to participate. Again, there was a direct link to the lottery website.

algemene folder gepubliceerd in zeven talen. Het zwart-wit logo van de loterij is vervangen door een kleurenlogo op alle folders.
– Als prijs voor deelnemers aan de loterij zijn er 2.000 vouchers voor gratis entree voor twee personen ontwikkeld.
– In de e-nieuwsbrief van juni is aandacht besteed aan de loterij met als doel deelnemers te werven voor de loterij. Wederom werd er direct gelinkt naar de website van de loterij.
– In het personeelsblad van het Mauritshuis is uitgebreid aandacht besteed aan het Goed Geld Gala 2006 met daarbij een wervingsactie (zie voor de loterij verder pp. 16–23).

Mooiste schilderij van Nederland

Dagblad *Trouw* organiseerde in april de verkiezing van het mooiste schilderij van Nederland.
De winnaar werd op 20 mei bekendgemaakt. Overtuigend won het schilderij *Meisje met de parel* van Johannes Vermeer. In een speciale bijlage bij de krant stond een poster van het schilderij afgedrukt met een kortingsbon voor het Mauritshuis.

Televisieopnames

Veel buitenlandse televisieploegen hebben opnames van de permanente collectie van het museum gemaakt. TV West heeft in augustus ruim aandacht besteed aan het restauratie-atelier.

Terug op de werkvloer

Staatssecretaris Medy van der Laan maakte kennis met haar werkterrein in de praktijk in het televisieprogramma *Terug op de werkvloer* (RVU). Op 31 januari vonden de opnames plaats waarbij Van der Laan samen met educatief medewerkster Karen de Moor een rondleiding 'Pruikentijd' verzorgde voor een schoolklas. De uitzending was op 7 maart.

Ontvangsten in het Mauritshuis

Een luxe brochure getiteld *Ontvangsten in het Mauritshuis* is ontwikkeld in nauwe samenwerking met DeLeeuwOntwerper(s). In het verslagjaar heeft het museum 71 exclusieve ontvangsten georganiseerd: 28 diners, 23 recepties en 20 avondrondleidingen.

– The Mauritshuis internal newsletter included a detailed article about the *Goed Geld Gala* and a call for participants (for more information about the BankGiro Loterij, see pp. 16–23).

Most beautiful painting in the Netherlands

In April, the newspaper *Trouw* organised a vote for the most beautiful painting in the Netherlands. The hands-down winner, announced on 20 May, was Johannes Vermeer's *Girl with a pearl earring*. A special supplement to the newspaper included a poster of the painting and a discount voucher for the Mauritshuis.

Television broadcasts

Many foreign television crews filmed the museum's permanent collection for broadcast. The regional broadcasting company TV West provided detailed coverage of the conservation studio in August.

'Back to the floor'

Medy van der Laan, the state secretary responsible for cultural matters, learned about the practical side of her field on the television programme *Terug op de werkvloer* ('Back to the floor', produced by RVU). On 31 January, Van der Laan and education specialist Karen de Moor were filmed giving a tour on the 'Periwig Period' for a school group. The programme aired on 7 March.

Receptions in the Mauritshuis

A luxury brochure entitled *Venues in the Mauritshuis* was developed in close collaboration with DeLeeuwOntwerper(s). In the year under review, the museum hosted 71 exclusive gatherings: 28 dinners, 23 receptions and 20 evening tours.

Internet

In 2006 almost 800,000 people visited the Mauritshuis website. Almost a quarter were outside the Netherlands. The web shop, run by the Friends of the Mauritshuis Foundation, was visited an average of 3,300 times a month.

E-newsletter

The readership of the e-newsletter grew from 1,123 at the beginning of 2006 to 2,196 at the end of the year. Popular items included the weekend in

Internet

In 2006 bezochten bijna 800.000 personen de website van het Mauritshuis. Ruim een kwart daarvan kwam uit het buitenland. De webwinkel, geëxploiteerd door de Stichting Vrienden van het Mauritshuis, werd gemiddeld 3.300 keer per maand bezocht.

E-nieuwsbrief

Het bestand van de e-nieuwsbrief groeide van 1.123 lezers begin 2006 naar 2.196 aan het einde van het verslagjaar. Succesvolle items waren de *Droomreis naar Rome*, de vernieuwde audiotour (met de mogelijkheid om stukjes van de tour te beluisteren), de lancering van de themasite en kaartverkoop ter ondersteuning van de tentoonstelling *Rubens & Brueghel Samen* én de kerstwens van directeur Duparc.

Audiotour

Eind juni lanceerde het museum na jaren van voorbereiding de vernieuwde audiotour. Sinds dat moment is er voor bezoekers een gratis audiotour in vier talen (Nederlands, Engels, Frans en Duits) beschikbaar. Ruim honderd schilderijen zijn voorzien van informatie. Tegelijkertijd is er ook een 'highlightstour' in het Japans (25 schilderijen) en een kinderaudiotour (18 schilderijen) verschenen.

Tekstbordjes

Als onderdeel van de vernieuwde publieksbegeleiding zijn alle schilderijen voorzien van een tekstbordje met daarop essentiële informatie. Hiermee voorziet het museum in een grote behoefte bij het algemene publiek. De tekstbordjes zijn ontworpen door DeLeeuwOntwerper(s).

Rondleidsters

De vrijwilligers van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis hebben in het verslagjaar 129 rondleidingen langs de topstukken van het museum verzorgd. Ter ondersteuning en stimulering van de diensten van de vrijwillige rondleidsters organiseerde het museum in oktober wederom een masterclass. Dit jaar was het thema *Hoe maak ik het verhaal rond*.

Educatie

Museumlessen

In 2006 kon het Mauritshuis weer een groot aantal kinderen en jongeren verwelkomen. Ruim 12.000

Rome in conjunction with *Dreaming of Italy*, the new audio tour (with links to samples from the tour in the article), the launch of the exhibition website and ticket sales for *Rubens & Brueghel: A working friendship* and Christmas wishes from the director, F.J. Duparc.

Audio tour

In late June, after years of preparation, the museum launched its new audio tour. Since then, it has offered visitors a free audio tour in four languages (Dutch, English, French and German), with information on more than 100 paintings. The Mauritshuis has also released a tour of the highlights (25 paintings) in Japanese, as well as an audio tour for children (18 paintings).

Descriptive labels

As part of the updated range of visitor services, all paintings now have a descriptive label providing essential information. This meets a significant need among the general public. The labels were designed by DeLeeuwOntwerper(s).

Tour guides

In the year under review, volunteers from the Friends of the Mauritshuis Foundation gave 129 tours of the museum's highlights. In October, to support and encourage the work of these volunteer guides, the museum again organised a master class for them. This year the theme was *Rounding off the story*.

Education

Museum lessons

In 2006 the Mauritshuis again welcomed many children and young adults. More than 12,000 of these young visitors were registered in advance with the Communication & Education Department; a total of 450 groups visited. Because of the high demand for museum lessons and interactive tours, the team of museum educators was expanded to 15.

To make the introductory portions of the museum lessons more appealing, a collapsible screen was developed for the Johan Maurits Room.

jongeren waren vooraf aangemeld bij de afdeling Communicatie & Educatie. In totaal zijn er 450 groepen ontvangen.

Vanwege de grote vraag naar museumlessen en interactieve rondleidingen is het team museumdocenten uitgebreid naar 15 personen.

Ter verlevendiging van de inleidingen op de museumlessen is een inklapbaar scherm ontwikkeld voor de Johan Mauritszaal.

Educatiefolder en nieuwsbrieven

In juni is de jaarlijkse educatiefolder verschenen. Aan het begin van het kalenderjaar en van het nieuwe schooljaar zijn nieuwsbrieven verstuurd. Hierin wordt speciaal gewezen op educatieve programma's bij tentoonstellingen.

Huisstijl voortgezet onderwijs

Dankzij een bijdrage van de Stichting de Johan Maurits Compagnie is een huisstijl ontwikkeld voor het voortgezet onderwijs. Het bureau Kade 10 heeft briefpapier, enveloppen, een presentatiemap en adresstickers vormgegeven.

Nieuwe vormgeving lesmateriaal

Twee programma's voor het primair onderwijs en de vier themawandelingen voor het voortgezet onderwijs zijn opnieuw vormgegeven in het verslagjaar. Verantwoordelijk voor de vormgeving was het bureau Kade 10.

Dalton College

In het verslagjaar is een Restauratie & conserveringsproject van start gegaan voor leerlingen van 5 VWO die het vak Algemene Natuurwetenschappen volgen. Leerlingen leren over de opbouw van een schilderij en doen onder andere testjes in het restauratieatelier.

Speciale projecten

In het verslagjaar zijn twee speciale projecten georganiseerd. Met het Nova College, Johan de Witt Scholengroep is *Water: Vriend & vijand* ontwikkeld, bedoeld voor leerlingen van 12 t/m 17 jaar die korter dan twee jaar in Nederland zijn en die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen. Met Basisschool de Parkiet werd *Jonge Kunstenaars* ontwikkeld, bedoeld voor leerlingen van groep 7.

Educational brochure and newsletters

The annual educational brochure was published in June. Newsletters were sent out at the beginning of the calendar year and the school year, with special mention of educational programmes in conjunction with exhibitions.

Stationery for secondary school activities

Thanks to a contribution from the Johan Maurits Compagnie Foundation, design agency Kade 10 developed stationery, envelopes, a presentation folder and address labels for the museum's secondary school activities.

New design for educational materials

Two programmes for primary schools and the four educational walks through the museum for secondary schools were redesigned in the year under review by the agency Kade 10.

Dalton College

In the year under review, the museum launched a restoration and conservation project for fourth-year students in pre-university secondary education taking general science classes. Participants learn about the makeup of a painting and conduct experiments in the conservation studio.

Special projects

Two special projects were carried out in the year under review. In partnership with Nova College, a secondary school in the Johan de Witt Scholengroep, *Water: Friend & enemy* was developed for students aged 12 to 17 who have been in the Netherlands for less than two years and do not have an adequate command of the Dutch language. *Young Artists* was developed in cooperation with the primary school De Parkiet, and is intended for students in year 7.

Koorenhuis

In the year under review, two projects took place in partnership with the adult education centre Koorenhuis, both of which were for primary school teachers: an art appreciation workshop called *Accompanying children to...* and a cultural education course for Internal Cultural Coordinators at schools and cultural institutions.

Koorenhuis

De samenwerking met het Koorenhuis resulteerde dit verslagjaar in twee projecten, beide voor leerkrachten in het primair onderwijs: een workshop kunstbeschouwing genaamd *Samen met de kinderen naar...* en de cursus *Interne Cultuur Coördinator Cultuureducatie*.

Haags Museumplatform (HMP)

Het museum heeft wederom actief geparticipeerd in de werkgroep Educatie van het HMP. Het Cultuurmenu van het lesprogramma *Mauritsmuis* is succesvol, een groeiend aantal scholen doet aan het programma mee. Tevens is de website www.museumeducatiedenhaag.nl in het verslagjaar uitgebreid en aangevuld.

Facilitair management

De Braziliaan

Eind 2006 heeft Bertolli het Bertolli Caffé in het Mauritshuis gesloten. Museum Catering, bekend van onder meer het café van het Haags Gemeentemuseum, zal per 6 februari 2007 de exploitatie van het museumcafé voortzetten. Dat zal dan weer 'De Braziliaan' gaan heten.

Beveiliging en technische dienst

Door de vele tentoonstellingen was het een intensief jaar voor zowel de beveiliging als de technische dienst. De nadruk lag vooral op het uitvoeren van reguliere taken. De grote investeringsprojecten op het gebied van klimaat en beveiliging en de verdere ontwikkeling van de beide afdelingen zullen in 2007 met verhoogde inzet ter hand worden genomen.

Personeel en organisatie

Afscheid

Op 1 juni nam Rik van Koetsveld na een dienstverband van zeventien jaar afscheid als zakelijk directeur van het Mauritshuis. Met ingang van deze datum heeft hij de functie van zakelijk directeur van het Van Gogh Museum in Amsterdam aanvaard.

Onderscheiding

Op 5 oktober ontving directeur F.J. Duparc de versierselen van officier in de orde van het Légion

Haags Museumplatform

The museum again participated in the education working group of the Hague Museum Platform, a cooperative initiative of museums in The Hague. The lesson programme *Maurits Mouse*, part of the Hague Cultural Menu, has been a success, with a growing number of schools participating. In addition, the museum education website for The Hague, www.museumeducatiedenhaag.nl, was expanded and supplemented.

Facilities management

Museum café

In late 2006, Bertolli closed the Bertolli Caffé at the Mauritshuis. Museum Catering, known for facilities such as the café at the Gemeentemuseum Den Haag, will reopen the Mauritshuis café on 6 February 2007. As in the past, the café will be called 'De Braziliaan' ('The Brazilian').

Security and Technical Services

Because of the many exhibitions, it was a demanding year for both Security and Technical Services. Their primary focus was on carrying out their core activities. In 2007, renewed energy will be devoted to major investment projects in the areas of climate control and security, as well as the further development of the two departments.

Human resources

Departure

On 1 June Rik van Koetsveld resigned as deputy director of the Mauritshuis after seventeen years of service to take up the position of deputy director at the Van Gogh Museum in Amsterdam.

Decoration

On 5 October, museum director F.J. Duparc was made an officer in the order of the French Légion d'Honneur. He was decorated by the French ambassador, Mr Jean-Michel Gaussot, who honoured Duparc as an 'ambassador of art and an ambassador of the museum'.

Anniversaries

Petria van Wezel-Noble, chief conservator, had her

d'Honneur uit handen van de Franse ambassadeur, de heer Jean-Michel Gaussot. Laatstgenoemde eerde Duparc als 'ambassadeur van de kunst en een ambassadeur van het museum'.

Jubilea

Op 16 september was Petria van Wezel-Noble, hoofdrestaurator, 10 jaar in dienst.

Quentin Buvelot, conservator, was op 1 november 12½ jaar werkzaam bij het museum.

Functiebeschrijvingen

In de bezwarencommissie functiewaardering zijn bezwaren tegen de waardering behandeld. De Algemene Werkgeversvereniging Nederland heeft deze opnieuw beoordeeld en waar nodig de inschaling aangepast.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim bedroeg in het verslagjaar 2,14%, een fractionele daling ten opzichte van het voorgaande jaar.

Opleidingen

Bij de afdeling facilitair management zijn opleidingen voor het EHBO-certificaat gevolgd en heeft de jaarlijkse BHV-oefening plaatsgevonden. Binnen de andere afdelingen zijn congressen en seminars op het betreffende vakgebied gevolgd.

Ondernemingsraad

De Ondernemingsraad van het Mauritshuis bestaat uit:
Epco Runia *Voorzitter*
Karen de Moor *Vice-voorzitter*
Simone Hollen-de Korte *Secretaris*
Kees Schoen en Wiebe Terpstra *Leden*
Regelmatig is er overleg met de directie en wordt het personeel geïnformeerd.

Personeelsexcursie

Op 11 september vond de jaarlijkse personeelsexcursie plaats. Eerst werd een bezoek gebracht aan Museum Ons' Lieve Heer op Solder in Amsterdam. Daarna werd dierentuin Artis bezocht. De dag werd besloten met een rondvaart door de Amsterdamse grachten die eindigde bij het Muziekgebouw aan het IJ, waar in het restaurant Star Ferry werd gedineerd.

10th anniversary at the museum on 16 September. Quentin Buvelot, curator, had his 12½-year anniversary on 1 November.

Job descriptions

The objections committee for salary scales considered objections to the scales for certain jobs. The employers association AWVN re-evaluated these jobs and adjusted the salary scales where necessary.

Sickness absence

Sickness absence in the year under review was 2.14%, a fractional decrease from the previous year's level.

Training courses

Staff of the Facilities Management Department took first aid certificate courses, and the annual emergency services drill took place. Members of other departments attended conferences, conventions and seminars in their areas of specialisation.

Staff council

The members of the museum's staff council are:
Epco Runia *Chair*
Karen de Moor *Deputy chair*
Simone Hollen-de Korte *Secretary*
Kees Schoen and Wiebe Terpstra *Members*
The council met with the management regularly and reported to the staff.

Staff excursion

The annual staff excursion took place on 11 September. The day began with a visit to Museum Ons' Lieve Heer op Solder (Our Lord in the Attic) in Amsterdam, followed by a trip to Artis Zoo. The final activity was a boat trip through the canals of Amsterdam to the Muziekgebouw aan 't IJ, where the staff dined at the restaurant Star Ferry.

Staff members (FTE = Full Time Equivalent)

Management

Duparc, Frederik *Director*
Van Koetsveld, Rik *Deputy director* (until June)
Barendse, Piet *Interim Deputy director* (from June)

Personeelsleden

Directie

Duparc, drs. Frederik *Directeur*
Koetsveld, Rik van *Zakelijk directeur* (tot juni)
Barendse, drs. Piet *Zakelijk directeur* (ad interim, per juni)

Personeelszaken

Bruin, John de *Adviseur personeelsmanagement* (0,21 fte)

Afdeling Museumsecretariaat

Straetmans, drs. Bernadette *Personal assistant*
Walta, Caroline *Directiesecretaresse*
Stappers, Yvonne *Museumsecretaresse*
Kappelle, drs. Judith *Archiefmedewerker* (0,44 fte, per december)

Afdeling Financiële Zaken

Haarsma, drs. Theo *Hoofd financiële zaken* (tot juli)
Verhaar, Albert *Hoofd financiële zaken* (ad interim, juni tot december)
Martinez, BBA Giovanna *Hoofd financiële zaken* (per december)
Onos-Vrijburg, Ida *Medewerker financiële zaken* (0,89 fte)
Spaans, Diana *Medewerker financiële zaken* (0,60 fte)
Kruit-Verbiest, Marianne van der *Medewerker financiële zaken*

Afdeling Collectie

Ploeg, drs. Peter van der *Hoofdconservator*
Jordaan, André *Registrar*
Weidema, drs. Sytske *Projectmedewerker* (0,60 fte, per september)

Conservatoren

Buvelot, drs. Quentin *Conservator*
Runia, drs. Epco *Conservator presentatie* (0,89 fte)
Suchtelen, drs. Ariane van *Conservator* (0,67 fte)
Vinde, drs. Lea van der *Assistent-conservator/trainee* (0,89 fte)
Broersma, Geerte *Stagiaire* (per december)

Restauratoren

Wezel-Noble, Petria van *Hoofdrestaurator*
Pottasch, drs. Carol *Senior-restaurator* (0,80 fte)
Meloni, drs. Sabrina *Restaurator*

Stagiaires restauratieatelier

Frisosky, Amanda (Conservation Training Programme, New York University, juni tot september)

Human Resources

De Bruin, John *Human resources adviser* (0.21 FTE)

Administration

Straetmans, Bernadette *Personal assistant*
Walta, Caroline *Executive secretary*
Stappers, Yvonne *Museum secretary*
Kappelle, Judith *Records specialist* (0.44 FTE, from December)

Financial Affairs

Haarsma, Theo *Head of Financial Affairs* (until July)
Verhaar, Albert *Interim head of Financial Affairs* (June to December)
Martinez, Giovanna, BBA *Head of Financial Affairs* (from December)
Onos-Vrijburg, Ida *Financial affairs specialist* (0.89 FTE)
Spaans, Diana *Financial affairs specialist* (0.60 FTE)
Van der Kruit-Verbiest, Marianne *Financial affairs specialist*

Collection

Van der Ploeg, Peter *Chief curator*
Jordaan, André *Registrar*
Weidema, Sytske *Project specialist* (0.60 FTE, from September)

Curators

Buvelot, Quentin *Curator*
Runia, Epco *Presentation curator* (0.89 FTE)
Van Suchtelen, Ariane *Curator* (0.67 FTE)
Van der Vinde, Lea *Assistant curator/trainee* (0.89 FTE)
Broersma, Geerte *Intern* (from December)

Conservators

Van Wezel-Noble, Petria *Chief conservator*
Pottasch, Carol *Senior conservator* (0.80 FTE)
Meloni, Sabrina *Conservator*

Conservation studio interns

Frisosky, Amanda (Conservation Training Programme, New York University, June to September)
Blok, Vera (SRAL, until July)
Tate-Harte, Alice (Courtauld Institute of Art, London, from September)
Vos, Lisette *Volunteer* (from September)

Communication & Education

Wiersma, Antia *Head of Communication & Education* (0.89 FTE)
Moor, Karen de *Education specialist* (0.89 FTE)

Blok, Vera (SRAL, tot juli)
Tate-Harte, Alice (Courtauld Institute of Art, Londen, per september)
Vos, Lisette *Vrijwilliger* (per september)

Afdeling Communicatie & Educatie

Wiersma, drs. Antia *Hoofd communicatie & educatie* (0,89 fte)
Moor, drs. Karen de *Medewerker educatie* (0,89 fte)
Verhoeff-Emanuel, Pom *Senior-medewerker PR en marketing* (0,89 fte, per oktober 0,78 fte)
Vet, drs. Marthe de *Medewerker publieksbegeleiding en internet* (tot september)
Schoot, drs. Mirjam van der *Junior-medewerker PR en marketing* (0,89 fte, per oktober full-time)
Westgren, Pia *Medewerker educatie* (0,89 fte)
Hollen-de Korte, Simone *Medewerker communicatie*
Bereket, Kaleb *Medewerker internet* (0,44 fte, mei tot november)
Hoekstra, Ivo *Junior webmaster* (per april 0,67 fte, per augustus 0,89 fte)
La-Lau, Krista *Educatief medewerker* (0,89 fte, per december)
Broek, Claire van den *Stagiaire* (februari tot oktober, hierna floormanager, 0,89 fte)

Museumdocenten

Eeden, Elke van
Egmond, Nicoline van (per oktober)
Gallagher-Oude Vrielink, Yvonne (per oktober)
Goedhart, Femke (januari tot juli)
Kluwer, Mijke (per oktober)
Kosters-Végh, Gerda (per oktober)
Kruijswijk, Carola (per oktober)
La-Lau, Krista (tot juli)
Lüün, Samir ter (per oktober)
Paalvast, Jeroen (tot juli en per oktober)
Paepe, Leonhard de (tot juli en per oktober)
Penners, Simone (tot maart)
Pronk, Hester (per oktober)
Schot, Wim (per september)
Stoel, Josje (tot juli en per oktober)
Veldman, Inèz (tot juli en per oktober)
Vlasman, Laura (per oktober)
Wielders, Laura (tot juli en per oktober)

Afdeling Facilitair Management

Bongaerts, drs. Floris *Hoofd facilitair management* (tot oktober)

Verhoeff-Emanuel, Pom *Senior PR and marketing specialist* (0.89 FTE, 0.78 FTE from October)
De Vet, Marthe *Public services and Internet specialist* (until September)
Van der Schoot, Mirjam *Junior PR and marketing specialist* (0.89 FTE, full-time from October)
Westgren, Pia *Education specialist* (0.89 FTE)
Hollen-de Korte, Simone *Communication specialist*
Bereket, Kaleb *Internet specialist* (0.44 FTE, May to November)
Hoekstra, Ivo *Junior webmaster* (0.67 FTE from April, 0.89 FTE from August)
La-Lau, Krista *Education specialist* (0.89 FTE, from December)
Van den Broek, Claire *Intern* (February to October, floor manager from October, 0.89 FTE)

Museum educators

De Paepe, Leonhard (until July and from October)
Gallagher-Oude Vrielink, Yvonne (from October)
Goedhart, Femke (January to July)
Kluwer, Mijke (from October)
Kosters-Végh, Gerda (from October)
Kruijswijk, Carola (from October)
La-Lau, Krista (until July)
Paalvast, Jeroen (until July and from October)
Penners, Simone (until March)
Pronk, Hester (from October)
Schot, Wim (from September)
Stoel, Josje (until July and from October)
Ter Lüün, Samir (from October)
Van Eeden, Elke
Van Egmond, Nicoline (from October)
Veldman, Inèz (until July and from October)
Vlasman, Laura (from October)
Wielders, Laura (until July and from October)

Facilities Management

Bongaerts, Floris *Head of Facilities Management* (until October)

Security

Rijnsburger, Arjan *Head of security*
Autar, Bieswanand *Group manager*
Boedhai, Perdiepkoemar *Group manager*
Terpstra, Wiebe *Group manager*
Natha, Primwatie *Security officer*
Pilat, Fehmi *Security officer*

Beveiliging

Rijnsburger, Arjan *Hoofd beveiliging*
Autar, Bieswanand *Groepschef beveiliging*
Boedhai, Perdiepkoemar *Groepschef beveiliging*
Terpstra, Wiebe *Groepschef beveiliging*
Natha, Primwatie *Medewerker beveiliging*
Pilat, Fehmi *Medewerker beveiliging*
Schoen, Kees *Medewerker beveiliging*
Sowdagar, Soerdjdew *Medewerker beveiliging*
Uffelen, Ottavio van *Medewerker beveiliging* (tot juli)

Technische Dienst

Hoorn, Boy van den *Hoofd technische dienst*
Kraak, Jaap *Allround medewerker technische dienst*
Sibbing, Bibian *Behoudsmedewerker* (0,89 fte)
Tetteroo, Hans *Medewerker technische dienst* (tot april)

Steunstichtingen

Stichting Vrienden van het Mauritshuis

De Stichting Vrienden van het Mauritshuis heeft als doel de bevordering van de belangen van het Mauritshuis, in het bijzonder door steun te verlenen bij de uitbreiding van de verzameling en bij de organisatie van tentoonstellingen. De Stichting exploiteert de museumwinkel en de reproductierechten, verzorgt de rondleidingen en de bezetting van de informatiebalie en draagt de verantwoordelijkheid voor de vrijwilligersorganisatie, die is opgericht om al deze werkzaamheden uit te voeren. De inkomsten uit het vrijwilligerswerk worden toegevoegd aan het vermogen van de Stichting waarmee de activiteiten van het Mauritshuis worden gesteund.

Organisatie

Het Algemeen Bestuur is op 3 april, 19 juni, 25 september en 11 december bijeengekomen. Op 31 december was het bestuur als volgt samengesteld:
mr. J.H. Schraven *Voorzitter*
mr. H. Beekhuis *Vice-voorzitter*
ir. A.R. Wynaendts *Penningmeester*
mr. J.R.E. Kielstra *Secretaris*
mevrouw C. Beelaerts van Blokland-van Lynden *Lid*
mevrouw W.A. van Beuningen-Quarles van Ufford *Lid*
mevrouw drs. M.E. Ruys-van Haaften *Lid*
mevr. L.C.E. van Tets-van Tienhoven *Lid*

Schoen, Kees *Security officer*
Sowdagar, Soerdjdew *Security officer*
Van Uffelen, Ottavio *Security officer* (until July)

Technical Services

Van den Hoorn, Boy *Head of technical services*
Kraak, Jaap *Technical services generalist*
Sibbing, Bibian *Conservation technician* (0.89 FTE)
Tetteroo, Hans *Technical services staff* (until April)

Supporting foundations

Friends of the Mauritshuis Foundation

The Friends of the Mauritshuis Foundation aims to promote the interests of the Mauritshuis, in particular by supporting the expansion of the collection and the organisation of exhibitions. The Friends run the museum shop, deal with copyright issues, give tours and staff the information desk, and the foundation is responsible for the network of museum volunteers who carry out these duties. The revenue from these activities is added to the foundation's capital, which is used to support the museum's activities.

Organisational matters

The Governing Board met on 3 April, 19 June, 25 September and 11 December. As of 31 December its members were:
Mr J.H. Schraven *Chair*
Mr H. Beekhuis *Deputy chair*
Mr A.R. Wynaendts *Treasurer*
Mr J.R.E. Kielstra *Secretary*
Mrs C. Beelaerts van Blokland-van Lynden *Member*
Mrs W.A. Van Beuningen-Quarles van Ufford *Member*
Mrs M.E. Ruys-van Haaften *Member*
Mrs L.C.E. van Tets-van Tienhoven *Member*

Volunteer network

During the annual excursion, 57 volunteers visited the silver exhibition in Museum Streckshof in Antwerp-Deurne, Belgium, on 4 October. On 14 November a sale was held for all volunteers and the permanent staff of the museum, with large discounts on a number of items. The event yielded considerable revenue.

Vrijwilligersorganisatie

In het kader van de jaarlijkse excursie bezochten 57 vrijwilligers op 4 oktober de zilver-tentoonstelling in museum Streckshof in Antwerpen-Deurne, België. Op 14 november werd voor alle vrijwilligers en de vaste museummedewerkers een algemene verkoopdag gehouden, waarbij met een flinke korting op een aantal artikelen een goede omzet werd behaald.

Activiteiten

Het jaarlijkse donateursdiner vond plaats op 30 oktober, met een bezichtiging van *Rubens & Brueghel Samen*. De middaguurlezingen in de Gouden Zaal op de tweede dinsdag van de maand, verzorgd door sprekers van binnen en buiten de organisatie, werden als vanouds zeer druk bezocht.

Stichting de Johan Maurits Compagnie

Ten einde het Mauritshuis nu en in de toekomst blijvend te kunnen laten functioneren als een actief museum, dat meegaat met zijn tijd, beantwoordt aan de wensen van de bezoekers – zowel leken als specialisten – en voldoet aan de museale eisen van de eenentwintigste eeuw, is een degelijke financiële basis noodzakelijk. Daartoe is in 2002 de Stichting de Johan Maurits Compagnie opgericht. De opbrengsten uit dit fonds worden primair aangewend voor het steunen van het Mauritshuis in het algemeen en voor de volgende doelen in het bijzonder:

- Educatie
- Informatie
- Restauratie
- Publicaties
- Verbetering presentatie
- Kleinere tentoonstellingen en presentaties

Organisatie

Het bestuur is ongewijzigd ten opzichte van 2005 en is als volgt samengesteld:
mr. M. Tabaksblat *Voorzitter*
E.A. de Mol van Otterloo *Penningmeester*
drs. A.A. van Dedem *Secretaris*
mr. E.N. Heerema *Lid*
Het aantal begunstigers bedroeg per eind 2006 24.
Er vonden 3 bestuursvergaderingen plaats (13 april, 14 juni en 29 november), waarvan de laatste voltallig.

Activities

The annual dinner for donors took place on 30 October, with a visit to *Rubens & Brueghel: A working friendship*. The afternoon lectures in the Golden Room on the second Tuesday of the month, given by speakers from the Mauritshuis and elsewhere, were very well attended, as always.

Johan Maurits Compagnie Foundation

For the Mauritshuis to remain an active, fully operational museum that keeps up with new developments, fulfils the expectations of its visitors (both the general public and specialists) and meets twenty-first-century standards, a solid financial foundation is essential. It is for this reason that the Johan Maurits Compagnie Foundation was founded in 2002. The revenues of this foundation are primarily used to support the Maurithuis in general and for the following purposes in particular:

- Education
- Information
- Restoration
- Publications
- Improving presentation
- Smaller-scale exhibitions and displays.

Organisational matters

The composition of the board was the same as in 2005. Its members were:
M. Tabaksblat *Chair*
E.A. de Mol van Otterloo *Treasurer*
A.A. van Dedem *Secretary*
E.N. Heerema *Member*

At the end of 2006, there were 24 donors. Three board meetings were held, on 13 April, 14 June and 29 November; all members were present at the third meeting. On 3 April, a dinner was held in connection with *Dreaming of Italy*, at which Professor Henk van Os, the exhibition curator, gave a talk. A second dinner took place on 29 November. In connection with *Rubens & Brueghel: A working friendship*, Dr Maarten Frankenhuis, the former director of Artis, was invited to present his views on the animal kingdom as represented in the paintings of the two masters. There was also a unique event: a visit to the Oranjezaal at Huis ten Bosch Palace on 14 November.

Op 3 april vond een diner plaats in het kader van *Droom van Italië*. Professor Henk van Os verzorgde, als samensteller van de expositie, bij die gelegenheid een inleiding. Een tweede diner vond plaats op 29 november. *Rubens & Brueghel Samen* was aanleiding om dr. Maarten Frankenhuis, oud-directeur van Artis, uit te nodigen zijn visie te geven op het dierenrijk zoals dat wordt getoond op de schilderijen van beide meesters. Een unieke gebeurtenis was het bezoek aan de Oranjezaal van Paleis Huis ten Bosch op 14 november.

De Compagnie leverde in 2006 een financiële ondersteuning aan de volgende projecten:
– De publicatie *Rembrandt in het Mauritshuis*
– Onderzoek naar en restauratie van *Twee moren* van Rembrandt (af te ronden in 2007)
– Website voor kinderen (af te ronden in 2008)
– Ontwikkeling en productie van nieuwe sponsorborden (af te ronden in 2007)
– Productie van een Spaans- en een Italiaanstalige audiotour (af te ronden in 2007).

American Friends of the Mauritshuis
Het bruikleen van het in 1999 aan de Stichting geschonken landschap van Salomon van Ruysdael werd in het verslagjaar voortgezet.

De Stichting levert traditiegetrouw een bijdrage aan de vertaalkosten van het Nederlands- en Engelstalige bulletin *Mauritshuis in focus*.

De beurs voor wetenschappelijk onderzoek is gegaan naar Tanya Paul, die het oeuvre van stillevenschilder Willem van Aelst voor haar dissertatie onderzoekt.

Het bestuur is ten opzichte van 2005 ongewijzigd en is als volgt samengesteld:
mevrouw S. Canning *Voorzitter*
dr. O. Naumann *Penningmeester*
mevrouw M. Mosler *Secretaris*
H. Edersheim *Lid*
B. Haboldt *Lid*
prof. E. Haverkamp Begemann *Lid*
dr. W. Liedtke *Lid*
mevrouw R.-M. de Mol van Otterloo *Lid*
mevrouw R. Ruding *Lid*
P. Sutton *Lid*

In 2006 the Compagnie provided financial support for the following projects:
– Publication of *Rembrandt in the Mauritshuis*
– Research into and restoration of *Two moors* by Rembrandt (to be completed in 2007)
– A children's website (to be completed in 2008)
– Development and production of new sponsor signs (to be completed in 2007)
– Production of Spanish- and Italian-language audio tours (to be completed in 2007).

American Friends of the Mauritshuis
The landscape by Salomon van Ruysdael donated to the American Friends in 1999 remained on loan in the year under review. In accordance with tradition, the American Friends contributed to the translation costs of the Dutch and English-language bulletin *Mauritshuis in focus*. The scholarship for academic research was awarded to Tanya Paul, who is studying the oeuvre of the still life painter Willem van Aelst for her dissertation.

The composition of the board was the same as in 2005. Its members were:
Mrs S. Canning *Chair*
Dr O. Naumann *Treasurer*
Mrs M. Mosler *Secretary*
Mr H. Edersheim *Member*
Mr B. Haboldt *Member*
Prof. E. Haverkamp Begemann *Member*
Dr W. Liedtke *Member*
Mrs R.-M. de Mol van Otterloo *Member*
Mrs R. Ruding *Member*
Mr P. Sutton *Member*

Loans

In the year under review there were 66 outgoing short-term loans; 152 paintings from the permanent collection were given on long-term loan to museums and institutions at home and abroad.

Outgoing loans
The Mauritshuis Project: An Introduction to Dutch 17th Century Painting
Portland, Oregon, Portland Art Museum
October 2004 – January 2006

Bruikleenverkeer

In het verslagjaar zijn 66 schilderijen in kortstondig bruikleen uitgeleend; 152 schilderijen uit de vaste verzameling zijn in langdurig bruikleen afgestaan aan musea en instellingen in binnen- en buitenland.

Uitgaande kortstondige bruiklenen

The Mauritshuis Project: An Introduction to Dutch 17th Century Painting
Portland, Oregon, Portland Art Museum
oktober 2004 – januari 2006
Gerrit Berckheyde, *Een jachtstoet bij de Hofvijver in Den Haag, gezien vanaf de Plaats*, inv. 796
Frans Hals, *Portret van een man*, inv. 618
Cornelis de Man, *Interieur van de Laurenskerk in Rotterdam*, inv. 856
Johannes Moreelse, *Democritus, de lachende filosoof*, inv. 705
Maria van Oosterwyck, *Bloemen in een versierde vaas*, inv. 468
Jan Steen, *'Het zieke meisje'*, inv. 167
Jan Wijnants, *Landschap met bosrand*, inv. 212

Holländsk guldålder: The Dutch Golden Age
Stockholm, Nationalmuseum
september 2005 – januari 2006
Bartholomeus van der Helst, *Portret van Paulus Potter*, inv. 54
Rembrandt, *Tronie van een man met gevederde baret*, inv. 149

Frans Post (1612–1680): Le Brésil à la cour de Louis XIV
Parijs, Musée du Louvre
september 2005 – januari 2006
Frans Post, *Gezicht op het eiland Itamaracà in Brazilië*, inv. 915

Rembrandt and His Time: Selected Paintings
Milwaukee, Milwaukee Art Museum
oktober 2005 – januari 2006
Adriaen van Ostade, *Boeren in een herberg*, inv. 128
Adriaen van Ostade, *De vioolspeler*, inv. 129

Jacob van Ruisdael: Master of Landscape
Philadelphia, Philadelphia Museum of Art
oktober 2005 – februari 2006
Jacob van Ruisdael, *Gezicht op Haarlem met bleekvelden*, inv. 155

Gerrit Berckheyde, *A hunting party near the Hofvijver in The Hague, seen from the Plaats*, inv. 796
Frans Hals, *Portrait of a man*, inv. 618
Cornelis de Man, *Interior of the Laurenskerk in Rotterdam*, inv. 856
Johannes Moreelse, *Democritus, the laughing philosopher*, inv. 705
Maria van Oosterwyck, *Flowers in an ornamental vase*, inv. 468
Jan Steen, *'The sick girl'*, inv. 167
Jan Wijnants, *Forest edge*, inv. 212

Holländsk guldålder: The Dutch Golden Age
Stockholm, Nationalmuseum
September 2005 – January 2006
Bartholomeus van der Helst, *Portrait of Paulus Potter*, inv. 54
Rembrandt, *'Tronie' of a man with a feathered beret*, inv. 149

Frans Post (1612–1680): Le Brésil à la cour de Louis XIV
Paris, Musée du Louvre
September 2005 – January 2006
Frans Post, *View of Itamaracà Island in Brazil*, inv. 915

Rembrandt and His Time: Selected Paintings
Milwaukee, Milwaukee Art Museum
October 2005 – January 2006
Adriaen van Ostade, *Peasants at an inn*, inv. 128
Adriaen van Ostade, *The violinist*, inv. 129

Jacob van Ruisdael: Master of Landscape
Philadelphia, Philadelphia Museum of Art
October 2005 – February 2006
Jacob van Ruisdael, *View of Haarlem with bleaching grounds*, inv. 155

Die Entdeckung der Landschaft: Meisterwerke der niederländischen Kunst des 16. und 17. Jahrhunderts
Stuttgart, Staatsgalerie
October 2005 – February 2006
Adriaen van de Velde, *Beach view*, inv. 198
Simon de Vlieger, *Beach view*, inv. 558

Extravagant!: A quarter century of Antwerp painting rediscovered
Antwerp, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten
October 2005 – January 2006

Die Entdeckung der Landschaft: Meisterwerke der niederländischen Kunst des 16. und 17. Jahrhunderts
Stuttgart, Staatsgalerie
oktober 2005 – februari 2006
Adriaen van de Velde, *Strandgezicht*, inv. 198
Simon de Vlieger, *Strandgezicht*, inv. 558

Extravagant!: Een kwart eeuw Antwerpse schilderkunst herontdekt 1500–1525
Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten
oktober 2005 – januari 2006
Extravaganza: Raffinement in devotie
Maastricht, Bonnefantenmuseum
januari – april 2006
Meester van het Salomotriptiek, *Triptiek met de geschiedenis van Salomo*, inv. 433

Suiker: De boeiende geschiedenis van suiker in Amsterdam en daarbuiten
Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum
oktober 2005 – februari 2006
Willem van Mieris, *Kruidenierswinkel*, inv. 109

David Teniers d.J. (1610–1690): Alltag und Vergnügen in Flandern
Karlsruhe, Staatliche Kunsthalle
november 2005 – februari 2006
David Teniers de Jonge, *Keukeninterieur*, inv. 260

Cornelis Hofstede de Groot (1863–1930): Eigenzinnig kunsthistoricus en verzamelaar
Groningen, Groninger Museum
november 2005 – februari 2006
Jacob van Ruisdael, *Weg in een boslandschap bij schemering*, inv. 728

Rembrandts moeder: Mythe en werkelijkheid
Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal
december 2005 – maart 2006
Gerrit Dou, *Oude vrouw lezend in een lectionarium*, langdurig bruikleen Rijksmuseum (SK-A-2627)
Rembrandt, *De lachende man*, inv. 598
Rembrandt, *Oude man met tulband*, bruikleen particulier
Rembrandt (toegeschreven aan), *Studie van een oude man*, inv. 560

Extravaganza: Refinement in devotion
Maastricht, Bonnefanten Museum
January – April 2006
Master of the Solomon triptych, *Triptych with the history of Solomon*, inv. 433

Sugar: The fascinating history of sugar
Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum
October 2005 – February 2006
Willem van Mieris, *A grocer's shop*, inv. 109

David Teniers d.J. (1610–1690): Alltag und Vergnügen in Flandern
Karlsruhe, Staatliche Kunsthalle
November 2005 – February 2006
David Teniers the Younger, *Kitchen interior*, inv. 260

From Cuyp to Rembrandt: The Cornelis Hofstede de Groot Collection
Groningen, Groninger Museum
November 2005 – February 2006
Jacob van Ruisdael, *Road through a wooded landscape at twilight*, inv. 728

Rembrandt's Mother: Myth and Reality
Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal
December 2005 – March 2006
Gerrit Dou, *Old woman reading a lectionary*, on long-term loan from the Rijksmuseum (SK-A-2627)
Rembrandt, *The laughing man*, inv. 598
Rembrandt, *Old man with turban*, on loan from a private collection
Rembrandt (attributed to), *Study of an old man*, inv. 560

Rembrandt?: The master and his workshop
Copenhagen, Statens Museum for Kunst
February – May 2006
Rembrandt, *Simeon's song of praise*, inv. 145
Rembrandt, *Susanna*, inv. 147
Rembrandt, *'Tronie' of a man with a feathered beret*, inv. 149
Rembrandt, *Self-portrait*, inv. 840
Rembrandt (studio of), *Portrait of Rembrandt with a gorget*, inv. 148

Amorous intrigues and painterly refinement: The art of Frans van Mieris
Washington, D.C., National Gallery of Art
February - May 2006

Rembrandt?: The master and his workshop
Kopenhagen, Statens Museum for Kunst
februari – mei 2006
Rembrandt, *Het loflied van Simeon*, inv. 145
Rembrandt, *Suzanna*, inv. 147
Rembrandt, *Tronie van een man met gevederde baret*, inv. 149
Rembrandt, *Zelfportret*, inv. 840
Rembrandt (atelier van), *Portret van Rembrandt met halsberg*, inv. 148

Amorous intrigues and painterly refinement: The art of Frans van Mieris
Washington, D.C., National Gallery of Art
februari – mei 2006
Frans van Mieris, *Bellenblazende jongen*, inv. 106
Frans van Mieris, *Portret van Florentius Schuyl*, inv. 107
Frans van Mieris, *Een man en een vrouw met twee honden, bekend als 'Hondje plagen'*, inv. 108
Frans van Mieris, *Het oestermaal*, inv. 819
Frans van Mieris, *Bordeelscène*, inv. 860

Tibout Regters: Het gezicht van de 18de eeuw
Enschede, Rijksmuseum Twenthe
februari – juni 2006
Wybrand Hendriks, *Portret van Jacob Feitama en zijn echtgenote Elisabeth de Haan*, inv. 827

Spreken is zilver, kijken is goud
Den Bosch, Noordbrabants Museum
april – september 2006
Godfried Schalcken, *De nutteloze zedenles*, inv. 160
Godfried Schalcken, *Het onderzoek van de dokter*, inv. 161
Jan Steen, *'Zo de ouden zongen, zo piepen de jongen'*, inv. 169

Het zilveren wonder uit het Oosten
Amsterdam, Hermitage Amsterdam
april – september 2006
Godfried Schalcken, *Portret van koning-stadhouder Willem III*, inv. 158

Rondom Rembrandt
Den Haag, Museum Bredius
juni – september 2006
Rembrandt (omgeving van), *Rustende reizigers*, inv. 579

Rembrandt & Co: Dealing in Masterpieces
Londen, Dulwich Picture Gallery
juni – september 2006

Frans van Mieris, *A boy blowing bubbles*, inv. 106
Frans van Mieris, *Portrait of Florentius Schuyl*, inv. 107
Frans van Mieris, *A man and a woman with two dogs, known as 'Teasing the pet'*, inv. 108
Frans van Mieris, *The oyster dinner*, inv. 819
Frans van Mieris, *Brothel scene*, inv. 860

Tibout Regters: The face of the 18th century
Enschede, Rijksmuseum Twenthe
February - June 2006
Wybrand Hendriks, *Portrait of Jacob Feitama and his wife Elisabeth de Haan*, inv. 827

Speaking is silver, looking is gold
's-Hertogenbosch, Noordbrabants Museum
April - September 2006
Godfried Schalcken, *A useless moral lesson*, inv. 160
Godfried Schalcken, *The medical examination*, inv. 161
Jan Steen, *'As the old sing, so twitter the young'*, inv. 169

Silver Wonders from the East
Amsterdam, Hermitage Amsterdam
April – September 2006
Godfried Schalcken, *Portrait of King-Stadholder Willem III*, inv. 158

Rembrandt's Circle
The Hague, Museum Bredius
June – September 2006
Rembrandt (circle of), *Travellers resting*, inv. 579

Rembrandt & Co: Dealing in Masterpieces
London, Dulwich Picture Gallery
June – September 2006

Rembrandt en Uylenburgh: Handel in meesterwerken
Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis
September 2006 – December 2006
Caspar Netscher, *Company making music*, inv. 125
Rembrandt, *Portrait of Aeltje Uylenburgh*, on loan from a private collection (Amsterdam only)

Rubens and Brueghel: A working friendship
Los Angeles, Cal., The J. Paul Getty Museum
July – September 2006
Jan Brueghel I with Hendrick van Balen, *Garland of fruit around a depiction of Ceres*, inv. 233
Jan Brueghel the Elder with Peter Paul Rubens,

Rembrandt en Uylenburgh: Handel in meesterwerken

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis

september – december 2006

Caspar Netscher, *Muziekmakend gezelschap*, inv. 125

Rembrandt, *Portret van Aeltje Uylenburgh*, bruikleen particulier (alleen Amsterdam)

Rubens and Brueghel: A working friendship

Los Angeles, Cal., The J. Paul Getty Museum

juli – september 2006

Jan Brueghel I en Hendrick van Balen, *Vruchtenkrans rond een voorstelling van Ceres*, inv. 233

Jan Brueghel I en Peter Paul Rubens, *Het aardse paradijs met de zondeval van Adam en Eva*, inv. 253

Jan Brueghel I en Hans Rottenhammer, *De rust op de vlucht naar Egypte*, inv. 283

Jan Brueghel I en Hans Rottenhammer, *Christus in het voorgeborchte*, inv. 285

Rembrandt: Genie auf der Suche

Berlijn, Gemäldegalerie

augustus – november 2006

Rembrandt, *Suzanna*, inv. 147

Familienglück: Rembrandt und sein Braunschweiger Meisterwerk

Braunschweig, Herzog Anton Ulrich-Museum

september – december 2006

Aelbert Cuyp?, *Portret van een meisje met perziken*, inv. 829

The Art of Jan van der Heyden

Greenwich, Conn., Bruce Museum

september 2006 – januari 2007

Jan van der Heyden, *De St. Andreaskerk te Düsseldorf*, inv. 53

Jan van der Heyden, *Gezicht op de Oudezijds Voorburgwal met de Oude Kerk in Amsterdam*, inv. 868

De verleiding van Flora: Jan van Huysum

Delft, Museum Het Prinsenhof

september 2006 – januari 2007

Jan van Huysum, *Fruitstilleven*, inv. 70

Jan van Huysum, *Bloemstilleven*, inv. 71

Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met borstbeeld van Flora*, inv. 1113

Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met de genezing van een verlamde door Petrus en Johannes*, inv. 1114

The garden of Eden with the fall of man, inv. 253
Jan Brueghel the Elder with Hans Rottenhammer, *Rest on the flight to Egypt*, inv. 283
Jan Brueghel the Elder with Hans Rottenhammer, *Christ descending into limbo*, inv. 285

Rembrandt: Genie auf der Suche

Berlin, Gemäldegalerie

August – November 2006

Rembrandt, *Susanna*, inv. 147

Familienglück: Rembrandt und sein Braunschweiger Meisterwerk

Braunschweig, Herzog Anton Ulrich-Museum

September – December 2006

Aelbert Cuyp?, *Portrait of a girl with peaches*, inv. 829

The Art of Jan van der Heyden

Greenwich, Conn., Bruce Museum

September 2006 – January 2007

Jan van der Heyden, *The church of St Andreas in Düsseldorf*, inv. 53

Jan van der Heyden, *View of Oudezijds Voorburgwal with the Oude Kerk in Amsterdam*, inv. 868

The Temptations of Flora: Jan van Huysum

Delft, Museum Het Prinsenhof

September 2006 – January 2007

Jan van Huysum, *Fruit still life*, inv. 70

Jan van Huysum, *Flower still life*, inv. 71

Jan van Huysum, *Arcadian landscape with a bust of Flora*, inv. 1113

Jan van Huysum, *Arcadian landscape with the healing of the crippled man by Saints Peter and John*, inv. 1114

Holbein in England

London, Tate Britain

September 2006 – January 2007

Hans Holbein, *Portrait of Robert Cheseman*, inv. 276

Faith and Fortune: Ornament and devotion in medieval Flanders

Brugge, Bruggemuseum-Gruuthuse

September 2006 – February 2007

Master of the Brandon Portrait (attributed to), *Portrait of a man with a Samson medal*, inv. 752

Royalist Refugees: William and Margaret Cavendish

Antwerp, Rubenshuis

October – December 2006

Holbein in England
Londen, Tate Britain
september 2006 – januari 2007
Hans Holbein, *Portret van Robert Cheseman*, inv. 276

Geloof & Geluk: Sieraad en devotie in middeleeuws Vlaanderen
Brugge, Bruggemuseum-Gruuthuse
september 2006 – februari 2007
Meester van het Brandon-portret (toegeschreven aan), *Portret van een man met Samson-medaille*, inv. 752

Vorstelijke Vluchtelingen: William en Margaret Cavendish
Antwerpen, Rubenshuis
oktober – december 2006
Jacob van Campen, *Dubbelportret van Constantijn Huygens en Suzanna van Baerle*, inv. 1089
Adriaen Hanneman, *Postuum portret van Maria I Stuart*, inv. 429

Rembrandt: Master Etchings from St. Louis Collections
Saint Louis, The Saint Louis Art Museum
oktober 2006 – januari 2007
Rembrandt, *Zelfportret*, inv. 840

Vom Adel der Malerei: Holland um 1700
Keulen, Wallraf-Richartz-Museum
oktober 2006 – januari 2007
Willem van Mieris, *De kruidenierswinkel*, inv. 109
Willem van Mieris, *Armida bindt de slapende Rinaldo*, inv. 1071

De 'Joodse' Rembrandt
Amsterdam, Joods Historisch Museum
november 2006 – februari 2007
Govert Flinck, *Portret van een 44-jarige man*, inv. 866

Nicolaes Berchem: In het licht van Italië
Haarlem, Frans Hals Museum
december 2006 – april 2007
Nicolaes Berchem, *De opvoeding van Zeus*, inv. 11
Nicolaes Berchem, *Herders bij Romeinse ruïnes*, inv. 13
Nicolaes Berchem, *Aanval op een konvooi*, inv. 14
Nicolaes Berchem, *Allegorie op de zomer*, inv. 1091

In kortstondig bruikleen afgestane schilderijen
Liverpool, Walker Art Gallery
Gerard ter Borch, *De luizenjacht*, inv. 744 (tegenbruikleen voor de Alma Tadema in *Droom van Italië*)

Jacob van Campen, *Double portrait of Constantijn Huygens and Suzanna van Baerle*, inv. 1089
Adriaen Hanneman, *Posthumous portrait of Mary I Stuart*, inv. 429

Rembrandt: Master Etchings from St. Louis Collections
St. Louis, The St. Louis Art Museum
October 2006 – January 2007
Rembrandt, *Self-portrait*, inv. 840

Vom Adel der Malerei: Holland um 1700
Cologne, Wallraf-Richartz-Museum
October 2006 – January 2007
Willem van Mieris, *A grocer's shop*, inv. 109
Willem van Mieris, *Armida binding the sleeping Rinaldo*, inv. 1071

The 'Jewish' Rembrandt
Amsterdam, Jewish Historical Museum
November 2006 – February 2007
Govert Flinck, *Portrait of a man aged 44*, inv. 866

Nicolaes Berchem: In the light of Italy
Haarlem, Frans Hals Museum
December 2006 – April 2007
Nicolaes Berchem, *The infancy of Zeus*, inv. 11
Nicolaes Berchem, *Shepherds beside Roman ruins*, inv. 13
Nicolaes Berchem, *Travellers attacked by brigands*, inv. 14
Nicolaes Berchem, *Allegory of summer*, inv. 1091

Paintings given on short-term loan
Liverpool, Walker Art Gallery
Gerard ter Borch, *Hunting for lice*, inv. 744 (in exchange for the Alma Tadema received on loan for *Dreaming of Italy*)

Paintings given on long-term loan
The National Gallery, London
Arent de Gelder, *Judah and Tamar*, inv. 40 (since 1992)

The J. Paul Getty Museum, Los Angeles
Cornelis Troost, *The deceived rivals*, inv. 183 (since 2002)
Cornelis Troost, *Captain Ulrich or greed deceived*, inv. 184 (since 2002)

The Metropolitan Museum of Art, New York
Balthasar van der Ast, *Wan-Li vase with flowers*, inv. 1073 (since 2003)

In langdurig bruikleen afgestane schilderijen

The National Gallery, Londen

Arent de Gelder, *Juda en Tamar*, inv. 40 (sinds 1992)

The J. Paul Getty Museum, Los Angeles

Cornelis Troost, *De bedrogen rivalen*, inv. 183 (sinds 2002)

Cornelis Troost, *Hopman Ulrich of de bedrogen gierigheid*, inv. 184 (sinds 2002)

The Metropolitan Museum of Art, New York

Balthasar van der Ast, *Wan-Li vaas met bloemen*, inv. 1073 (sinds 2003)

Schilderijen, tekeningen en prenten geleend voor tentoonstellingen

Voor *Frans van Mieris 1635–1681: Fijngeschilderde verhalen* werden schilderijen en tekeningen in bruikleen ontvangen van binnen- en buitenlandse musea en particulieren; zie *Frans van Mieris 1635–1681*, Den Haag-Washington-Zwolle 2005.

Voor *Een zomer met Rembrandt* werd een ets van Johannes de Frey in bruikleen ontvangen van het Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum, Amsterdam; zie *In het Mauritshuis: Rembrandt*, Den Haag-Zwolle 2006, afb. p. 37.

Tevens werd een gipsen buste van Homerus in bruikleen ontvangen van het Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam.

Voor *Droom van Italië* werden schilderijen, tekeningen en een prent in bruikleen ontvangen van binnen- en buitenlandse musea en particulieren; zie *Droom van Italië*, Den Haag-Zwolle 2006.

Voor *Rubens & Brueghel Samen* werden schilderijen in bruikleen ontvangen van binnen- en buitenlandse musea en particulieren; zie *Rubens & Brueghel: Een artistieke vriendschap*, Den Haag-Los Angeles-Zwolle 2006.

In langdurig bruikleen ontvangen schilderijen

Groninger Museum, Groningen

Peter Paul Rubens, *De aanbidding der koningen* (sinds 2006)

Particuliere verzamelingen

Hendrick Avercamp, *Winterlandschap met ijsvermaak* (sinds 2005)

Gerard ter Borch, *Portret van Caspar van Kinschot*, inv. 1050 (sinds 1975)

Adriaen Coorte, *Stilleven met bosaardbeien* (sinds 2004)

Adriaen Coorte, *Stilleven met vier abrikozen* (sinds 2004)

Adriaen Coorte, *Stilleven met takje kruisbessen* (sinds 2004)

Paintings, drawings and prints received on loan for exhibitions

For *Frans van Mieris (1635–1681): Painted perfection*, paintings and drawings were received on loan from museums and private collections at home and abroad; see *Frans van Mieris 1635–1681*, The Hague-Washington-Zwolle 2005.

For *A summer full of Rembrandt*, an etching by Johannes de Frey was received on loan from the Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum, Amsterdam; see *Rembrandt in the Mauritshuis*, The Hague-Zwolle 2006, ill. p. 37. In addition, a plaster bust of Homer was received on loan from the Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam.

For *Dreaming of Italy*, paintings, drawings and a print were received on loan from museums and private collections at home and abroad; see *Dreaming of Italy*, The Hague-Zwolle 2006.

For *Rubens & Brueghel: A working friendship*, paintings were received on loan from museums and private collections at home and abroad; see *Rubens & Brueghel: A working friendship*, The Hague-Los Angeles-Zwolle 2006.

Paintings received on long-term loan

Groninger Museum, Groningen

Peter Paul Rubens, *The adoration of the Magi* (since 2006)

Private collections

Hendrick Avercamp, *Winter landscape with skaters* (since 2005)

Gerard ter Borch, *Portrait of Caspar van Kinschot*, inv. 1050 (since 1975)

Adriaen Coorte, *Still life with wild strawberries* (since 2004)

Adriaen Coorte, *Still life with four apricots* (since 2004)

Adriaen Coorte, *Still life with a twig of gooseberries* (since 2004)

Adriaen Coorte, *Still life with three peaches* (since 2004)

Gerrit Dou, *Self-portrait in a studio* (since 1997)

Jan van Eyck (studio of), *Madonna at the fountain* (since 2000)

Jacob van Geel, *Wooded landscape* (since 1996)

Gerrit van Honthorst, *Old woman examining a coin* (since 2006)

Pieter de Hooch, *Man reading a letter to a woman* (since 1999)

Paulus Potter, *A bull and sheep in the meadow* (since 2006)

Rembrandt, *Old man with turban* (since 1999)

Adriaen Coorte, *Stilleven met drie perziken* (sinds 2004)
Gerrit Dou, *Zelfportret in het atelier* (sinds 1997)
Jan van Eyck (atelier van), *Madonna bij de fontein* (sinds 2000)
Jacob van Geel, *Boslandschap* (sinds 1996)
Gerrit van Honthorst, *Oude vrouw die een munt bestudeert* (sinds 2006)
Pieter de Hooch, *Man en vrouw in interieur* (sinds 1999)
Paulus Potter, *Stier en schapen in een weide* (sinds 2006)
Rembrandt, *Oude man met tulband* (sinds 1999)
Rembrandt, *Portret van Aeltje Uylenburgh* (sinds 2005)
Pieter Saenredam, *Het schip van de Utrechtse Buurkerk, gezien van noord naar zuid* (sinds 2004)
Michael Sweerts, *Een jonge dienstmeid* (sinds 2000)
Johannes Thopas, *Meisje uit de familie Van Valkenburg op haar doodsbed* (sinds 2002)
Emanuel de Witte, *Interieur van de Oude Kerk te Amsterdam tijdens een dienst* (sinds 2000)

In duurzaam bruikleen van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis
Jan Asselijn, *Gefantaseerd Italiaans landschap*, inv. 950
Balthasar van der Ast, *Stilleven met bloemenvaas en schelpen*, inv. 1108
Jan de Bray, *De aanbidding der herders*, inv. 1110
Jacob van Campen, *Dubbelportret van Constantijn Huygens en Suzanna van Baerle*, inv. 1089
Albert Eckhout (toegeschreven aan), *Twee Braziliaanse schildpadden*, inv. 957
Martinus Josephus Geeraerts (trant van), *Spelende putti*, inv. 1119
Arent de Gelder, *Het loflied van Simeon*, inv. 1047
Jan Davidsz de Heem, *Vaas met bloemen*, inv. 1099
Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met borstbeeld van Flora*, inv. 1113
Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met de genezing van een verlamde door Petrus en Johannes*, inv. 1114
Pieter Post, *Duinlandschap met hooischelf*, inv. 970
Salomon van Ruysdael, *Rivieroever met oude bomen*, inv. 941
Cornelis Troost, *Allegorie op de oorlog met Frankrijk in 1747*, inv. 1034
Jan Baptist Weenix, *Dode patrijs*, inv. 940

Naast deze schilderijen heeft het museum ook diverse meubelen (inv. KN 4, 6, 7, 8 en 31) en een brief van Johan Maurits van Nassau-Siegen aan Constantijn Huygens (inv. 1130) in duurzaam bruikleen.

Rembrandt, *Portrait of Aeltje Uylenburgh* (since 2005)
Pieter Saenredam, *The nave of the Utrecht Buurkerk, seen from north to south* (since 2004)
Michael Sweerts, *A young maidservant* (since 2000)
Johannes Thopas, *Young girl of the Van Valkenburg family on her deathbed* (since 2002)
Emanuel de Witte, *Interior of the Oude Kerk, Amsterdam, during a service* (since 2000)

On long-term loan from the Friends of the Mauritshuis Foundation
Jan Asselijn, *Imaginary Italian landscape*, inv. 950
Balthasar van der Ast, *Flowers in a Wan-Li vase, with shells*, inv. 1108
Jan de Bray, *The adoration of the shepherds*, inv. 1110
Jacob van Campen, *Double portrait of Constantijn Huygens and Suzanna van Baerle*, inv. 1089
Albert Eckhout (attributed to), *Two Brazilian tortoises*, inv. 957
Martinus Josephus Geeraerts (manner of), *Playing putti*, inv. 1119
Arent de Gelder, *Simeon's song of praise*, inv. 1047
Jan Davidsz de Heem, *Vase with flowers*, inv. 1099
Jan van Huysum, *Arcadian landscape with a bust of Flora*, inv. 1113
Jan van Huysum, *Arcadian landscape with the healing of the crippled man by Saints Peter and John*, inv. 1114
Pieter Post, *Dune landscape with haystack*, inv. 970
Salomon van Ruysdael, *River bank with old trees*, inv. 941
Cornelis Troost, *Allegory on the war with France in 1747*, inv. 1034
Jan Baptist Weenix, *Dead partridge*, inv. 940

Along with these paintings, the museum also has a number of pieces of furniture (inv. KN 4, 6, 7, 8 and 31) and a letter from Johan Maurits van Nassau-Siegen to Constantijn Huygens (inv. 1130) on long-term loan.

On loan from the American Friends of the Mauritshuis
Salomon van Ruysdael, *View of Beverwijk from the Wijkermeer*, inv. 1117

Discontinued loans
Gerrit Dou, *Still life with a resting dog* (returned to private owner)
Pieter Lastman, *David handing over a letter to Uriah*,

In bruikleen van de American Friends of the Mauritshuis

Salomon van Ruysdael, *Gezicht op Beverwijk vanaf het Wijkermeer*, inv. 1117

Beëindigde bruiklenen

Gerrit Dou, *Stilleven met een rustend hondje* (retour particulier)
Pieter Lastman, *David geeft de brief aan Uria*, inv. 1074, bruikleen ICN (retour erven Goudstikker)
David Teniers de Jonge, *Apenkortegaard*, inv. 1092, bruikleen ICN (retour erven Goudstikker)

Geretourneerd aan erven Goudstikker

Jan Fijt, *Stilleven met dode vogels*, inv. 867
Hans Suess von Kulmbach, *Maria Cleophas en haar familie*, inv. 904
Hans Suess von Kulmbach, *Maria Salomas en haar familie*, inv. 905

inv. 1074, on loan from the Netherlands Institute for Cultural Heritage
David Teniers the Younger, *Monkeys' guardroom*, inv. 1092, on loan from the Netherlands Institute for Cultural Heritage
(both returned to the Goudstikker heirs)

Returned to the Goudstikker heirs

Jan Fijt, *Still life with dead birds*, inv. 867
Hans Suess von Kulmbach, *Maria Cleophas and her family*, inv. 904
Hans Suess von Kulmbach, *Maria Salomas and her family*, inv. 905

Verkort financieel verslag

Balans per 31 december 2006 en per 31 december 2005

Bedragen in duizenden euro's

Activa	per 31 december 2006		per 31 december 2005	
Immateriële vaste activa				
1 Activa in ontwikkeling	–		–	
Materiële vaste activa				
1 Gebouwen				
2 Collectie				
3 Inventarisgoederen	488		432	
Totaal vaste activa		**488**		**432**
Vlottende activa				
1 Voorraden				
– *Catalogi*	61		49	
– *Onderhanden werk*	12		35	
		73		84
2 Vorderingen				
– *Debiteuren*	266		219	
– *Overige vorderingen en overlopende activa*	2.018		4.949	
– *Vordering 'achterstallige afschrijvingen OCW'*	127		148	
		2.411		5.316
3 Effecten		470		401
4 Liquide middelen		4.287		2.718
Totaal vlottende activa		**7.241**		**8.519**
Totaal activa		**7.729**		**8.951**

Summary financial report

Balance sheet as at 31 December 2006 and as at 31 December 2005

Figures expressed in thousands of euros

Assets	31 December 2006		31 December 2005	
Intangible fixed assets				
1 Assets in development	–		–	
Tangible fixed assets				
1 Real property				
2 Collection				
3 Equipment	488		432	
Total fixed assets		**488**		**432**
Current assets				
1 Stock				
– *Catalogues*	61		49	
– *Work in progress*	12		35	
		73		84
2 Accounts receivable				
– *Debtors*	266		219	
– *Other receivables and accrued income*	2,018		4,949	
– *Receivable: 'Ministry make-up deductions'*	127		148	
		2,411		5,316
3 Securities		470		401
4 Liquid assets		4,287		2,718
Total current assets		**7,241**		**8,519**
Total assets		**7,729**		**8,951**

Passiva

	per 31 december 2006	per 31 december 2005
Eigen vermogen		
1 Algemene reserve	2.480	2.324
2 Bestemmingsreserves		
– *Reserve aankoopfonds*	1.509	70
– *Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties*	243	266
– *Reserve achterstallige afschrijvingen*	127	148
– *Overige bestemmingsreserves*	375	325
3 Vastgelegd vermogen		
– *Bestemmingsfonds OCW*	256	92
– *Activa doelstelling*	323	194
– *Activa bedrijfsvoering*	129	160
Totaal eigen vermogen	**5.442**	**3.579**
Aankoopfonds	–	–
Voorzieningen		
1 Voorziening overgangsregeling prepensioen	384	485
2 Overige voorzieningen	207	101
Totaal voorzieningen	**591**	**586**
Schulden op lange termijn		
1 Kredietinstellingen	–	322
2 Overige langlopende schulden	60	80
Schulden op korte termijn		
1 Kredietinstellingen	322	2.578
2 Crediteuren	409	1.031
3 Overige schulden en overlopende passiva	905	775
Totaal schulden	**1.696**	**4.786**
Totaal passiva	**7.729**	**8.951**

Liabilities

	31 December 2006	31 December 2005
Own capital		
1 General reserve	2,480	2,324
2 Special reserves		
– *Reserve fund for purchases*	1,509	70
– *Replacement reserve for technical facilities*	243	266
– *Reserve for 'make-up deductions'*	127	148
– *Other special reserves*	375	325
3 Tied-up capital		
– *Special ministry fund*	256	92
– *For museum's objects*	323	194
– *For operations*	129	160
Total own capital	**5,442**	**3,579**
Fund for purchases	–	–
Provisions		
1 Transitional pre-pension provision	384	485
2 Other provisions	207	101
Total provisions	**591**	**586**
Long-term debt		
1 Credit institutions	–	322
2 Other long-term debts	60	80
Current debt		
1 Credit institutions	322	2,578
2 Creditors	409	1,031
3 Other debts and accrued liabilities	905	775
Total debt	**1,696**	**4,786**
Total liabilities	**7,729**	**8,951**

Staat van baten en lasten 2006 en 2005

Bedragen in duizenden euro's

Baten	2006	2005
Subsidie	2.784	5.754
Entreegelden	1.943	1.364
Sponsorgelden	1.152	877
Schenkingen	1.622	6.313
Opbrengst verkopen	91	64
Doorberekende kosten	127	111
Overige opbrengsten	139	42
Totaal baten	**7.858**	**14.525**

Lasten		
Personeelskosten		
Personeelskosten	1.919	2.132
Inhuur derden	863	506
Opleidingskosten	19	8
Overig personeelskosten	–58	87
Totaal personeelskosten	**2.743**	**2.733**
Afschrijvingen		
Inventaris bedrijfsvoering	106	107
Museale inventaris	21	18
Totaal afschrijvingen	**127**	**125**
Overige lasten		
Huisvestingskosten	1.095	873
Organisatiekosten	476	411
Activiteitskosten	1.643	10.085
Totaal overige kosten	**3.214**	**11.369**
Totaal lasten	**6.084**	**14.227**

Statement of income and expenditure for 2006 and 2005

Figures expressed in thousands of euros

Income	2006	2005
Grant	2,784	5,754
Admission fees	1,943	1,364
Sponsorship	1,152	877
Gifts	1,622	6,313
Sale revenues	91	64
Passed-on costs	127	111
Other revenue	139	42
Total income	**7,858**	**14,525**

Expenditure		
Staff expenditure		
Regular staff	1,919	2,132
Temporary staff	863	506
Training costs	19	8
Other staff expenditure	–58	87
Total staff expenditure	**2,743**	**2,733**
Depreciation		
Operational equipment	106	107
Museum inventory	21	18
Total depreciation	**127**	125
Other expenditure		
Premises costs	1,095	873
Organisational costs	476	411
Activity costs	1,643	10,085
Total other expenditure	**3,214**	**11,369**
Total expenditure	**6,084**	**14,227**

Baten en lasten uit gewone bedrijfsvoering

	2006	2005
Totaal baten	**7.858**	**14.525**
Totaal lasten	**6.084**	**14.227**
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	**1.774**	**298**

Financiële baten en lasten

Rentebaten	69	123
Rentelasten	–39	–27
Effecten	74	90
Totaal financiële baten en lasten	**104**	**186**
Exploitatieresultaat	**1.878**	**484**

Income and expenditure from ordinary operations

	2006	2005
Total income	**7,858**	**14,525**
Total expenditure	**6,084**	**14,227**
Balance from ordinary operations	**1,774**	**298**

Financial income and expenditure

Interest income	69	123
Interest charges	–39	–27
Securities	74	90
Total financial income and expenditure	**104**	**186**
Net operating result	**1,878**	**484**

Toelichting behorende bij de balans van 31 december 2006

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende instellingen en de regelgeving van het Ministerie van OCW.

Vaste activa zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Voorraden handelsgoederen worden gewaardeerd tegen de laatst betaalde inkoopprijs of lagere marktwaarde. Effecten worden gewaardeerd tegen marktwaarde waarbij de effectenportefeuille als één geheel wordt beschouwd. Pensioensvoorzieningen zijn gewaardeerd tegen contante waarde. De overige posten zijn gewaardeerd tegen nominale waarde eventueel onder aftrek van een voorziening voor verliezen.

De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Het resultaat op een project wordt verantwoord volgens de *percentage-of-completion* methode. Voor verliezen op projecten worden, op het moment dat deze bekend worden, voorzieningen getroffen.

Bedragen zijn afgerond op duizenden euro.

Activa

Materiële vaste activa

1 & 2 Gebouwen en Collectie

De posten Gebouwen en Collectie zijn niet op de balans gewaardeerd. Het Mauritshuis en de Galerij Prins Willem V zijn eigendom van het Rijk. Ook de collectie is voor het grootste deel rijkseigendom. Een deel van de collectie is – onder andere van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis – in duurzaam bruikleen verkregen.

3 Inventarisgoederen

In 2006 is voor € 163.000 geïnvesteerd. Aanschaffingen boven € 1.000 worden als investeringen op de balans geactiveerd.

De waarde van Materiële vaste activa die wordt aangewend in het kader van de museumdoelstelling is € 261.000 op 31 december. De waarde van Materiële vaste activa die wordt aangewend in het kader van de bedrijfsvoering is € 227.000.

Vlottende activa

1 Voorraden

– *Catalogi*

De voorraad wordt gevormd door diverse

Notes accompanying the balance sheet of 31 december 2006

Accounting principles

The presentation of data in the annual accounts is based on the Accounting Standards for Fund-raising Institutions and further rules issued by the Ministry of Education, Culture and Science.

Fixed assets are valued at historical cost less cumulative depreciation. The stock of merchandise is valued at the latest purchase price or, if lower, the market value. Securities are valued at market value, with the entire securities portfolio considered as a whole. Pension provisions are valued at present value. The other items are valued at nominal value, with the deduction of a provision for losses in some cases. Income and expenditure are attributed to the year to which they relate. Profit or loss from projects is accounted for using the percentage-of-completion method. Provision is made for losses on projects at such time as they become known.

Figures are rounded to the nearest thousand euros.

Assets

Tangible fixed assets

1 & 2 Real property and Collection

The two items 'Real property' and 'Collection' have not been assigned a value on the balance sheet. The Mauritshuis and Prince Willem V Gallery are the property of the State. The collection too is largely State property. Part of the collection is on long-term loan to the museum from the Friends of the Mauritshuis Foundation and other parties.

3 Equipment

In 2006 investments of € 163,000 were made. Purchases costing € 1,000 or more are entered as investments on the balance sheet.

The value of the tangible fixed assets used in connection with the museum objectives is € 261,000 as at 31 December. The value of the tangible fixed assets used for operations is € 227,000.

Current assets

1 Stock

– *Catalogues*

The stock consists of various exhibition catalogues and special publications such as *A Summary Catalogue*

tentoonstellingscatalogi en speciale uitgaven zoals *A Summary Catalogue* en *Portraits in the Mauritshuis*. De totale waarde van de voorraad catalogi is €55.000. Een groot deel van dit bedrag wordt gevormd door *Rubens & Brueghel* (€13.000), *Frans van Mieris* (€5.000), het Mauritshuisboek (€9.000), *Droom van Italië* (€5.000) en *Rembrandt in het Mauritshuis* (€7.000).

Er heeft een afwaardering plaatsgevonden van ca. €5.000 op voorraden met een zeer lage omloopsnelheid. Het gaat met name om de catalogi *Carel Fabritius*.

De voorraden catalogi worden volledig aangewend in het kader van de museumdoelstelling.

– *Onderhanden werk*

De belangrijkste onderhanden projecten zijn *Hollanders in Beeld* en *Stadsgezichten*.

2 Vorderingen

– *Debiteuren en overlopende activa*

Het grootste deel hiervan bestaat uit vorderingen in verband met aankopen (€1.658.000).

– *Vordering 'Achterstallige afschrijving OCW'*

De vordering op het Ministerie van OCW is in 2006 verlaagd met €20.000. Dit bedrag is begrepen in de jaarlijkse bijdrage van het Ministerie van OCW en is tevens in mindering gebracht op de Reserve 'Achterstallige afschrijvingen' (zie Eigen vermogen).

3 Effecten

Door koerswinst, uitkering van stockdividend en verkoop van aandelen steeg de waarde van de effectenportefeuille per saldo met €69.000.

4 Liquide middelen

De liquide middelen zijn direct opeisbaar. De saldi op balansdatum van de buitenlandse valutarekeningen zijn opgenomen tegen de op dat moment geldende wisselkoers.

Passiva

Eigen vermogen

Het Eigen vermogen van het Mauritshuis bedroeg op 31 december 2006 €5.442.000

Het Bestemmingsfonds OCW bestaat uit niet besteed subsidiegeld. De voorziening jubilea is conform de richtlijnen. De reserve ziekteverzuim is t.b.v. vervanging personeel bij ziekte.

Het resultaat is als volgt verdeeld:

and *Portraits in the Mauritshuis*. The total value of the stock of catalogues is € 55,000.Much of this figure is accounted for by *Rubens & Brueghel* (€ 13,000), *Frans van Mieris* (€ 5,000), the Mauritshuis book (€ 9,000), *Dreaming of Italy* (€ 5,000) and *Rembrandt in the Mauritshuis* (€ 7,000). The value of stock with a very low rate of turnover has been adjusted downward by € 5,000. The main publication concerned is the *Carel Fabritius* catalogue. The stock of catalogues is used entirely in connection with the museum's objectives.

– *Work in progress*

The main projects in progress are *Dutch portraits* and *Townscapes*.

2 Accounts receivable

– *Debtors and accrued income*

This item consists largely of receivables in connection with purchases (€ 1,658,000).

– *Receivable: 'Ministry make-up deductions'*

This receivable from the Ministry of Education, Culture and Science was reduced by € 20,000 in 2006. The amount is included in the annual contribution from the Ministry and has also been deducted from the reserve for Ministry make-up deductions (see 'Own capital').

3 Securities

As a result of price gains, payment of stock dividends and sales of shares, the total value of the securities portfolio rose by € 69,000.

4 Liquid assets

The liquid assets are directly available. The balances of the foreign currency accounts as at the balance sheet date have been calculated on the basis of the exchange rate for that date.

Liabilities

Own capital

The Mauritshuis' own capital was € 5,442,000 on 31 December 2006. The Ministry of Education, Culture and Science special fund comprises unspent grant monies. The provision for anniversaries is in conformity with the guidelines. The reserve for sickness absence is used to replace staff members during periods of illness.

The result is distributed as follows:

Resultaat 2006

Bedragen in duizenden euro's

		1.878.000
Bestemmingsreserves		
Ten gunste van Reserve Aankoopfonds	1.439.000	
Ten gunste van Reserve Ziekteverzuim	50.000	
Ten gunste van Voorziening jubilea	15.000	
Ten laste van Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties	24.000 –	
Ten laste van Reserve Inhaalafschrijvingen	20.000 –	
Totaal dotatie Bestemmingsreserves		**1.460.000 –**
Vastgelegd vermogen		
Ten gunste van Activa voor de doelstelling	129.000	
Ten laste van Activa voor de bedrijfsvoering	31.000 –	
Ten gunste van Bestemmingsfonds OCW betreffende niet bestede projectsubsidies[1]	170.000	
Totaal dotatie Vastgelegd Vermogen		**268.000 –**
Resultaat na dotaties/onttrekkingen[2]		**150.000**
Dotatie Bestemmingsfonds OCW		52.000
Ten gunste van de Algemene Reserve		**98.000**

1 Dit bedrag heeft betrekking op de subsidie van het Ministerie in het kader van de verbetering van de veiligheid binnen musea. Het museum ontvangt hiervoor jaarlijks € 200.000 dat door het museum als project wordt behandeld.
2 Over dit resultaat wordt de berekening van het bestemmingsfonds OCW gemaakt.

Results 2006

Figures expressed in thousands of euros

		1,878,000
Special reserves		
To the reserve fund for purchases	1,439,000	
To reserve fund for sickness absence	50,000	
To provision for anniversaries	15,000	
From replacement reserve for technical facilities	24,000 –	
From reserve for make-up deductions	20,000 –	
Total transfer to special reserves		**1,460,000 –**
Tied-up capital		
To assets for museum objectives	129,000	
From assets for operations	31,000 –	
To special Ministry fund for unspent project grants[1]	170,000	
Total transfer to tied-up capital		**268,000 –**
Result after transfers[2]		**150,000**
Transfer to special Ministry fund		52,000
To the General Reserve		**98,000**

1 This amount is related to the grant from the Ministry for improving security in museums. The museum receives € 200,000 a year for this purpose, which is treated as project funding.
2 The calculation of the special Ministry fund is based on this result.

Voorzieningen

1 Voorziening Overgangsregeling prepensioen

Deze voorziening is in de periode 2000–2003 opgebouwd om de overgangsregeling van VUT naar prepensioen te kunnen bekostigen. De voorwaarden van deze overgangsregeling zijn vastgelegd in de CAO voor Verzelfstandigde Rijksmusea (VRM). In afwachting van de onderhandelingen over de nieuwe CAO is besloten om de voorziening vooralsnog te laten bestaan. De daling wordt veroorzaakt door een correctie in verband met vertrekkend personeel.

2 Overige voorzieningen

Tijdens de ingrijpende sloop- en renovatiewerkzaamheden van het complex Valkenhuis/Vijverhof, dat eigendom is van de RGD, is de Galerij Prins Willem V gesloten. Voor het saldo van geraamde kosten en de schadevergoeding van de RGD is in 2004 een voorziening getroffen. Naar verwachting zal de Galerij pas in 2009 weer geopend zijn. Een deel van de voorziening is bestemd voor toekomstige jubilea.

Schulden

1 Schulden op lange termijn

Er zijn geen schulden op lange termijn.

2 Schulden op korte termijn

De schuld aan de ING die is aangegaan om de aankopen van 2005 te financieren bedraagt € 322.000. De overige schulden bestaan grotendeels uit nog te betalen pensioenpremies en belastingen en uit verplichtingen jegens het personeel.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

De basissubsidie van het Ministerie van OCW over de periode 2005–2008 bedraagt € 10.071.797 conform de subsidiebrief van het Ministerie van 21 september 2004 met als kenmerk DCE\04\31213.

Voor de huur van het Mauritshuis en de Galerij Prins Willem V is geen verplichting in de balans opgenomen. De contractuele jaarhuur is € 516.000 en het contract loopt tot 31 december 2013.

Er wordt kantoorruimte gehuurd aan de Lange Vijverberg 12 met een jaarhuur van € 138.000. Dit contract loopt tot en met 31 mei 2013 met een optie voor verlenging van vijf jaar. Elke verlengde optie geeft recht op een nieuwe optieperiode van vijf jaar. Gelet op het bovenstaande, bedragen de verplichtingen voor de komende vijf jaar € 2.580.000 voor de huur van het Mauritshuis en de Galerij en € 690.000 voor de Lange Vijverberg 12.

Provisions

1 Transitional pre-pension provision

This provision was made in the 2000–2003 period to fund the transition from the old early retirement scheme to the new pre-pension scheme. The terms of the transitional arrangements have been laid down in the collective agreement for autonomous State museums. This provision has been left on the books for the time being, pending the outcome of negotiations on a new collective agreement. The decrease is the result of a correction in connection with departing staff members.

2 Other provisions

During the large-scale demolition and renovation of the Valkenhuis/Vijverhof complex, which is the property of the Government Buildings Agency, the Prince Willem V Gallery is closed. In 2004, a provision was made which takes into consideration the projected costs, as well as compensation for losses from the Government Buildings Agency. The Gallery is not expected to reopen until 2009. Part of this provision is intended for future staff anniversaries.

Debt

1 Long-term debt

There is no long-term debt.

2 Current debt

The debt to ING, incurred to finance the 2005 purchases, amounts to € 322,000.The remaining debt largely comprises pension contributions and taxes yet to be paid, as well as obligations to staff.

Rights and liabilities not shown on the balance sheet

The basic grant from the Ministry of Education, Culture and Science for the 2005–2008 period is € 10,071,797, in accordance with the grant letter from the Ministry dated 21 September 2004, ref. no. DCE\04\31213. The balance sheet does not reflect the rent liability for the Mauritshuis and the Prince Willem V Gallery. The contractual annual rent is € 516,000, and the contract runs through 31 December 2013. Office space is rented at Lange Vijverberg 12 for an annual rent of € 138,000.This contract runs through 31 May 2013 with an option for a five-year renewal. Each renewal confers the right to a new five-year option period. In view of the foregoing, the liabilities for the coming five years are € 2,580,000 in rent payments for the Mauritshuis and the Gallery and € 690,000 for Lange Vijverberg 12.

Accountantsverklaring

Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij het in dit jaarverslag op pagina 82 tot en met 89 opgenomen verkort financieel verslag van de Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis te Den Haag over 2006 gecontroleerd. Het verkort financieel verslag is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2006 van de Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis. Bij die jaarrekening hebben wij op 23 april 2007 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. Het verkort financieel verslag is opgemaakt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake het verkort financieel verslag te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het verkort financieel verslag op juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat dit verkort financieel verslag op juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient het verkort financieel verslag te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 23 april 2007 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

24 april 2007
PricewaterhouseCoopers Accountants NV
A. Sieverdink RA *Partner*

Audit opinion

Instructions

In accordance with your assignment we have audited the summary financial report for the year 2006, as set out on pages 82 to 89, of the foundation Royal Picture Gallery Mauritshuis The Hague. The summary financial statements have been derived from the annual accounts for the year 2006 of the foundation Royal Picture Gallery Mauritshuis The Hague, as audited by us. We issued an unqualified auditor's report dated 23 april 2007 on those annuals accounts. The summary financial report is the responsibility of the board of the foundation. Our responsibility is to express an opinion on the summary financial report based on our audit.

Scope

We conducted our audit in accordance with Dutch law. This law requires that we plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the summary financial report has been correctly derived from the annual accounts. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the summary financial report has been correctly derived from the annual accounts.

For an understanding of the foundation's financial position and results and for an adequate understanding of the scope of our audit, the summary financial report should be read in conjunction with the annual acounts from which the summary financial report has been derived and our auditor's report, dated 23 april 2007 thereon.

24 april 2007
PricewaterhouseCoopers Accountants NV
A. Sieverdink RA *Partner*

Tentoonstellingsprogramma 2007–2011

Hollanders in beeld: Portretten uit de Gouden Eeuw
13 oktober 2007 t/m 13 januari 2008

Adriaen Coorte
23 februari 2008 t/m 8 juni 2008

Hollandse stadsgezichten (werktitel)
11 oktober 2008 t/m 11 januari 2009

De jonge Vermeer
Voorjaar 2009

Philips Wouwerman 1619–1668
2009–2010

Jacob van Ruisdael (1628/29–1682) in Bentheim
2010

Gabriël Metsu 1629–1667
2010–2011

Data onder voorbehoud

Exhibition schedule 2007–2011

Dutch portraits: The age of Rembrandt and Frans Hals
13 October 2007 through 13 January 2008

Adriaen Coorte
23 February 2008 through 8 June 2008

Dutch cityscapes (working title)
11 October 2008 through 11 January 2009

The young Vermeer
Spring 2009

Philips Wouwerman 1619–1668
2009–2010

Jacob van Ruisdael (1628/29–1682) in Bentheim
2010

Gabriël Metsu 1629–1667
2010–2011

Dates may be subject to change